

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**SURİYELİ GÖÇMENLERİN UYUMU VE
GELECEK BEKLENTİLERİ: MARDİN ÖRNEĞİ**

Hıdır Apak

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Musa Öztürk

Mardin 2014

T.C.

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**SURİYELİ GÖÇMENLERİN UYUMU VE
GELECEK BEKLENTİLERİ: MARDİN ÖRNEĞİ**

Hıdır Apak

Tez Danışmanı

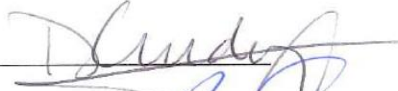
Yrd. Doç. Dr. Musa Öztürk

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Sosyoloji Anabilim Dalı 12752011 numaralı öğrencisi **Hıdır APAK**' in hazırladığı "**Suriyeli Göçmenlerin Uyumu ve Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği**" başlıklı Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 07/07/2014 Pazartesi günü saat 14:00'de yapılmış, tezin onayına oy birliğiyle karar verilmiştir.

Başkan Yrd.Dox.Dr. Musa Öztürk

Üye Prof.Dr. Dilber Cindor

Üye Yrd.Dox.Dr. Sıtkı Karadeğir

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun ...../...../2014 tarih ve ...../..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../...../2014

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Türkiye'ye 2011 yılından itibaren gerçekleşen Suriyeli göçü toplumda etkisini hissettiren, toplumun birçok alanını ilgilendiren ve etkisini hemen kaybetmeyecek bir sosyolojik olgudur. Bu çalışmada Mardin ilinde ikamet eden Suriyeli göçmenlerle yapılan anket çalışması sonucu elde edilen bilgiler çeşitli açılardan değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırma, Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Bitirme Tezi olarak 2013-2014 yılları arasında hazırlanmıştır.

Araştırma süresince bilgisi ve desteği ile yönlendirici olan, bana zaman ayıran, araştırmamın her aşamasında katkı veren, geribildirimleri ile araştırmamın en iyi şekilde sonuçlandırılmasını sağlayan, danışmanım, saygı değer hocam Yrd. Doç. Dr. Musa Öztürk'e en içten samimiyetle teşekkürlerimi sunarım.

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yazıcı'ya çalışmam ve özellikle şehir dışındaki uygulamam sırasında verdiği destek için; Öğr. Gör. Yunus Bucuka'ya araştırma konusuyla yaptığımız verimli tartışmalar için teşekkür ederim. Araştırma boyunca ilgi ve desteğini yoğun bir şekilde hissettiren, eleştiri ve katkılarıyla araştırmamı olgunlaştıran Öğr. Gör. Muhammet Cevat Acar'a ve istatistiksel analiz kısmında yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Mehmet Seyman Önder'e çok teşekkür ederim.

Bu araştırmanın yapılmasında Mardin'de yaşayan Suriyeli göçmenlerin büyük katkısı olmuştur. Görüşme taleplerini kabul ederek bize zaman ayıran, yönelttiğimiz sorulara içtenlikle ve sabırla yanıtlar veren katılımcılara içtenlikle teşekkür ederim. Ayrıca anketlerin uygulanması süresince benden yardımlarını esirgemeyen Mardin Suriye Yardımlaşma Platformu Tertip Komitesi Üyesi Abdurrahman Ceylan'a ve tüm platform üyelerine teşekkür ederim.

Bu Araştırma boyunca beni destekleyen, karşılaştığım güçlükleri moral vererek aşmamı sağlayan anneme, babama ve eşime teşekkür ederim.

Hıdır Apak

Nisan 2014

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Suriyeli Göçmenlerin Uyum ve Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği

Hıdır APAK

Mardin Artuklu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

2014: 120 Sayfa

“Suriyeli Göçmenlerin Uyum ve Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği” adlı çalışmada; kuramsal anlamda göçün nedenleri, göçün sonuçları, göç türleri ve göç teorileri incelenmiştir. Bunun yanında göçmenlerin uyumu ve gelecek beklentileri ile 2011 yılından itibaren gerçekleşen Suriyeli göçü arasında bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Bu ilişkiden hareketle Suriyeli göçmenlerin uyum durumları, gelecek beklentileri, sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri anlaşılmalı ve analiz edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma, nicel araştırma yöntemi kullanılarak Mardin ilinde yapılan uygulamalı bir alan araştırmasıdır. Alan araştırması Ağustos 2013 - Ocak 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Anket uygulamasında 132 kişilik bir örneklem grubuna ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; araştırma grubunun büyük çoğunluğunun evli olduğu, yarısına yakınının hiçbir gelirin olmadığı, tamamına yakınının Müslüman ve Sünni olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların göç etmesine neden olan faktörlerin başında can güvenliği endişesi ve ekonomik sıkıntılar gelmektedir. Türkiye’yi göç ülkesi olarak seçmelerindeki en önemli faktörler ise, Türkiye’yi ‘güvenli’ bulmaları ve yaşadıkları yere coğrafi açıdan yakın olmasıdır. Bunun yanında araştırmaya katılan Suriyeli göçmenlerin Mardin’e uyum sağlamada zorluk yaşamadıkları ve uyumun kolaylaştırılmasını sağlayan birçok faktörün öne çıktığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan Suriyeli göçmenlerin beklentilerinin tam olarak karşılanmadığı ve hala beklenti içinde oldukları, Suriye’deki savaşın geleceğine dair belirsizliğin korunduğu ve birçok göçmen için kendi öz vatanlarının vazgeçilmez olduğu söylenebilir. Ayrıca Suriyeli

göçmenlerin geleceğe umutla bakma ve gelecekte iyi fırsatlar yakalayacakları sonuçlarına bakılarak gelecek beklentilerinin yüksek ve olumlu olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Türkiye'ye göç, Suriyeli göçü, Suriye, Mardin

ABSTRACT

Master Thesis

Adaptation and Future Expectations of the Syrian Immigrants: A Case Study of Mardin

Hıdır APAK

Mardin Artuklu University

Institute of Social Sciences

Department of Sociology

2014: 120 Pages

In the study “Adaptation and Future Expectations of the Syrian Immigrants: A Case Study of Mardin”, the causes and results of migration, types of migration and migration theories are examined in theoretical terms. In the meantime, the author tries to build a connection between the adaptation and future expectations of the immigrants and the Syrian migration that has been occurring since 2011. Starting from this connection; the adaptation conditions, future expectations, socio-demographic and socio-economic qualities of the Syrian immigrants are tried to be understood and analyzed within the scope of the study.

The study is an applied field study conducted in Mardin province with quantitative research method. The field study was performed between the dates of August, 2013 and January, 2014. A sample group of 132 subjects was reached for the application of the questionnaire.

The findings of the study revealed that; most of the subjects are married; nearly half of them do not have any sort of income and almost all of them are Muslim and Sunni. The primary cause of the participants’ leaving their country has been found to be the concern for their safety of life and economic problems. The most significant reasons for their choice of Turkey as the country to migrate are that they find Turkey “safe” and that it is geographically close to the places they live. Besides this, it can be concluded that the Syrian immigrants who participated in the study did not have difficulty in adapting to Mardin and that there emerged a number of factors that enabled the adaptation process.

It can also be pointed that the expectations of the Syrian immigrants who participated in the study are not fully fulfilled and that they are still in expectation; there is still an uncertainty

about the future of the war in Syria and that for most of the immigrants, their homeland is indispensable. Moreover, it can be said that the future expectations of the Syrian immigrants are high and positive, depending on the results showing that they are hopeful for their future and they believe they will get good opportunities in the future.

Keywords: Migration, Migration to Turkey, Syrian Migration, Syria, Mardin

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1: 26 Eylül 2013 Tarihi İtibariyle Barınma Merkezlerinde Son Durum.....	26
Tablo 2.2: Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Kaldıkları Kamplar.....	27
Tablo 2.3: Türkiye’deki Kamplarda Kalan Suriyeli Sayısı.....	28
Tablo 2.4: Mardin İli ve İlçelerinde 24.04.2013 Tarihli Kayıt Altına Alınan Suriyeli Misafir Sayısı.....	33
Tablo 2.5: Midyat Çadırkenti’nde Son Durum.....	34
Tablo 3.1: Cinsiyet Durumları.....	39
Tablo 3.2: Yaş Durumları.....	40
Tablo 3.3: Cinsiyete Göre Yaş Dağılımı	41
Tablo 3.4: Eğitim Durumları.....	41
Tablo 3.5: Cinsiyete Göre Eğitim Durumları	42
Tablo 3.6: Yaşa Göre Eğitim Durumları.....	43
Tablo 3.7: Medeni Durumları.....	43
Tablo 3.8: Medeni Duruma Göre Yaş Dağılımı.....	44
Tablo 3.9: Evlerde Kaç Kişi Yaşadıkları.....	45
Tablo 3.10: Mesleği.....	46
Tablo 3.11: Ücret Karşılığı Herhangi Bir İşte Çalışma Durumu	46
Tablo 3.12: Yaş İle Çalışma Arasındaki İlişki.....	47
Tablo 3.13: Aylık Gelir Durumu.....	48
Tablo 3.14: Suriye’ye Kıyasla Ekonomik Durumunu Nasıl Gördüğü	49
Tablo 3.15: Anadil Durumu.....	50
Tablo 3.16: Başka Bildiği Dil/ler Durumu.....	50
Tablo 3.17: Etnik Köken Durumu.....	51

Tablo 3.18: Dini Mensubiyet Durumu.....	52
Tablo 3.19: Mezhep Durumu.....	52
Tablo 3.20: Suriye’den Göç Ettiği Şehir	53
Tablo 3.21: Göç Etmesinde Mardin’i Seçmesinin Nedeni.....	54
Tablo 3.22: Suriye’den Göç Etmesine Neden Olan Faktör/ler.....	54
Tablo 3.23: Türkiye’ye Göç Edilmesinde Etkili Olan Faktörler.....	55
Tablo 3.24: Göç Ederken Türkiye’de Ne Kadar Kalacağını Düşünme Durumu.....	57
Tablo 3.25: Şu anda Türkiye’de Ne Kadar Kalacağını Düşünme Durumu.....	57
Tablo 3.26: Herhangi Bir Kampta Kalma Durumu	58
Tablo 3.27: Kamptan Ayrılma Nedeni	59
Tablo 3.28: Dini İnancını Rahat Yaşayabilme Durumu	60
Tablo 3.29: Mardin’de Akrabalarının Bulunma Durumu	61
Tablo 3.30: Mardin’de Akrabalarının Olmasının Uyuma Etki Durumu.....	61
Tablo 3.31: Mardin’de Yaşadığı Bölgenin Etnik Durumu.....	62
Tablo 3.32: Bölge Halkı İle İletişim Kurmakta Zorluk Çekme Durumu.....	63
Tablo 3.33: Mardin’de Ayrımcılık-İrkçilik İle Karşılaşma Durumu.....	63
Tablo 3.34: Cinsiyete Göre Ayrımcılık Yaşama Durumları.....	64
Tablo 3.35: Mardin Halkının Göçmenlere Yaklaşım Durumu.....	65
Tablo 3.36: Cinsiyete Göre Göçmenlere Yaklaşım.....	66
Tablo 3.37: Suriyeli Çocukların Mardinli Çocuklarla Sosyal İlişki Durumu.....	66
Tablo 3.38: Çocuklarının Türkiye’de Büyümesinin Yarattığı Endişe Durumu.....	67
Tablo 3.39: Kendilerini Yabancı Hissetme Durumu.....	68
Tablo 3.40: Mardinlilerle Kültürel Yakınlık Durumu.....	69
Tablo 3.41: Cinsiyete Göre Mardinlilerle Kültürel Yakınlık Durumları.....	69

Tablo 3.42: Yaş İle Mardinlilerle Kültürel Yakınlık Durumları.....	70
Tablo 3.43: Anadil İle Mardinlilerle Kültürel Yakınlık Durumları.....	71
Tablo 3.44: Türkiye’ye Göçü Tavsiye Durumu.....	71
Tablo 3.45: Türkiye’ye Gelmeden Önceki Beklenti Durumu.....	72
Tablo 3.46: Türkiye’de Beklentilerinin Karşılama Durumu.....	73
Tablo 3.47: Türk/iye Vatandaşı Olma İsteği.....	74
Tablo 3.48: Cinsiyete Göre Türk/iye Vatandaşı Olmak İstemeleri.....	75
Tablo 3.49: Eğitim Durumuna Göre Türk/iye Vatandaşı Olmak İstemeleri.....	75
Tablo 3.50: Etnik Kökene Göre Türk/iye Vatandaşı Olmak İstemeleri.....	76
Tablo 3.51: Suriye’nin Geleceğine Yönelik Tahminler.....	77
Tablo 3.52: Göçmenlerin Yaşamak İstedikleri Ülke/ler ve Nedenleri.....	78
Tablo 3.53: Cinsiyete Göre Yaşamak İstedikleri Ülke.....	79
Tablo 3.54: Geleceği Nasıl Gördüğü Durumu.....	80
Tablo 3.55: Cinsiyete Göre Geleceği Nasıl Gördüğü.....	80
Tablo 3.56: Gelecekte İyi Fırsatlar Yakalayacağına Dair Beklentiler.....	81
Tablo 3.57: Geleceğe Umutla Bakma Durumu ve Nedeni.....	82
Tablo 3.58: Türkiye’den Geleceğe Yönelik Beklentileri.....	84
Tablo 3.59: Mardinlerden Geleceğe Yönelik Beklentileri.....	85

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Eylül 2013 İtibariyle Suriye ve Komşu Ülkelerdeki Kamplar.....	25
Şekil 2.2: Mardin'in Coğrafi Konumu ve Sınır Hattı.....	32

KISALTMALAR LİSTESİ

- AFAD : Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
- BMMYK : Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
- IOM : Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration)
- İHH : İnsan Hak ve Hürriyetleri ve İnsani Yardım Vakfı
- MAZLUMDER : İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği
- SPSS : Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı (Statistical Package for the Social Sciences)
- STK : Sivil Toplum Kuruluşları
- TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi
- USAK : Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ	xv
İÇİNDEKİLER	xvi
GİRİŞ.....	1
1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	4
1.1 Araştırmanın Konusu ve Amacı	4
1.2 Araştırmanın Önemi	5
1.3 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.3 Yöntemi	7
1.3.1 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	8
1.3.2 Veri Toplama Aracı ve Uygulama.....	8
1.3.3. Verilerin Analizi	9
2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1 Göç.....	10
2.1.2 Göç Türleri.....	11
2.1.2.1 İç ve Dış/Uluslararası Göç.....	12
2.1.2.2 Gönüllü Göç ve Zorunlu Göç	13

2.1.2 Göçün Nedenleri ve Sonuçları.....	14
2.1.3 Göç Teorileri.....	16
2.2 Türkiye'ye Yabancı Göçü.....	22
2.2.1 Türkiye'ye Suriyeli Göçü.....	23
2.3 Mardin İli	30
2.3.1 Suriyeli Göçü Açısından Mardin İlinin Durumu	31
2.4 Göçmenlerin Uyumu	34
2.4.1 Göçmenlerin Uyum Sorunları.....	35
2.5 Göçmenlerin Gelecek Beklentisi	37
3. BULGULARIN YORUMU.....	39
3.1. Göçmenleri Tanıtıcı Bulgular	39
3.1.1 Sosyo-demografik Özelliklere İlişkin Bulgular.....	39
3.1.2 Göç Sürecine İlişkin Bulgular	53
3.2. Göçmelerin Uyum Durumları.....	59
3.3. Gelecek Beklentisi	72
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	86
4.1 Sonuç	86
4.2 Öneriler	93
KAYNAKÇA	95
EKLER	101
ÖZGEÇMİŞ.....	107

GİRİŞ

İnsanların daha iyi hayat tarzlarına ulaşmak için giriştikleri göç hareketleri birey ve toplumların yaşamında kalıcı izler bırakmaktadır. Göç; insanlık tarihi boyunca görülen, uygarlıkların şekillenmesinde önemli rol oynayan bir olgudur. Savaştan kaçmak, daha iyi şartlarda yaşamak, çalışmak vb. bu sebeplerden bazılarıdır. Tarih boyunca görülen bir olgu olmasına rağmen göç, özellikle günümüzde önemi her geçen gün artmaktadır. Hatta Castles & Miller başta olmak üzere bazı sosyal bilimciler içinde bulunduğumuz dönemi 'göç çağı' olarak adlandırmaktadırlar. Küreselleşme ve buna bağlı olarak dünyanın 'küçük bir köy' haline gelmesi, ulaşım ve iletişim imkânlarının son derece gelişmiş/genişlemiş olması nedeniyle içinde yaşadığımız dönemi göç/ler çağı olarak adlandırmak mümkündür.

Göç olayları beraberinde çeşitli değişimleri ve sorunları getirmektedir. Bunların başında uyum ve gelecek beklentisi gelmektedir. Göçmenler, göç ettikleri bölgelere kendilerini kabul ettirmeye ve uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Uyum süreci, göçmenin köken ülkesindeki konumu, göç ettiği ülkedeki konumu ve bu konumları belirleyen değişkenlerin etkisi altında şekillenmektedir.

Göç; uyum sürecinde zor bir deneyim olmasına rağmen, aynı zamanda birçok kişi ve grup için daha iyi bir gelecek, umut ve güvenlik anlamına da gelmektedir. Gelecek; bireylerin arzuları doğrultusunda yaşamayı istediği, hayatın insanları daima ileriye yönlendiren bir bölümü, motivasyon kaynağıdır. Fakat yaşanan göçün birey üzerinde yarattığı etkiler bireyin geleceğini umutsuz olarak görmesine de neden olabilir.

Dünyanın herhangi bir ülkesine sığınan göçmenler açısından göç ettikleri zaman dilimi uyum kapasitesi ve gelecek beklentisi önemlidir. Bu durum bütün ülkeler için geçerli olduğu gibi Türkiye için de geçerlidir. Coğrafi konum olarak Türkiye'nin Afrika, Asya, Avrupa kıtaları ve Ortadoğu ülkeleri ulaşım güzergâhında ya da göç yolları üzerinde bulunması göçler için çok önemlidir. Özellikle Ortadoğu

lkeleri içerisinde vuku bulan i çatışmalar, savaşlar, darbeler, karışıklıklar ve siyasi olaylar her sene on binlerce insanın ülkelerinden g etmelerine sebep olmaktadır. Bu terk edişlerde şüphesiz Türkiye ev sahibi ülke ve transit ülke olma açısından büyük önem taşımaktadır. Suriye’de 2011 yılından itibaren yaşanan iç savaş ve çatışmalardan dolayı önemli bir nüfus kitlesi Türkiye'ye göç etmiştir.

Suriye’de, 2011’in Mart ayında ortaya çıkan olaylar ve iç karışıklıklar nedeniyle binlerce kişi evini terk etmek zorunda bırakılmıştır. Bugün iki buçuk milyon Suriyeli ülkesini terk ederek – ki bu sayı zaman geçtikçe artmaktadır- Irak, Lübnan, Ürdün, Mısır ve Türkiye gibi komşu ülkelere sığınmışlardır. Türkiye’ye göç eden Suriyelilerin bir kısmı sınır hatlarında oluşturulan kamplar ve konteyner kentlerde kalırken büyük bir kısmı ise kamp dışında başta Gaziantep, Hatay, şanlıurfa, Mardin olmak üzere pek çok ile ve ülke geneline dağılmış vaziyettedir. Suriyeli göçmenlere devlet tarafından misafirlik statüsü verilmiştir. Hem verilen statü hem de savaşın akıbetinin ne olacağı Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentisini etkilemektedir

Türkiye, Suriye ile 877 km. uzunluğunda bir sınır hattına sahiptir. Bu hat üzerinde Mardin'in konumu ve 2 sınır kapısı (Girmeli Sınır Kapısı ve şenyurt Sınır Kapısı) bulunması önem arz etmektedir. Savaş ve kargaşa ortamından kaanların bir kısmı Mardin'e sığınmışlardır ki bu süreçte onların Mardin’deki uyum problemini araştırmak önemlidir.

Bir g araştırması olarak hazırlanan bu çalışmanın temel inceleme alanı Suriyeli göçmenler ve özelde kamp dışında kalan ve Mardin’de yaşayan göçmenlerdir. Bu bağlamda Mardin’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin Mardinlilerle ilişkileri, uyum durumları ve gelecek beklentileri araştırmanın temel konularını oluşturmaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm araştırmanın metodolojisi hakkındadır. Bu bölümde, araştırmanın evreni ve rneklemi, veri toplama araçları, verilerin işlenmesi ve yorumlanması hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü araştırmanın kuramsal altyapısını oluşturmakta ve beş başlık altında ele alınmaktadır. Birinci kısım göç olgusu bağlamında göç türleri, göç teorileri, göçün nedenleri ve sonuçları alt başlıkları ile ele alınmaktadır. İkinci kısım ise Türkiye'ye doğru gerçekleşen uluslararası göç ve özelde 2011 yılından itibaren gerçekleşen Suriyeli göçü konularından oluşmaktadır. Üçüncü kısım Mardin ilinin genel durumu ve Suriyeli göçmenler açısından durumu, dördüncü kısım göçmenlerin uyumu ve uyum sorunları ve beşinci kısım göçmenlerin gelecek beklentileri ile ilgili kuramsal ve kavramsal bilgilerden oluşmaktadır.

Üçüncü bölüm ise Mardin'de yaşayan Suriyeli göçmenlerle ilgili alandan elde edilen bulgular ve bunların yorumlarından oluşmaktadır. Bulgular üç ana başlık altında sistematize edilmiştir. Bu bölümde Suriyeli göçmenlerin tanıtıcı bilgilerine, uyum durumlarına ve gelecek beklentilerine ilişkin bulgular değerlendirilmektedir.

1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1 Araştırmanın Konusu ve Amacı

Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaş ve kargaşa dolayısıyla yaklaşık olarak yarım milyon Suriyeli Türkiye’ye göç etmiştir. Bunların büyük bir kısmı kentlerde yaşamakta ve başta uyum problemi olmak üzere birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bütün bunların sonucu olarak yaşadıkları belirsizlik gelecek beklentilerini olumsuz etkilemektedir. Bu bakımdan Mardin’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin uyum durumları ve gelecek beklentileri çalışmanın iki temel konusunu teşkil etmektedir.

Araştırmanın ilk temel konusu göçmenlerin uyum durumları ve uyum sorunlarıdır. Uyum süreci göçmenin menşe ülkesindeki konumu, göç ettiği ülkedeki konumu ve bu konuları belirleyen değişkenlerin etkisi altındadır. Göçmenlerin toplumsal veya kültürel uyumunda önemli bir etkiye sahip faktörlerin başında din, dil, kültür, yabancılara karşı tutum ve yabancı düşmanlığı gelmektedir.

Araştırmanın ikinci temel konusunu göçmenlerin gelecek beklentileri ve gelecek beklentilerini etkileyen faktörler oluşturmaktadır. Göç eden bireyler geleceğe umutsuz ve belirsiz bakabildikleri gibi bazen de göçe yeni bir başlangıç ve umut kapısı olarak bakabilmektedirler. Araştırma kapsamına dâhil edilen bu konuların bir kısmı bazı araştırmalarda farklı biçimlerde ve değişik amaçlarla yer almaktadır. Ancak bu araştırmada ele alındığı şekliyle herhangi bir çalışma henüz gerçekleştirilmemiştir.

Bu araştırmada Suriyeli göçmenlerin uyumlarının ve gelecek beklentilerinin Mardin ili özelinde ortaya konulması amaçlanmıştır. Bazı değişkenler arasındaki ilişkiler bulunmaya çalışılarak konunun detaylı bir şekilde ele alınması hedeflenmiştir.

Bu konular çerçevesinde araştırmanın temel amaçları şu şekilde sıralanabilir:

Suriyeli göçmenlerin göç etme nedenleri ve sonuçları ile birlikte göç sürecine ilişkin faktörlerin ortaya konulması;

Suriyeli göçmenlerin sosyo-demografik, sosyo-ekonomik ve kültürel durumlarını betimlemek;

Suriyeli göçmenlerin Mardin toplumu ve kültürüyle geliştirdikleri kültürlerarası iletişimin ne düzeyde olduğunun tespit edilmesi;

Suriyeli göçmenlerin Mardin kültürüne bakış açılarının belirlenmesi, uyumlarının açıklanması ve uyum sürecine etkide bulunan faktörlerin ortaya konulması;

Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentilerinin ne düzeyde olduğu ve gelecek beklentisinin sosyo-demografik değişkenlere göre tartışılması.

1.2 Araştırmanın Önemi

Türkiye’de Suriyeli göçmenlerin uyumu ve gelecek beklentileri üzerine doğrudan yapılmış bir araştırma yoktur. Konuyla doğrudan ilgili olmasa da 2013 yılında USAK (Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu) tarafından yapılan ‘Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması’ önemlidir. Bu çalışma; Türkiye’de kamplarda yaşayan Suriyelilerin savaş ve Türkiye algılarına; kamplara, savaşa ve Suriye’nin geleceğine dair veriler içermekte ve bazı öngörülerde bulunmaktadır. Araştırmada katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, maddi durum, araştırmaya katılanların bulunduğu kamp, kampa geliş tarihleri ve geldiği şehir gibi demografik analizlere yer verilmesinin yanı sıra diğer bölümlerde Suriyelilerin; Türkiye’de bulunan kampları nasıl öğrendikleri, göç etme kararını nasıl aldıkları, kimlerle birlikte göç ettikleri gibi göç sürecine ilişkin verilerin yanında, kamplarla ilgili memnuniyet düzeyleri ve Suriyelilerin Türkiye’den ve uluslararası camiadan neler talep ettikleri bilgiler de yer almaktadır.

Mazlum-Der (İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği) (2013)’in yayınladığı “Türkiye’de Suriyeli Mülteciler: İstanbul Örneği / Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler” raporu dışında şehir merkezlerinde ve kamp dışında yaşayan Suriyeli göçmenlerin hayat şartlarını inceleyen kapsamlı pek fazla yayın bulunmamaktadır. Raporda, Suriyelilerin yaşam koşulları, yaşadıkları zorluklar ve ihtiyaçları tespit

edilmeye çalışılmıştır. Görüşme yapılan göçmenlerin çoğunluğu Suriyeli Kürt'lerdir. Raporda göçmenlerin genelinin son 6 ay-1 yıl içerisinde İstanbul'a geldiği, çalışma iznine sahip kimseye rastlanılmadığı, Türkçe bilmemenin ciddi bir sorun olarak ifade edildiği belirtilmiştir. Ayrıca görüşme yapılan Suriyelilerin insani olmayan şartlarda yaşamlarını sürdürdükleri tespit edilmiştir.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından 2003 yılında İstanbul ve Van'da 53 göçmen ile mülakat yapılarak gerçekleştirilen çalışmada; göçmenlerin kişisel özellikleri, göç ve hukuki durum, göçe neden olan etmenler ve koşullar ile göçmenlerin gelecek planları üzerine bulgular saptanmıştır.

Türkiye'de göçmenlerin uyumu ile ilgili yapılan en önemli çalışmalardan biri "Türkiye'deki İranlı Göçmenlerin Kimlik, Aidiyet ve Uyum Sorunları" araştırmasıdır (Hajiagha, 2007). Bu araştırmanın amacı, 1979 İran İslam Devrimi sonrası Türkiye'ye göç eden İranlı göçmenlerin sosyal, ekonomik ve kültürel kimlik-aidiyet sorunlarını tespit etmektir. Bu çalışmada Azeri, Kürt ve Fars kökenli 100 İranlı göçmenle anket görüşmesi yapılmıştır (51'i erkek ve 49'u kadın).

Araştırmamızın İranlı göçmenler ve diğer çalışmalarda yapılan araştırmalardan temel farkı; Suriye gibi farklı bir kültürden ve farklı nedenlerden dolayı Türkiye'ye göç eden bir göçmen kitlesinin uyumunu ve gelecek beklentisini ortaya koymaya çalışmak olmasıdır. Ülkemizde Suriyeli göçmenlerin uyum ve gelecek beklentilerinin incelenmesi konusunda akademik düzeyde henüz yeterli araştırma yapılmamıştır. Bu nedenle bu alanda yapılacak ilk araştırma olması yönüyle önemli bir akademik boşluğu dolduracağı düşünülmektedir

Çalışma kapsamında elde edilen veriler; başta Birleşmiş Milletler (BM) ve ona bağlı olarak çalışan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) gibi uluslararası kuruluşlara, AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) ve Göç İdaresi gibi resmi kurumlara, İHH (İnsan Hak ve Hürriyetleri ve İnsani Yardım Vakfı, Kızılay, Göç Der gibi sivil kuruluşlara ışık tutacak olması açısından da önemlidir. Ayrıca konuyla ilgilenen akademisyenler ve araştırmacılar için bir kaynak olacağından önem taşımaktadır.

1.3 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma süresince dört temel sınırlılık durumuyla karşılaşmıştır. Bunlardan birincisi; göçmenlerin Türkçe bilmemeleridir. Önemli bir kısmı Arapça ve Kürtçe bildiğinden dil sorunu tercüman vasıtasıyla aşılmaya çalışılmıştır. İkincisi; görüşülen kişilerin eğitim seviyelerinin farklı olmasından dolayı soruları anlamlandırabilmelerinin önemli bir sorun teşkil etmesidir. Bu durum da sorular mümkün olduğunca, görüşülen kişilerin durumlarına indirgenerek aşılmaya çalışılmıştır.

Üçüncüsü; totaliter bir sistemden gelen insanlarda diğerlerine göre tehdit ve risk algısı daha yüksektir. Suriyeliler gözlediklerini ve izlediklerini düşündüklerinden araştırmaya katılmaya yanaşmamakta ve anket sorularına rahat bir şekilde cevap verememektedirler. Güvenilir ve sağlam veri temin etmeyi önemli ölçüde sınırlandıran bu durum, karşılıklı güven ortamının yaratılmasıyla aşılmaya çalışılmıştır. Dördüncüsü ise; kadınlar yukarıdaki diğer üç sınırlılığa ilaveten yabancı biri ile görüşmekten çekinmektedirler. Bu ise yer yer kadın tercümanlar vasıtasıyla aşılmaya çalışılmıştır.

1.3 Yöntemi

Bilimsel bir çalışmanın başarısı amacına uygun araştırma yöntem ve tekniklerin seçilmesiyle ilişkilidir. Araştırma yöntemi, araştırma konusunun soyuttan somuta dönüştürülmesi veya başka bir deyişle araştırmanın “operasyonel duruma” getirilmesidir (Aziz, 2010, 30). Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, geçmişte ya da hâlâ var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan; evrenin tamamından ya da ondan alınacak bir grup ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2009, 77-79).

Suriyeli göçmenlerin resmi makamlardan çekinmeleri nedeniyle araştırmacıyla konuşmakta ve açılmakta güçlük çekmeleri, araştırmacının güven duygusunu oluşturmaktaki zaman problemi gibi faktörler göz önüne alındığında nitel bir araştırmanın zor olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca, bu araştırmanın Suriyeli göçmenlerin uyumları ve gelecek beklentileri üzerine yapılan ilk araştırma olması

nedeniyle genellenebilirlik ve objektiflik açısından bir takım kuşkular doğurabileceği göz önüne alınarak nicel bir araştırma planlanmıştır. Nicel araştırma insan faktörünü kontrol etmeye veya ortadan kaldırmaya çalışır. Nicel araştırmacılar objektifliğin altını çizerek, tekrarlama ilkesini kullanırlar. Ayrıca nicel araştırmacılar, standartlaştırılmış metodolojik prosedürlere bağlı kalır, sayılarla ölçüm yapar ve sonra verileri istatistik ile analiz ederler (Neuman, 2010, 227).

1.3.1 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Mardin’de yaşayan Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır. Bilimsel araştırmalarda araştırma evreninin tümünü ele alarak incelemek, hem maliyet hem de zaman açısından pek mümkün değildir. Bu yüzden bütün içerisinden, bütünü temsil edeceği varsayılan bir kısım veya parça ele alınıp incelenmiştir.

Evrenin içinden belli bir yüzdesini örneklem olarak alma işleminin bilimsel bir temeli yoktur. Toplumbilimlerde, genellikle her gözenekte bulunacak ve evreni temsil edecek örneklem miktarının 300 ile 400 dolaylarında olmasının ideal, ancak 100’den az olmamasının yararlı bir uygulama olacağı söylenebilir (Karasar, 2009, 127).

Bu çalışmada başlangıçta 300-400 dolaylarında Suriyeli göçmene ulaşılma hedeflenmişse de yukarıda belirtilen sınırlılıklara istinaden ancak 132 kişi örnekleme dâhil edilebilmiştir. Göçmenlerin anket yapmaya ikna edilmesinin oldukça güç olması nedeniyle örnekleme dâhil edilen katılımcılar basit tesadüfi örnekleme ile seçilmiştir. Anket yapmaya ikna edilemeyenlerin çoğu, Türkiye’de gözlendiklerini ve güvenlik gerekçesini öne sürerek anket sorularına cevap vermekten kaçınmışlardır.

1.3.2 Veri Toplama Aracı ve Uygulama

Araştırmamız teorik ve uygulamalı olmak üzere iki aşamadan oluşan bir alan araştırmasıdır. Bu araştırmada alan araştırması yöntemi uygulanmış olup, araştırmada bilgi ve veri toplamak için iki araştırma tekniği kullanılmıştır. Nicel veri toplama aşamasında tarama araştırmasına bağlı olarak anket ve gözlem tekniği

kullanılmıştır. Gözlem; “kendiliğinden oluşan ya da bilinçli olarak hazırlanan olayları belirdikleri sırada sistemli ve amaçlı bir biçimde inceleyerek bilgi toplama yöntemidir” (İslamoğlu, 2011, 108).

Kullanılan ikinci teknik ise anket yöntemidir. Öncelikle göç, uyum ve gelecek beklentisi konularıyla ilgili literatür taramasının yanı sıra, alanda daha önce gerçekleştirilen araştırmaların da incelenerek araştırmanın amaçları doğrultusunda soru havuzu oluşturulmuştur. Anket soruları üç ana gruba ayrılmıştır: İlk kısım katılımcıların sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri, ikinci kısım uyum problemleri ve üçüncü kısım ise gelecek beklentilerini ortaya çıkarmaya yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Anket formu ilk olarak 10 kişilik gruba ön deneme yapılmıştır. Ön deneme; taslak anketin sınanması ve soruların hazırlanmasında gözden kaçmış ya da unutulmuş konuların, atlanmış soruların olup olmadığını görme imkânı sağlar (Balcı, 2009, 161-162). Yapılan ön deneme sonrası sonra gerekli ekleme ve çıkarmaların yapılmasıyla anket formuna son şekli verilmiştir. Soru formu toplam 44 sorudan oluşmaktadır.

Saha araştırması Ağustos 2013 - Ocak 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma esnasında sivil toplum kuruluşları, Suriyeli göçmenlerin çalıştıkları işyerleri ve yoğun olarak oturdukları mahalleler sık sık ziyaret edilerek örneklem grubuna ulaşılmaya çalışılmıştır. Kişiden kişiye değişmekle birlikte her bir anketin doldurulması yaklaşık 20-25 dakika sürmüştür. Verilerin yorumlanmasında gözlemlerden de yararlanılmıştır.

1.3.3. Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde elde edilen verilerin işlenmesi ve çözülmesi elde edilecek verilerin anlam kazanması önem arz etmektedir. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) 20 paket programına aktararak işlenip çözümlenmiştir. Frekans ve yüzde analizleri dışında bazı değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlılık düzeyini göstermek amacıyla çapraz tablolar oluşturulmuştur.

2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Göç

Göçler, insanlık tarihinin önemli bir parçasıdır. Tarih boyunca farklı dönemlerde nüfus hareketleri yaşanmış ve göçler toplumların hatta uygarlıkların şekillenmesinde kritik rol oynamışlardır. Örneğin, tarihte ilk büyük kitlesel göç olarak da bilinen 'Kavimler göçü' sonucunda Roma İmparatorluğu yıkılmıştır. Hunların Orta Asya'dan çıkışla başlattıkları bu göç sonucunda; Hunların akınlarından kaçan Germenler dalgalar halinde Avrupa'nın haritasını değiştirmişlerdir.

Göç alanında çalışan bazı sosyal bilimciler, içinde bulunduğumuz çağı, göçün tüm dünyayı kapsayacak kadar yayılmasından ötürü “göç çağı” olarak tanımlayabileceğimizi söylemektedirler (Castles & Miller, 2008, xvii-xviii). Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gelişen iletişim ve ulaşım teknolojilerinin etkisiyle yoğunlaşan göç hareketleri bu adlandırmaya sebep olmaktadır.

Toplumları kültürel, ekonomik, dini, siyasi vb. bakımdan etkileyen bir olgu olan göçün; demografik, sosyolojik, ekonomik, psikolojik, antropolojik, siyasal vb. pek çok boyutu bulunmaktadır. Göç denildiğinde ilk akla gelen bir yerden başka bir yere gitmek, gelmek veya mekân değiştirmektir. Göç birçok araştırmacı tarafından çeşitli açılardan tanımlanmıştır. Yalçın (2004, 13)'a göre göç; ekonomik, siyasi, çevresel veya kişisel sebeplerle, bir bölgeden başka bir bölgeye yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim amacı güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketidir.

Göç Terimleri Sözlüğü (2009, 22) göçü, “uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek süresi; yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri” olarak tanımlamaktadır. Başka bir tanıma göre ise göç, bir yerde yaşamlarını sürdürenlerin kendi özgür iradeleriyle yaşamlarını uzun süreliğine başka bir yerde devam ettirmek üzere değiştirmeleri ve yeni yaşam mekânlarına eklenmeleri süreci olarak tanımlanmaktadır (Tekeli, 2008, 18).

Faist (2003, 41)'e göre göç, bir siyasal ya da toplumsal birimden diğerine, bir mekândan diğerine doğru akış olup yaşanılan yerin daimi bir şekilde veya yarı-daimi olarak genellikle bir çeşit idari sınırın dışına doğru değiştirilmesidir. Faist burada, göçün genel kabul gören sadece mekânsal bir değişim olmadığını aynı zamanda göçü, toplumsal veya siyasal akışının da olduğu bir süreç olarak tanımlamıştır.

Göç, kişilerin buldukları yerlerdeki koşullarının gereksinimlerine yanıt veremediği veya iyi bir yaşam için gereken şartların ortadan kalktığı durumlarda baş göstermektedir. Böylece kişiler gereksinimlerine yanıt bulabilecekleri veya var olan durumlarından kurtulabilecek başka bir yer arayışına girerler. Bu arayışın sonucu ise kendini göç olgusu olarak göstermektedir (Beter, 2006, 5-6). Beter'in tanımlamasına göre göç, bir arayış ve kurtuluş aracı olarak görülmektedir. Fichter (2006, 180) ise göçü fiziki hareketlilik olarak görür. Fiziki hareketlilik çok sayıda insanın zorla bir yerden başka bir yere yerleştirilmesi, istenilmeyen bireylerin sürülmesi ve aynı ülkeden bir bölgeden diğerine veya bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan zorunlu göç olarak tanımlanabilir.

2.1.2 Göç Türleri

Göçle ilgili literatürde farklı göç türlerinden söz edilmektedir. Göçler çeşitli nedenlere bağlı olarak farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bu konu üzerinde çalışan 'sosyal bilimciler' göç türleriyle ilgili farklı açıklamalar yapmışlardır. Örneğin; Petersen (Akt. Yalçın, 2004, 14-16) göçü bireysel ve sınıfsal farklılıkları göz önüne alan dört kategoride ele almaktadır: Bunlar;

a. İkel Göçler: İnsanların doğal afetler karşısında çaresizliğinden kaynaklanan göçlerdir. Kuraklık, sel gibi iklim ve doğal çevrenin yarattığı fiziksel güçlüklerin sonucu oluşan toplu göçler bu göç türüne örnek olarak verilebilir.

b. Zorunlu Göçler: İkel göçlerde itici etmen tabiatken, zorunlu göçlerde ise daha çok sosyal yapıdır. Bireylerin göç kararı üzerinde herhangi bir yaptırımın olmaması ve zorla göç etmekten başka şanslarının olmaması durumudur. Nazilerin Yahudileri göçe zorlamak için yaptıkları baskılar ve Yahudileri toplama kamplarına götürmek için uyguladıkları politikalar, zorunlu göçe misal olarak gösterilebilir.

c. Serbest Göçler: Bireyler, topluluklar ve toplumlar üzerine uygulanan herhangi bir zorunlu gücün olmadığı durumda göçmen kendi göç kararını vererek eylemini gerçekleştirebilir. Bu göç türü daha çok bireysel tercihlerle yapılan kişisel göçleri tanımlamaktadır.

d. Kitlesele Göçler: Serbest göçlerin bir sonucudur. Serbest göçmenler, göç ettikleri bölgenin değişik hayat tarzlarını benimsemiş ve bu durumu diğer göç takipçilerine anlatmışlardır. Böylelikle kitlesele göçler başlamıştır

Özcan (1998, 83), “İçgöçün Tanımı ve Verileri İle İlgili Bazı Sorunlar” başlıklı çalışmasında göçleri şöyle tasnif etmektedir:

1. Geçici Göçler: Mevsimlik, günlük ve kısa dönem göç edenler

2. Transferler: Tayinle ve görev nedeni ile göç edenler

3. Uzun Dönem Göçleri: İş nedeniyle göç edenler, iskân ve değişik sebeplerle göç ettirilenler

4. Göçmen Olmayanlar: Potansiyel göçmenler, hiç göç etmemiş olanlar.

Özcan çalışmasında göçleri göç etme süresine göre birbirinden ayırmakta ve göçmen olmayanları da göç sınıflaması içine dâhil etmektedir. Hangi türden olursa olsun değişmeyen gerçeklik, göç olgusunun, eski çağlardan itibaren tüm toplumlarda farklı biçimlerde görüldüğüdür (Çoban, 2011). Göç türleri ayrımı çeşitli ölçütlere göre yapılmaktadır. Bu çalışmada göç türleri iki ana başlık altında incelenecektir.

2.1.2.1 İç ve Dış/Uluslararası Göç

İç göç, genel tanımıyla bir ülkenin kendi sınırları içinde belirli bir bölgeden başka bölgeye gerçekleştirilen nüfus hareketidir (Sağlam, 2006, 34). Başka bir tanıma göre ise iç göç; herhangi bir ülke içinde bölge, kent, köy bir yerden diğerine yerleşmek amacıyla ve daha çok büyük şehirlere doğru bir akım şeklinde gerçekleşen nüfus hareketleridir (Akan & Arslan, 2008,16).

Dış göç veya uluslararası göç ise, ülke sınırlarını aşarak başka ülkelere yapılan göç hareketleridir. İç göçte ülke nüfusu azalmamakta sadece bölgesel nüfus

farklılıkları olmakta iken dış göçte ülke nüfusunda göç oranında bir azalma meydana gelmektedir (Özyakışır, 2013, 9). Bu süreçte her ülke kendi toplumsal, siyasal ve ekonomik yapılanması ve geleneği içinde, uluslararası göç olgusu ile farklı düzeylerde karşılaşmış ve farklı tepkiler geliştirmiştir (İçduygu, 2010). Uluslararası göç çok dinamik, karmaşık ve çok boyutludur. Farklı bağlamlarda farklı şekiller alır ve gelişir (Şirin-Öner, 2012a). Uluslararası Göç Örgütü (IOM) (2011, 49)'nün yayınladığı '2010 Dünya Göç Raporu'nun verilerine göre 2010 yılında uluslararası göçmen sayısı 214 milyon, iç göçmen sayısı 740 milyon olarak tahmin edilmektedir. Yani yaklaşık olarak dünya nüfusunun 1/7 si göçmen kökenli olarak kabul edilebilir.

2.1.2.2 Gönüllü Göç ve Zorunlu Göç

Zorunlu göç, uzun zamandır göç yazınında önemli bir yer edinmiş kavramlardan biridir. İnsanların hayata tutunabilmeleri amacıyla çatışma, doğal afetler, etnik baskılar gibi diğer siyasal, iktisadi ve toplumsal nedenlerle topluca yer değiştirmesi anlamına gelmekte olup; mülteci, sığınmacı, yerinden edilmiş insanları kapsamaktadır (Şirin-Öner, 2012a). Belirli bir insan grubunun zor kullanılarak yaşam mekânlarından göç ettirilmesine ilişkin bilinen en iyi örnek, İbranelerin Babililer tarafından sürgün edilmeleridir. Bu olay göç ve zorluk arasındaki ilişkinin tarihsel derinliğini göstermektedir. Aynı zamanda İbrani kimliğinin neredeyse temel inşa unsuru haline gelmesinde göçün sosyal bellekteki karşılığının nesilleri aşan yönünü gözler önüne sermektedir (Keser, 2011, 9).

Deniz ise zorunlu göçlerin nedenlerinin başında şunları sıralamıştır; savaşlar, iç çatışmalar, askeri ihtilaller, aile veya kabileler arasındaki kan davaları, toplumsal görüş ayrılıkları, sosyal, politik, dini ve ekonomik sebeplerdir. İnsanları yaşadıkları topraklardan koparan ve sonu bilinmeyen bir yolculuğa çıkaran zorunlu göç, diğer göç türlerine göre dünya kamuoyunun ilgisini daha çok çekmektedir (2009, 15-16).

Zorunlu göçler, doğa kaynaklı ve insan kaynaklı olmak üzere iki grupta ele alınabilir. İnsan kaynaklı zorunlu göçler de çatışma nedenli zorunlu göçler ve çatışma nedenli olmayan zorunlu göçler olarak iki başlıkta toplanabilir. Savaş ve devrim gibi şiddet koşullarıyla karşılaşma, eziyete uğrama, zulüm görme veya

bunların gerçekleşme ihtimalinin olması nedeniyle kişi veya grupların göç etmeleri şiddet/çatışma nedenli zorunlu göçlerin oluşmasına neden olmaktadır (Keser, 2011, 11-12).

Tarihin en büyük göçmen hareketlerinin pek çoğu zorunlu olarak gerçekleşmiştir. 17. ve 18. yüzyıllarda 15 milyon Afrikalının Brezilya, Karayipler ve Kuzey Amerika'ya köle olarak taşınması, 19. yüzyılda 10 ila 40 milyon işçinin Çin ve Hindistan gibi ülkelerden dünyanın farklı ülkelerine gönderilmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Aynı şekilde 1947'de 7 milyon Müslümanın Hindistan'dan Pakistan'a zorunlu olarak gönderilmesi tarihteki en büyük zorunlu göç hareketi olarak gösterilebilir (The Economist, 2013).

Gönüllü olan göç türünde sosyal, ekonomik ya da eğitimsel, bir nedenle kendi toplumunu bırakıp, başka bir yere daha iyi bir yaşam sürmek için gitmek söz konusudur. Turizm amaçlı göçler ve mevsimlik göçler gönüllü göçlere örnek olarak gösterilebilir (Akt. Buz, 2004, 25). Almanya'nın 1954 yılından 1970'lere kadar Türkiye vb. gibi ülkelerden işçi göçü alımı gönüllü göçe örnek olarak gösterilebilir.

Bu ayrımlarda asıl sebep göç eden insanların iradesidir. Gönüllü göçler genellikle ekonomik sebeplere dayalı olarak gerçekleşirken zorunlu göçler ise devletlerin ekonomik, sosyal veya siyasal bazı yaptırımları nedeniyle gerçekleşmektedir. Zorunlu göçe mecbur bırakılan insanlar kendilerini tamamen hazırlıksız olarak bulmaktadırlar. Ayrıca tüm varlıklarını geride bırakarak ve güvencesiz bir şekilde göçe zorlanmaktadırlar.

2.1.2 Göçün Nedenleri ve Sonuçları

Göç olgusunun birçok sebebi vardır ve tek başına hiçbir sebep insanların neden kendi ülkelerinden ayrıлып başka ülkeye yerleşmeye karar verdiklerini tatminkâr bir şekilde açıklamaz (Castles & Miller, 2008, 39). Göçün nedenleri insanları göçe zorlayan toplumsal, ekonomik, kültürel ve dini sebeplerden ayrı düşünülemez. İnsanların değişik nedenlerle göç etmeleri, yerleşim yerlerini değiştirmek zorunda kalmaları; daha iyi sosyal, ekonomik, kültürel olanaklara sahip olan yerleşim merkezlerinde yaşamak istemelerinden kaynaklanmaktadır.

İç göçlerin başlamasına etki eden nedenleri şöyle sıralayabiliriz: Nüfusun hızlı artışı, tarım sektörü alanında teknolojik gelişmelerin hız kazanması, sağlık nedenleri, terör olayları ve yarattığı huzursuzluklar, bölgeler arasında ekonomik yatırımların dağılışında dengesizliklerin olması, iş olanaklarının sınırlı olması gibi nedenlerdir. Bu gibi nedenlerden dolayı iç göçün yaşandığı söylenebilir (Akan & Arslan, 2008, 21).

Dış göçlerin nedenlerini ise söyle özetlemek mümkündür: Ekonomik nedenler, işsizlik oranının yüksek olması, doğal afetler, savaşlar, ülkelerde rejim değişikliği, etnik nedenler ve uluslararası anlaşmalarla sağlanan nüfus değişimleri olarak açıklanabilir (Akan & Arslan, 2008, 25).

Tarih boyunca savaşlar en etkili göç nedenlerinden biri olmuştur. I. ve II. Dünya Savaşlarında milyonlarca insan göç etmek zorunda kalmıştır. Aynı şekilde yaşadığımız dönemde de Suriye, Irak, Afganistan, Arakan, Mali vb. birçok ülkede insanlar savaşlardan dolayı göç etmek zorunda kalmışlardır.

Göçe neden olan bir diğer faktör ise askeri ve siyasi darbelerdir. Bu tip nedenlerle ortaya çıkan göçlerin en iyi örneğini 1979'daki İran İslam Devrimi ve 1980'de Türkiye'deki askeri darbe sonrasında ortaya çıkan göçlerdir (Deniz, 2009, 18).

Göçün bir diğer nedeni de neoliberal piyasa ekonomisinin yaygınlaşmasıyla pek çok bölgede geleneksel dayanışmanın yok olmaya yüz tutması, devletin sosyal yardımlarını azaltması ve bunun beraberinde getirdiğı, işsizlik ve yoksulluktur. Dünyanın değişik bölgelerinde refah ve yaşam standartları arasındaki adaletsizliğin gelişen iletişim teknolojileriyle görünür kılınması göç sürecini hızlandırmaktadır (Danış, 2004, 1). Küreselleşmeyle beraber insanlar daha iyi yaşama standartlarına ulaşmak hayaliyle gelişmiş ülkelere akın etmektedirler. Böylece dünyanın birçok ülkesinden başta yüksek eğitilmiş ve vasıflılar olmak üzere pek çok insan gelişmiş ülkelere gitmektedir. Küreselleşme ile beraber sadece sermaye hareketliliği değil aynı zamanda insan hareketliliği de artmaktadır. Fakat sermaye hareketliliği Kuzey'den Güney'e, Batı'dan Doğu'ya doğru olsa da insan hareketliliği, düşük

nitelikli işgücüne sahip göçmenlerin hareketliliği tam tersi yönde işlemektedir (Atasü-Topçuoğlu, 2012).

Göçün önemli nedenlerinden biri olan işsizlik, göç olayından sonra da önemli bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır (Taşcı, 2009). Göç eden birey ve aileler, göç ettikleri yerlerde çalışabilecek yeterli vasya sahip değillerse istihdam olanaklarının dışında kalmakta veya sosyal güvencesi olmayan, günöbirlik düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar (Çoban, 2011, 115). Yoksulluk da aynı şekilde hem bir göç sebebi hem de sonucudur.

Göç, hem göç edilen yerde hem de göçle gidilen yerde birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Literatürde göçün sebep olduğu sonuçlar göçün fiziksel sonuçları (kentleşme, çarpık kentleşme vb.), sosyal sonuçları (suç oranlarındaki artış, uyum sorunları vb.) ve sağlık üzerindeki sonuçları (ruh sağlığında bozulmalar vb.) gibi farklı başlıklar altında değerlendirilebilir (Çoban, 2011, 110). Çoğu zaman kontrolsüz bir şekilde gerçekleşen, büyük boyutlu ve dengesiz insan hareketlerinin olumlu etki ve sonuçlarını beklemek neredeyse imkânsızdır. Göç, başka bir yere yerleşmek amacıyla yapılmasından dolayı, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda önemli sonuçlar doğurmaktadır.

Tarihsel olarak bakıldığında göçün önemli sonuçlarından biri de kültür yayılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç eden bireylerde göç ettikleri toplumla ilgili davranış örüntüleri karşılıklı değiştirilir, yeni fikirler ortaya atılır, kültürel zenginleşme ve yayılma oluşur (Fichter, 2006, 182). Göç, sosyal açıdan değişimlere de neden olabilmektedir. Kişinin yıllarca yaşadığı çevreyi değiştirmesi ve bununla beraber yeni ilişkilerin kurulması sosyal açıdan değişimlere neden olabilmektedir.

2.1.3 Göç Teorileri

Göç olgusunun bilimsel çalışmalarda geliştirilen belli başlı göç teorileri, Türkiye’de yaşanmış ve yaşanmakta olan göçlerin anlaşılmasında ve yorumlanmasında kolaylık sağlaması açısından önemlidir. Burada belirtilmesi gereken nokta, bu modeller dünyada yaşanan bütün göçleri açıklama iddiasını taşımamaktadır. Göç teorilerine genel olarak bakılacak olursa:

2.1.3.1 Ravenstein'in Göç Kanunları

Göç olgusu bilimsel tartışmalara ilk defa 19. yüzyılda konu olmuştur. Daha önce göçle ilgili çok sayıda tartışma olmasına rağmen bilinen ilk çalışma coğrafyacı ve harita uzmanı olan Georg Ravenstein tarafından 1885 yılında yayınlanmış olan "Göç Kanunları" (The Laws of Migration)'dır (Abadan-Unat, 2006, 20; Yalçın, 2004, 22). Ravenstein'in "Göç Kanunları" 7 maddeden oluşmaktadır. Bunlar;

a- Göçmenlerin büyük bir kısmı sadece kısa mesafeli bir yere göçer. Sonucunda gidilen yerde göç dalgalarına neden olan bir nüfus yer değişimi olur. Göç dalgalarının yönü büyük sanayi ve ticaret merkezlerine doğrudur.

b- Bir şehirde ortaya çıkan hızlı ekonomik gelişme kentin yakın çevresindeki bölgelerden göçmenleri bu kente çekmektedir. Böylece kırsal kesimlerde meydana gelen nüfus azalması daha uzak yerlerden gelen göçmenler tarafından doldurulur. Bu durum hızla gelişen kentin kendisini tüm ülkede hissettirmesine kadar basamaklı bir şekilde devam eder ve dolayısıyla göç tüm ülkede hissedilir.

c- Karşı karşıya kalınan bu yayılma süreci kendisini yutan sürecin tersi şeklinde olsa da, onunla benzer özellikler gösterir. Bu iki süreci benzer kılan şey onların ulaşmak istedikleri amaçtır. Göç, kendi başına amaç olamaz. Kentte gelişen ekonomi ve ticaret olanaklarından faydalanmak, göç edecekler için amaçtır. Bu nedenle, hem göç sonucunda oluşan yayılma süreci hem de bu yayılmayı yutan süreç, amaç bakımından uyum göstermekte ve her iki süreç ancak göçle amacına ulaşabilmektedir.

d- Her oluşan göç dalgası karşı dalga meydana getirmektedir. Burada önemli olan, yoğun göç alan yerleşim birimlerinin, aynı zamanda göç de vermesidir.

e- Uzak yerlere göç edenler daha çok büyük sanayi ve ticaret merkezlerini tercih etmektedirler.

f- Kentte yaşayanlar, kırsal kesimde yaşayanlara göre daha az göç etme eğilimindedir. Dolayısıyla, göç alan bir kentin yerlilerinin göçe eğilimli olduğunu savunmak doğru olmayacaktır.

g- Kadınlar erkeklere göre daha fazla göç etme eğilimindedirler (Akt. Yalçın, 2004, 23-25).

Castles ve Miller'in, Ravenstein'in göç kanunları konusundaki tespitleri önemlidir. Onlar bu modelin bireyselci/bireyci ve tarih dışı olduğunu, ayrıca bireyin göç etme kararının gidecekleri yer konusunda akılcı olarak yaptıkları bir maliyet-kazanç hesabına dayanması olduğunu dile getirirler. Castles ve Miller (2008, 31), bu modelin ne kadar neoklasik ekonomi içerisinde temellendirilmiş olsa da aynı zamanda sosyoloji, sosyal demografi ve diğer disiplinlerden de etkilendiğini de ifade etmektedirler.

Sonuç olarak Ravenstein'in göç yasalarının, günümüzdeki göç olgusunun anlaşılması noktasında yeterli bilgi verdiği söylenemez. Onun en önemli katkısı daha çok sonradan gelen göç teorilerine temel oluşturmasıdır denilebilir.

2.1.3.2 Kesişen Fırsatlar Teorisi

1940 yılında Stouffer tarafından göçle ilgili "Kesişen Fırsatlar Teorisi" ortaya atılmıştır. Bu teoriye göre, yaşadıkları yerlerden uzak yerlere göç eden insanların sayısı, gittikleri yerdeki olanakların çokluğuyla orantılıdır (Akt. Yalçın, 2004, 28). Göç edilecek bölgede iş bulma imkânları fazla ise oraya göç edecek insanların sayısı aynı şekilde fazla olacaktır.

Bu kuram özellikle ekonomik nedenlerle yapılan göçlerde ve işçi göçü çalışmalarında daha sıklıkla kullanıldığı söylenebilir. İş imkânlarının fazlalığı yaşanacak olan göçün büyüklüğünü etkileyecektir (Çağlayan, 2006). Bu kuram; savaşlardan, afetlerden, politik nedenlerden ve etnik çatışmalardan dolayı göç etmek zorunda kalan göçmenlerin göç etme nedenlerini açıklayamamaktadır.

2.1.3.3 İtme-Çekme Teorisi

Bu teori Everett Lee'nin, 1966 yılında yayımlanan "Bir Göç Teorisi" (A Theory of Migration) adlı çalışmasına dayanmaktadır. Lee'ye göre göç olayında 4 temel faktör bulunmaktadır. Bunlar:

- a. Yaşanan yerle ilgili faktörler,
- b. Gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler,
- c. Araya giren engeller,
- d. Bireysel faktörlerdir (Akt. Özyakışır, 2013, 50).

İtici ve çekici faktörler, özellikle göçün nedenlerini açıklamada çokça başvurulan iki önemli argümandır (Özyakışır, 2013, 50). Lee'ye göre, itici ve çekici faktörlerin bazıları çok etkileyici, bazı faktörler duruma göre kimi insanlar üzerinde etkili olacak, kimileri üzerinde ise bir etkisi olmayacaktır. Gerçekten de, bir babaya çocukları için gidilecek yerdeki iyi derecedeki eğitim olanakları çok çekici gelebilecekken, çocuksuz bir ailenin bu faktörle aşırı derecede ilgilenmesi beklenemez bir şey değildir (Yalçın, 2004, 31).

Türkiye açısından bu teoriye bakıldığında, göçün bazı yönleriyle teoriyle uyum sergilediği görülecektir. İç ve dış göçlerde insanların itici ve çekici faktörleri hesaba kattıklarını, ayrıca, karşılaştıkları engellerle nasıl baş edebileceklerini de düşündüklerini ve bir çıkar yol görürlerse göç etmeye yanaştıklarını varsaymak pek yanlış olmayacaktır (Yalçın, 2004, 33).

Günümüzde yaşanan çeşitli göç olaylarına bakıldığında, itme çekme faktörlerinin şu anda iç ve dış göçler için işlediği göze çarpmaktadır. Ancak bu kuram, karmaşık ve çok yönlü olan göç sürecine fazlasıyla basit açıklamalar getirdiği için eleştirilmiştir (Çağlayan, 2006).

2.1.3.4 İlişkiler Ağı (Network) Teorisi

Göçmen ağı, menşe ülke ile göç ettikleri ülkelerdeki göçmen olmayan bireyler eski ve yeni göçmenler arasında ortak kök, ırk ve arkadaşlık bağlarından oluşan kişilerarası bağlantılardır (Abadan-Unat, 2006, 34).

Göçün tarihsel olay ve olgularla ilişkilendirilerek analiz edilmesinin gerekli olduğu söylenebilir. Bu çerçevede network teorisi gerek göçe, gerekse de göçmene yaklaşımıyla diğer teorilerden farklılık arz etmektedir (Çağlayan, 2006).

Gideceği ülke veya kentte kendisine yardımcı olacak akraba veya tanıdıklar olduğunu bilen bir göçmenle, yardım edecek kimsesi olmayan başka bir göçmen arasında farklar vardır. Öncü grup gittiği ülkede yerleşip oradaki olanaklardan haberdar olduklarında ve çevreyi tanıdıklarında, yeni gelenlere önemli yardımlarda bulunmaktadırlar. Göçmen ağları, iyi birer haber kanalı olmaları ve yabancı ülkelerdeki olanaklar hakkında sürekli bilgi vermeleri, ayrıca, göçün devamını ve hızını kontrol etmedeki önemi bakımından, anayurtta kalanlar için önemli bir rol oynamaktadır. Böylece göçmen ağları tarafından, göçün devamını ve hızlanmasını sağlayacak her yol anayurtta kalanlara bildirilmekte ve sürekli olarak kullanılmaktadır. Bu yollardan birisi ileride de değineceğimiz iltica akımlarıdır. Bu ağ yardımıyla birçok insan siyasi gerekçesi olmadığı halde, ekonomik nedenlerle başka ülkelere yerleşmişlerdir. Bütün bunların durdurulamaması göçmen ağlarının rolünün önemini açıkça ortaya koymaktadır (Yalçın, 2004, 50-55).

Göçmen ilişkiler ağları, kişilerin göç etme sürelerini yaygınlaştırmakta, göçün yol açtığı masrafları ve içerdiği riskleri azaltmakta, gönderen ülke topluluklarını daha fazla temsil etmektedir. Ayrıca kabul edildikleri ülke tarafından göçmen ağlarını denetlemek büyük zorluklara sebep olmaktadır (Abadan-Unat, 2006, 35-36).

Ağ kuramı üzerinden göçü anlamaya çalışmak diğer kuram ve modellerden farklılık arz etmektedir. Bu farklılığın ana sebebi, diğer üzerinde fazla durulmayan bireyi ön plana koymasındır. Bu teori, bir yandan geniş bir bakış açısı geliştirmeye olanak sağlarken bir yandan da çok faktörlü ve işler bir analize yönelmeye de olanak tanımaktadır. Bu açıdan teori; göçü, göç alan ve göç veren ülkeler anlamlandırmaya imkân sağlamaktadır. Tüm bu etmenler, günümüzde yaşanan göçleri network teorisini bayağı açıklayıcı ve kişisel analize oldukça fazla imkân tanıyan teori olduğunu göstermektedir (Çağlayan, 2006).

2.1.3.5 Göç Sistemleri Kuramı

Göç sistemleri kuramı çok sayıda disiplini içine almayı ve göç deneyiminin tüm boyutlarını kuşatmayı amaçlayan yeni bir yaklaşımla ortaya çıktı. Temel yaklaşımı, bir göç hareketinin makro ve mikro yapıların etkileşiminin bir sonucu

olarak görülmesi gerektiğidir. Makro yapılar büyük kurumsal etmenlere işaret ederken, mikro yapılar ise ağılara, uygulamalara ve göçmenlerin kendi düşüncelerine göndermede bulunur (Castles & Miller, 2008, 35-37). Bu teoriye göre iki ya da daha fazla ülke karşılıklı olarak göçmen değişimiyle bir göç sistemi ve ilişkiler zinciri oluştururlar. Bu ilişkiler yakın iki ülke arasında olabileceği gibi, birbirilerine uzak ülkeler ve bölgeler arasında da kurulabilir. Meksika ve ABD arasındaki göç ve göçmen ilişkisi, yakın bir coğrafya üzerinde; Batı Afrika ve Fransa arasındaki göç ve göçmen ilişkisi de uzak iki coğrafya arasında gerçekleşen, göç sistemleri ilişkisine birer örnek olabilirler (Çağlayan, 2006).

Göç sistemi, göçmen değişimi olan iki veya daha fazla ülke arasında kurulmakta ve teori olarak bölgesel göç hareketlerinin analizinde kullanılmaktadır. Göç sistemleri teorisi, dünya sistemleri teorisi gibi politik faktöre, uluslararası ilişkilere ve kurumsal faktörlere önem vermemektedir (Toksöz, 2006, 20).

2.1.3.6 Giddens'e Göre Göç Modelleri

Giddens, 1945 sonrasının göç hareketlerini karakterize eden dört göç modelinin olduğunu ileri sürer. Buna göre:

Klasik Göç Modeli: Bu model Kanada, Avustralya ve ABD gibi ‘göçmen uluslar’ olarak gelişen ülkeler için geçerlidir. Bu modelde göç teşvik edilir; sınırlamalar ve kotalar yıllık göçmen alımının sınırlandırılmasına yardımcı olsa da vatandaşlık vaadi yeni gelenlere de sunulur.

Sömürgeci Göç Modeli: Birleşik Krallık ve Fransa gibi sömürgelerinden gelen göçmenleri diğer ülkelerden gelen göçmenlere tercih eden ülkelere izlenir.

Misafir İşçi Modeli: Almanya, İsviçre, Belçika gibi ülkeler bu yolu izlemektedir. Bu tür ülkeler göçmenleri genellikle emek pazarının taleplerini karşılamak için kabul ederler.

Yasadışı Göç Modeli: Bu modelde ise sanayileşmiş ülkelerin yasalarını sıkılaştırmış olmasından dolayı artan bir modeldir. Ülkeye gizli ya da göçmen değilmiş gibi görünerek girme fırsatı bulan göçmenler sıklıkla resmi toplumun

sınırları dışında yasa dışı olarak yaşayabilmektedir (Giddens, 2012, 569). Giddens, göçü küresel ölçekte değerlendirmekte ve kategorize etmektedir.

2.2 Türkiye'ye Yabancı Göçü

Anadolu, tarihin her safhasında uluslararası göç hareketlerinin önemli kavşaklarından birisi olmuştur. Bunun birçok nedeni vardır. Bu nedenler içinde Türkiye'nin ekonomik, kültürel ve siyasi açıdan birbirinden farklı ülkeler arasında bulunması ve geçişler için bir köprü olması, ayrıca Türkiye'nin çevresindeki pek çok ülkede devam eden savaşlar ve iç sorunlar, insan hakkı ihlalleri ve yaşam standardının düşüklüğü gibi itici faktörlerin varlığını sıralayabiliriz. Başka bir deyişle Türkiye'nin etrafında birçok sayıda göçmen üreten bölgelerin bulunmasıdır (Deniz, 2009).

Türkiye'nin Afrika, Asya, Avrupa kıtaları ve Ortadoğu ülkeleri ulaşım güzergâhlarında bulunması göç konusunda Türkiye'yi önemli bir ülke konumuna taşımaktadır. Tarihsel olarak Türkiye dış ülkelere göç eden vatandaşları nedeniyle 'köken ülke', kendisine doğru dış ülkelere yönelen göç kapsamında da 'ev sahibi ülke' konumundadır (Buz, 2008). Türkiye Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 Cenevre Protokolü'ne taraf olmuş, ancak sözleşmeye 1961 tarihindeki düzenleme ile coğrafi çekince koymuştur. Buna göre Türkiye, sadece Batı Avrupa ülkelerinden gelen göçmenleri mülteci olarak kabul etmekte ve mültecinin tanımına “Avrupa’da meydana gelen olaylar sebebiyle” ifadesini eklemektedir (İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı, s.5). Böylelikle Türkiye kendisine yönelik Avrupa dışındaki göçü engellemeye çalışmıştır.

Tarihe şöyle bir göz atıldığında Osmanlı'nın son zamanlarındaki toprak kayıplarıyla birlikte kaybedilen topraklardaki Müslüman nüfusun Anadolu'ya göçü ve Lozan Antlaşması sonucu nüfus mübadelesiyle Yunanistan'dan Türkiye'ye yapılan göçler, 20. yüzyılın başında Türkiye'ye yapılan en önemli zorunlu göçlerdir (Deniz, 2009, 101).

1979 İnan Devrimi sonrası muhaliflerin büyük bir kısmı Türkiye'ye sığınmıştır. 1980'li yılların sonları ve 1990'lı yılların başlarından itibaren Türkiye göç olgusuyla kitlesel olarak karşılaşmıştır. 1989-1991 yılları arasında Türkiye yaklaşık olarak 900.000 göçmenle karşılaşmak zorunda kalmıştır (Akt. Beter, 2006, 23). 1900'lü yıllardan sonra Türkiye'ye göç edenlerin arasında yakın komşuları önemli orandadır. Bulgaristan, Yunanistan ve Azerbaycan'dan Türkiye'ye göç ilk sıralarda yer almaktadırlar (Akan & Arslan, 2008, 23).

1989'da Doğu Blokunun dağılmasıyla beraber bu ülkelerde yaşayan pek çok kişinin ekonomik ve siyasal kargaşayla beraber ülkelerinden göç etmesi Türkiye'yi etkilemiştir. Başta Rusya, Ukrayna, Moldova, Romanya, Bulgaristan ve Gürcistan vatandaşları Türkiye'ye değişik nedenlerle göç etmişlerdir. Gelenlerin büyük çoğunluğu bavul ticareti yapmak ya da kayıt dışı işlerde çalışmak üzere gelmektedirler (Ulukan & Ulukan, 2012). 1989 Haziran ayından itibaren 310.000 Bulgaristan Türk'ü Türkiye'ye göç etmiştir. Gerçekleşen göç, o dönemlerde II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da gerçekleşen en büyük kitlesel göç olma özelliğini taşımaktadır (Kader, 2008).

1988'de gerçekleştirilen Halepçe Katliamı ve 1990-1991 yılları arasında gerçekleşen Körfez Savaşı süresince de Türkiye'ye kitlesel göç hareketleri olmuştur. Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'ta ayaklanan Kürtlerin yıkıcı ve ciddi bir sonuçla karşılaşmasının ardından bir hafta içerisinde yaklaşık 450.000 Kürt, Türkiye sınırına gelmiştir (Beter, 2006, 22).

2.2.1 Türkiye'ye Suriyeli Göçü

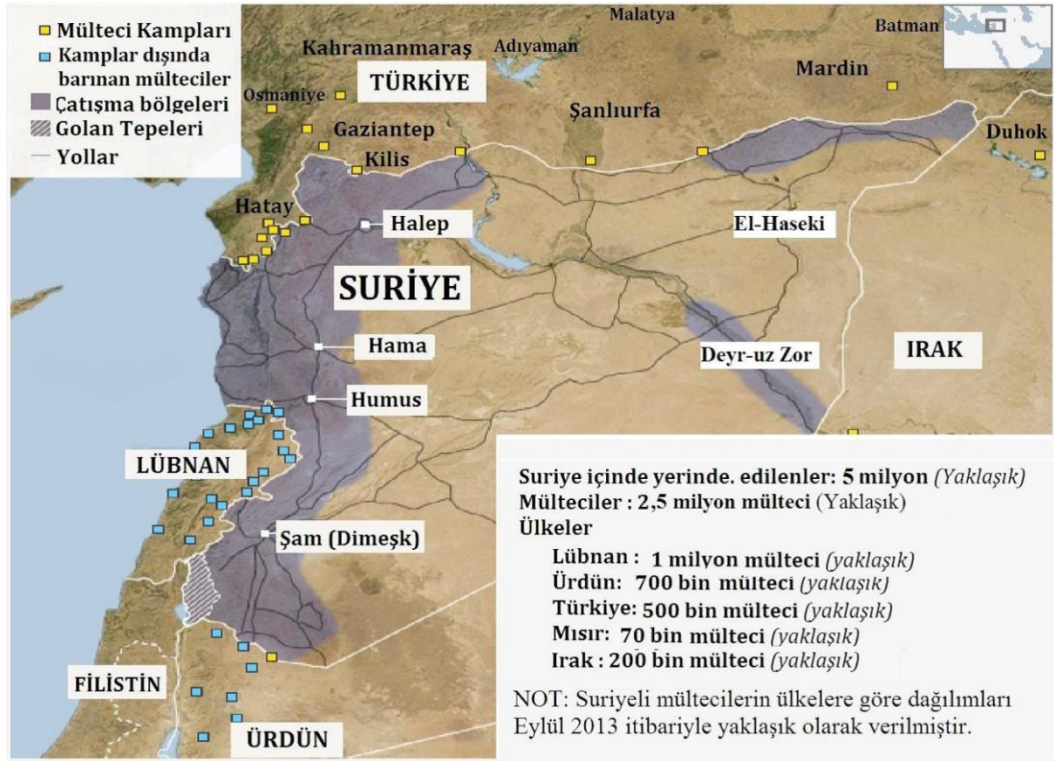
Ortadoğu ülkelerinde meydana gelen siyasal olaylar, darbeler ve savaşlar her yıl on binlerce insanın ülkelerini terk etmesine neden olmaktadır. Bu terk edişlerde şüphesiz Türkiye ev sahibi ülke ve transit ülke olma açısından büyük önem taşımaktadır. Son olarak da 2011 yılından itibaren Suriye'de yaşanan iç savaş ve çatışmalardan kaçan Suriyelilerin önemli bir kısmı Türkiye'ye göç etmiştir.

Suriye'de 2011'in Mart ayında gerçekleşen olaylar ve iç karışıklıklar sonucu binlerce kişi göç etmek zorunda kalmıştır. İHH' nin Suriye raporuna göre, Kasım

2012 itibarıyla resmî rakamlara göre Suriye’de 970 kişinin işkence gördüğü 2.148’i çocuk 47.000 kişinin öldürüldüğü ifade edilmektedir. Diğer yandan çatışmalar nedeniyle binlerce kişinin yaralandığı, 400.000 kişinin tutuklandığı, 600.000 kişinin Lübnan, Ürdün, Irak ve Türkiye gibi komşu ülkelere göç etmek zorunda kaldığı, 2,5 milyon kişinin ülke içerisinde yer değiştirdiği, 1,5 milyon kişinin açlık sınırında yaşadığı ve 100.000 kişinin kayıp olduğu bildirilmektedir (İHH Suriye Raporu, 2012). Başka bir rapora göre ise yaklaşık iki buçuk milyon Suriyeli ülkesini terk ederek Irak, Lübnan, Ürdün ve Türkiye gibi komşu ülkelere göç etme zorunda bırakılmış; yaklaşık beş milyon Suriyeli de ülke içinde bir şehirden başka bir şehre göç etmek zorunda kalmıştır (Mazlumder, 2013). Bu rakamlar şimdilerde daha üst seviyelerdedir.

Şekil 2.1: Eylül 2013 İtibariyle Suriye ve Komşu Ülkelerdeki Kamplar

Kaynak: Mazlumder Türkiye’de Suriyeli mülteciler 2013 raporu

Suriye’deki iç savaş nedeniyle can güvenliği tehlikeye düşen Suriyeliler “en güvenilir yer olarak” Türkiye’ye göç etmişlerdir (Çetin & Uzman, 2012). Türkiye’ye yönelik ilk toplu göç 300-400 arası Suriyelinin 29.04.2011 tarihinde Cilvegözü Sınır Kapısına gelmesiyle olmuştur. Suriye’den Türkiye’ye toplu göçler artarak devam etmiş bunun yanı sıra bu süre içinde kendi isteği ile Suriye’ye geri dönenler olduğu gibi geçerli pasaporta sahip olanlardan başka ülkelere gitmeleri sağlanan Suriye göçmenler de olmuştur (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Raporu, 2012). AFAD 'ın 2 Nisan 2013 tarihli raporuna göre bugüne kadar Türkiye’ye gelen Suriyeli sayısı 285.984 kişidir (AFAD, 2013). Bunlar resmi kayıtlar olup kayıt altında olmayan birçok Suriyeli, akrabasının yanında kalarak veya kendi imkânlarıyla Türkiye’ye girdikten sonra ev tutup kamplarda kayıt altında olmadan Türkiye sınırları içerisinde birçok ilde kalmaktadır. Başbakan Yardımcısı Beşir

Atalay, İstanbul Üniversitesi Kongre Merkezi'nde düzenlenen '3. Arap Türk Sosyal Bilimler Kongresi'nin açılışında yaptığı konuşmada kayıt altında olmayan Suriyeliler hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Atalay, "Suriye kendi içinde kalmıyor. Türkiye'de bu vesile ile bilgileri vereyim; şuanda yaklaşık 400 bin Suriyeli mülteci sığınmacı kardeşimiz bulunuyor. Suriye'de insanlar perişan. Çevre ülkelere gidiyor. Bizim sadece kendi kamplarımızda 200 bin kişi kalıyor. 200 bin kişi de yaklaşık şehirlerimizde kendi imkânları ile kalıyor" ifadelerini kullandı (Haberimport, 2013). Bu açıklamada gösteriyor ki Türkiye'de kayıt altında olmayıp kendi imkânlarıyla kalan Suriyeli sayısı 200 binlere ulaşmıştır. USAK raporuna göre, Şanlıurfa, Kilis ve Gaziantep şehir merkezlerinde 30'ar bin, Hatay-Reyhanlı'da ise 80 bin civarında kayıtsız Suriyeli olduğu tahmin ediliyor ki bu rakamlar sözü edilen şehir ve ilçelere neredeyse yeni birer ilçe eklenmesi demektir (USAK, 2013).

26 Eylül 2013 tarihi itibarıyla bugüne kadar Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen sayısı 381.274 kişidir. Nisan ayından Eylül ayına kadar olan sürede yaklaşık olarak 100.000 Suriyeli kayıt altına alınarak Türkiye'ye gelmiştir.

Tablo 2.1: 26 Eylül 2013 Tarihi İtibarıyla Barınma Merkezlerinde Son Durum

Barınma Merkezlerindeki Suriyeli Sayısı	200.034
Hasta- Yaralı / Refakatçi	462 / 195
Bugüne kadar ülkemize gelen Suriyeli Sayısı	381.274
Bugüne kadar ülkesine dönüş yapan Suriyeli Sayısı	181.240

Kaynak: TC Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

Adana, Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Mardin, Osmaniye, Şanlıurfa'da Suriyelilerin kalabilecekleri çadırkent ve konteyner kentler kurulmuş olup buralarda okul, cami, sağlık merkezi, polis merkezi, çocuk oyun alanları, su depoları, trafo ve jeneratörler bulunmaktadır (AFAD, 2013). Bu

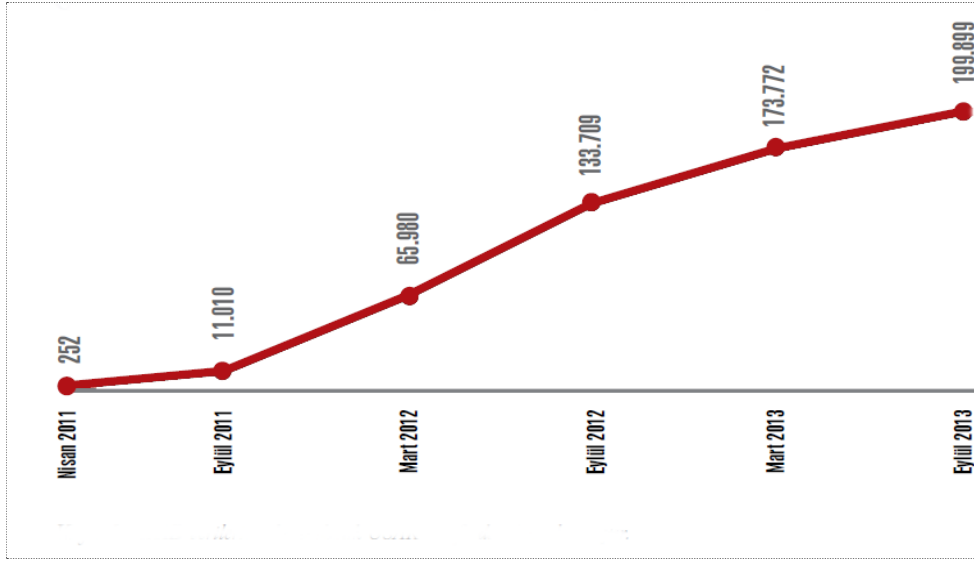
kamplar dışında Suriyeliler kiraladıkları evlerde veya akrabalarının yanlarında kalmaktadırlar.

Tablo 2.2: Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Kaldıkları Kamplar

İL	BARINMA MERKEZİ VE MEVCUT SURIYELİ	ÇADIR VE KONTEYNER SAYISI	İL MEVCUDU
Hatay	Altınözü 1 : 1.595 Altınözü 2 : 2.669 Yayladağı 1 : 3.217 Yayladağı 2 : 3.529 Apaydın (Konteynerkent) : 1.165	572 Bölme 1.380 Çadır 1.181 Konteyner	15.789
Gaziantep	İslahiye : 9.392 Karkamış : 7.366 Nizip -1 : 11.196 Nizip - 2 (Konteynerkent) :5.138	5.248 Çadır 1.000 Konteyner	33.070
Kilis	Öncüpınar (Konteynerkent) : 13.570 Elbeyli Beşiriye (Konteynerkent) : 17.210	5.645 Konteyner	30.780
Şanlıurfa	Ceylanpınar : 27.229 Akçakale : 26.364 Harran (Konteynerkent): 13.540	9.817 Çadır 2.000 Konteyner	67.133
Kahramanmaraş	Merkez	2.737 Çadır	14.986
Osmaniye	Cevdetiye	2.012 Çadır	8.515
Adıyaman	Merkez	2.292 Çadır	9.998
Adana	Sarıçam	2.142 Çadır	10.189
Mardin	Midyat	1.300 Çadır	2.366
Malatya	Beydağı (Konteynerkent)	2.083 Konteyner	6.551

Kaynak: TC Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

Tablo 2.3: Türkiye’deki Kamplarda Kalan Suriyeli Sayısı

Kaynak: AFAD ve USAK verilerine göre hazırlanmıştır.

Suriyeli göçmenlerle ilgili tüm çalışmalar, TC Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından yapılmaktadır. AFAD’ın koordinatörlüğünde İçişleri, Dışişleri, Milli Eğitim, Sağlık ve Maliye Bakanlıkları ile Genelkurmay Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Gümrük Müsteşarlığı ve Kızılay ortak çalışmalar yürütmektedir (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 2012).

2.2. Geçici Koruma Politikası ve Suriyeli ‘Misafir’ler

Geçici koruma politikası, beklenmeyen ve sınırlara yönelik toplu nüfus hareketlerinde izlenen bir acil durum politikasıdır. Bu politika bir ara çözüm niteliği taşımaktadır. Cenevre Sözleşmesi’nde beklenmeyen ve sınırlara yönelik toplu nüfus hareketlerine yer verilmesine rağmen geçici koruma politikasına açıkça yer verilmemiştir. Bu nedenle geçici koruma politikasının sözleşmedeki bir boşluğu doldurduğu düşünülebilir (Akt. Dizman, 2012).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından 1994 yılında yayınlanan raporda, Eski Yugoslavya örneğinden yola çıkılarak tanımlanan

geçici koruma politikasının temel özellikleri şu şekilde açıklanmıştır: Sığınma talep edilen ülkeye kabul, geri göndermeme, temel insan haklarına ve uluslararası düzeyde kabul edilmiş standartlara uygun olarak muamele ve şartların normalleşmesi üzerine ülkesine geri dönebilme (Poyraz, 2012).

Avrupa Komisyonu ise geçici korumayı şu şekilde tanımlamaktadır: Avrupa dışındaki ülkelerde meydana gelen göç olaylarında, bu kişilerin kendi ülkelerine dönüşlerinin mümkün olmaması halinde derhal ve geçici olarak sağlanan istisnai koruma önlemidir (Poyraz, 2012).

Türkiye kendisine sığınan Suriyeli göçmenler hakkında taraf olduğu “1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi” ve “1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin New York Protokolü” gibi uluslararası mülteci hukukuna esas teşkil eden iki temel antlaşmanın dışında bir prosedür uygulamaktadır (Çetin & Uzman, 2012). Türkiye uyguladığı “açık kapı politikası” ile kabul ettiği Suriye vatandaşlarına geçici koruma statüsü vermiştir ve bu süreç Suriye’de durum normale dönene kadar devam edecektir. Bu süre zarfında Suriye vatandaşları Türkiye’de “misafir” konumunda barındırılacak ve geri gönderilmeyecektir. Aynı şekilde Türkiye’de bulunan Suriye vatandaşlarının iltica etme veya üçüncü bir ülkeye sığınma başvurusunda bulunma hakları bulunmamaktadır (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 2012). Geçici koruma politikası ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlel olarak sınırlarımıza gelen yabancılara uygulanan bir politikadır.

Geçici koruma politikasıyla Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin temel ilkelerinden biri olan Geri Gönderilmeme İlkesine (Non refoulement) riayet etmekte, ama asli görevleri konusunda adım atmamaktadır (Bilgen, 2011). Suriyeliler sınırdan giriş yaptıkları esnada Türk yetkililer tarafından kayıt altına alınarak, BMMYK mülteci kayıt sürecine erişimi olmadan kamplara yerleştirilmektedir. Ayrıca Suriyelilerin statülerini belirleyen herhangi uluslararası ya da Türkçe resmi belge bulunmamakta ve Suriyelilere oturma izni verilmemektedir. Ayrıca Suriyeliler, Türkiye’de ikamet, seyahat, eğitim ve çalışma gibi temel haklardan yararlanma yanında, BMMYK ve İçişleri Bakanlığı’na sığınma başvurusu yapma, pasaport

talebinde bulunma ve sınır dışı edilmeye ilişkin konularda sıkça sorunlar yaşamaktadırlar (Poyraz, 2012).

2.3 Mardin İli

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Mardin'in güneyinde Suriye, batısında Şanlıurfa, kuzeyinde Diyarbakır ve Batman, kuzeydoğusunda Siirt ve doğusunda Şırnak bulunur. Nüfusun yaklaşık olarak % 44'ü kırsal kesimde yaşar. Ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayanır. İlin ekonomisinde kamu hizmetleri ikinci sırada yer alırken; ulaştırma ve haberleşme, ticaret, endüstri ve inşaat sektörleri ise tarımdan sonra gelmektedir (Aydın, 2008). Günümüzde Mardin'in ekonomik durumuna baktığımızda ise, geçmişten günümüze hala devam eden bazı faaliyetlerin yanı sıra, turizm gibi bazı yeni sektörlerin de eklendiği görülmektedir.

Mardin'de eskiden; Kürtler, Araplar, Süryaniler, Türkler, Yezidiler, Keldaniler, Çeçenler, Çingeneler ve Ermeniler yaşamaktadırlar (Sarı, 2010, 123-130). Mardin'in bir şehir olarak karakterini belirleyen ana öğelerden biri çokkültürlülüğün kent tarihindeki yeridir. Çokkültürlülük ideal olarak modern toplumların farklı kültürel grupları kapsaması ve bu farklı kültürel grupların eşit statülere sahip olmalarını varsaymaktadır (Kaya, 2007). Günümüzde Mardin'de farklı ırk, din ve dillere sahip insanlar yaşamlarını birlikte sürdürmektedirler.

Mardin'in merkez nüfusu ağırlıklı olarak Arap ve Kürt kökenli vatandaşlardan oluşmaktadır. Süryaniler de Mardin bölgesinin ilk yerleşimcileri olarak bilinen, Araplar ve Kürtlerle birlikte varlığını sürdüren ve hem dinsel hem de kültürel açıdan farklılık arz eden bir gruptur. Mardin'de Türkçe, Kürtçe, Arapça ve Süryanice konuşulmaktadır. Dinsel anlamda da Mardin'in bir çeşitlilik gösterdiğini söyleyebiliriz. Bütün bunlar düşünüldüğünde ister etnik isterse dinsel çeşitlilik olsun, Mardin her kimliğin rahatlıkla kendisini ifade edebilmesine olanak sağlayan bu yapısını, geçmişte var olduğu gibi günümüzde de sürdürmektedir (Çetin, 2007).

2.3.1 Suriyeli Göçü Açısından Mardin İlinin Durumu

Mardin'in kültürel ve toplumsal yapısı açısından üç önemli göç olgusundan söz edilebilir: Bu göçlerin ilki 19.yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarında gerçekleşen Süryani, Ermeni ve Keldaniler olmak üzere Hıristiyan nüfusun dışarıya göç etmesi, ikincisi Cumhuriyet'in ilk yıllarında şehir eşrafının ve seçkinlerinin Mardin'den göçü ve üçüncüsü Kürtlerin büyük oranda köylerde yaşayanlarının şehir merkezlerine göçüdür (Sarı, 2010, 117).

Suriye'de Arap Baharı diye bilinen süreçle başlayan ve Mart 2011 yılından itibaren devam eden kargaşa ve savaş ortamı insanların vatanlarını bırakıp kaçmalarına neden olmuştur. Türkiye, Suriye'de son dönemlerde yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle pek çok Suriyeli göçmeni ağırlamaktadır.

Türkiye, Suriye ile 877 km. uzunluğunda bir sınır hattına sahiptir. Bu hat üzerinde Mardin'in konumu ve 2 sınır kapısı bulunması önem arz etmektedir. Nusaybin'de bulunan Girmeli Sınır Kapısı ve Şenyurt'ta bulunan Şenyurt Sınır Kapısı Suriye ile bağlantıyı sağlamaktadır. Sınır hattı genellikle ovalardan geçtiğinden bir ülkeden diğerine geçmek fazla zor olmamaktadır. Ayrıca Mardin; Urfa merkeze ve Ceylanpınar, Akçakale ilçelerine yakın olduğundan bu bölgelerde kamplarda yaşayan Suriyeliler, kamplardan ayrılınca yakın olan Mardin gibi şehirlere gelerek yerleşebilmektedirler.

Şekil 2.2: Mardin'in Coğrafi Konumu ve Sınır Hattı

Suriye'deki iç savaştan kaçan insanların bir kısmı Mardin'e sığınmıştır. Mardin İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nden 24.04.2013 tarihi itibariyle alınan bilgiye göre Mardin genelinde kayıt altına alınan Suriyeli göçmen sayısı 14.006'dır. Kayıtlar her geçen gün artarak devam etmektedir. Kayıt altına alınan bireylerden bir kısmı başka bir kampa kayıtlı iken büyük bir kısmının ise hiçbir yerde kaydı yoktur. Kayıt yapan bireylerin beyanlarına göre Mardin merkezdeki 1715 kişinin 743'ünün bir kampa kayıtlı olduğu, 972 kişinin ise hiçbir kaydının olmadığı tespit edilmiştir (Mardin İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, Erişim Tarihi: 24.04.2013). Bu durum gösteriyor ki birçok göçmen herhangi bir kayıt yapmadan, Türkiye sınırları içerisine girmiştir.

Tablo 2.4: Mardin İli ve İlçelerinde 24.04.2013 Tarihli Kayıt Altına Alınan Suriyeli Misafir Sayısı

<i>İLÇE</i>	<i>MİSAFİR SAYILARI</i>
<i>MERKEZ</i>	1.715
<i>KIZILTEPE</i>	7.567
<i>NUSAYBİN</i>	2.471
<i>MİDYAT</i>	1.979
<i>DARGEÇİT</i>	11
<i>SAVUR</i>	7
<i>ÖMERLİ</i>	118
<i>YEŞİLLİ</i>	-
<i>DERİK</i>	100
<i>MAZIDAĞI</i>	38
TOPLAM SAYI	14.006

Kaynak: Mardin İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü

Kayıt altına alınan Suriyeli göçmenlerin il geneli dağılımına baktığımızda ise sadece bir merkezde toplanmadıkları görülmektedir. Belli bir bölgede yoğunlaşmaktan çok dağınık bir şekilde hem Mardin il merkezinde hem de diğer ilçelerde ikamet etmektedirler. Suriyelilerin nüfus bakımından en yoğun olarak ikamet ettikleri yer Kızıltepe'dir. Kızıltepe'den sonra Nusaybin ve diğer ilçeler gelmektedir. Son dönemlerde Midyat'ta 336 dönüm arazi üzerine çadırkent kurulmuştur. 19 Haziran 2013 tarihinde açılan çadırkent 6.500 kişi ve 2000 adet çadır kapasitesi bulunmaktadır. 26 Eylül 2013 tarihi itibarıyla Midyat çadırkentinde 2.366 Suriyeli kalmaktadır (AFAD, 2013).

Tablo 2.5: Midyat Çadırkenti'nde Son Durum

Barınma Merkezi	Çadır Sayısı	Suriyeli Sayısı
Midyat Çadırkenti	1300	2.366

Kaynak: TC Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

Mardin'deki sığınmacıların korunması ve yaşam standartlarının iyi bir seviyeye getirilmesi noktasında Sivil Toplum Kuruluşları önemli bir yer tutmaktadır. Mardin halkı, sınırın öte yakasında işlenen katliamların farkında ve savaştan kaçan Mardin'e gelen Suriyelilere cömertçe davranmaktadır. Son dönemlerde kurulan Mardin Suriye Yardımlaşma Platformu ve STK inisiyatifleri sığınmacıların daha iyi yaşam sürdürmeleri ve sorunlarının çözümünde büyük katkılar sağlamaktadırlar. Platformun tertip komitesinde yer alan Abdurrahman Ceylan 1200'den fazla Suriyelinin kayıt altına alındığını ve bunların büyük kısmının başka yerde kaydının olmadığını dile getirmiştir. Ayrıca giyim, gıda, yakacak, ev eşyası gibi insani ihtiyaçlar konusunda birçok Suriyeliye yardım ettiklerini; STK'ların göçmenlerin konut bulma, sağlık sorunları, eğitim vb. birçok hususta aktif rol oynadığını beyan etmiştir (Abdurrahman Ceylan, kişisel görüşme, 30 Mayıs 2013).

Mardin ile Suriye arasında olan aile, din ve etnik bağlar iletişimin önemli kaynaklarından. Ancak göçmenlerin kalış süresinin uzaması, göçmenler ile yerel halk arasındaki tansiyonu artıracak ihtimali yüksektir.

2.4 Göçmenlerin Uyum

Uyum kavramını açıklamada birçok görüş vardır. Tatlılıoğlu (2012, 76)'na göre uyum, kişilerin kendisi ve çevresiyle iyi ilişkiler kurabilmesi ve kurduğu ilişkileri sürdürebilmesi şeklinde tarif edilebilir. Uyum; "bütünün unsurları arasında bulunan uygunluk ve ahenge denir. Diğer taraftan mikro analiz düzeyinde uyum, bireyin üyesi olduğu toplumun toplumsal değer yargılarına göre hareket etmesi, çevresindeki yeniliklere uygun davranışlarda bulunmasıdır" (Kızılçelik & Erjem,

1994, 432). Başka bir tanıma göre ise uyum, “bireyin sahip olduğu özelliklerin, kendi benliği ile çevre arasında dengeli bir ilişki kurabilmesi ve bu ilişkiyi sürdürebilmesidir” (Akt.Tezcan, 2000, 10).

Uyum süreci göçmenin köken ülkedeki konumu, göç ettiği ülkedeki konumu ve bu konuları belirleyen değişkenlerin etkisi altındadır. Göçmenin, eğitim durumu, mesleği ve statü farklılıkları sürecin yapısında farklı seçeneklerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Güven, 1996, 42–44).

2.4.1 Göçmenlerin Uyum Sorunları

Göçmenler, geldikleri yerlerde kendilerini kabul ettirmeye çalışmaktadırlar. Çevreleriyle girdikleri toplumsal etkileşim süreciyle birlikte kabul edilme ya da dışlanma ortaya çıkmaktadır. Göçmenler bazı durumlarda yerli halk ile uyumsuzluk, yabancılaşma hatta çatışma gibi toplumsal sorunlar yaşayabilmektedir (Poyraz-Tacoğlu, Arıkan &, Sağır, 2012).

Özellikle kültürel farklılıkların daha çok hissedildiği yerler arasında yapılan uzun mesafeli göçlerde, uyum sorunu daha belirgin hale gelmektedir. Göç edenlerin yaşadığı en önemli sorunlar; dil (Küçükkaraca, 2001), din (Tatlılıoğlu, 2012, 102-103), göç edilen ülkede milli nüfus içindeki yabancıların oranı ve yabancılara karşı tutum (Küçükkaraca, 2001), yeni çevreye uyum, ekonomik zorluklar ve kültür farklılıkları oluşturmaktadır (Deniz & Etlan, 2009).

Göçmenlerin yaşadığı sorunların başında dil problemi gelmektedir. Göçmenler gittikleri ülkelerin dilini bilmedikleri takdirde çok büyük sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Küçükkaraca, 2001). Chambers (2005, 37)’in işaret ettiği üzere, “dil aslında iletişim aracı değildir. Her şeyden önce, bizzat kendiliklerimizin ve anlamın kurulduğu kültürel bir inşa aracıdır”. “Dil kültürün en önemli parçası, taşıyıcısı ve toplumda bulunan semboller sistemlerinin en önemlisidir. Dil, kültürü, kuşaklardan kuşaklara taşıyan araçtır” (Dönmezer, 1998, 110). Göçmenler gittikleri bölgenin halkıyla aynı dili kullanıp iletişim kurabiliyorlarsa, kendilerini anlatabiliyor ve çevrelerini anlamlandırabiliyorlarsa daha rahat uyum sağlayabilirler. Göçmenlerin dil bilmeleri kendilerinin kamusal alana daha rahat girmelerini, daha rahat iş

bulmalarını sağlayabilmektedir. Gidilen ülkenin dilini bilmek sağlık, barınma gibi temel insani ihtiyaçlara ulaşmayı kolaylaştırmaktadır.

Göçmenlerin toplumsal veya kültürel uyumunda önemli bir etkiye sahip diğer bir faktör de 'din'dir. Göç olayı göçmenlerin dini yaşantıları üzerinde etkide bulunmaktadır. Ayrıca göçmenlerin din ile ilişkileri göç ettikleri toplum içindeki yaşamlarına yön vermektedir. Din göçmenlerin geldikleri ülkeye getirdikleri 'bagajlardan' biridir (Tatlılıoğlu, 2012, 102-103). Din olgusu azınlık psikolojisi içindeki insanların benliklerini korumada önemli işlevler üstlenmektedir. Bu işlevler bireylerin uyumlu ilişkiler kurmasını kolaylaştırıyor olmasına rağmen uzun dönemde bütünleşmeyi engellemektedir (Karataş, 2003). Göçmenler aynı dini yapıyı paylaşmayan bir ülkeye göç ettiklerinde din olgusuna sarılmakta ve benliklerini din çatısı altında tanımlamaktadırlar. Bunun tersine göçmenler aynı dini yapıyı paylaştıkları bir ülkeye göç ettikleri zaman ise uyum sorunu yaşamamaktadırlar. Dinin uyumu zorlaştırdığı alanların başında yeme içme alışkanlıkları, bayram ve dini günlerle ilgili ritüeller, dindar ailelerin çocuklarını okul gezilerine göndermemeleri gibi günlük yaşantı gelir (Özmen, 2012, 81).

Ayrıca göç edilen ülkede milli nüfus içindeki yabancıların oranı ve yabancılara karşı tutum başka bir sorunu ortaya koymaktadır (Küçükkaraca, 2001). Göçmenlerin göç ettikleri kentte özellikle, akraba veya aynı aşirete mensup tanıdıklarının bulunması, kentin benimsenmesi ve yerlilerle ilişki kurulmasında önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Ayrıca, göçmenlerin göç ettikleri yerleri benimsemesi ve göç ettikleri yerlere uyumunda kentte yaşayanların onlara karşı tutumları da çok önemlidir (Deniz & Etlan, 2009).

Uyum sorunlarının kısa veya uzun vadede çözümünü göç eden bireyler ile yerli halk arasındaki ilişkiler oluşturmaktadır ki bu da büyük ölçüde tarafların kültür ve ekonomik düzeyleri ile yakından ilişkilidir. Aynı dile, dine ve kültüre sahip ve benzer ortamlardan gelen ve yine benzer ortamlarda yaşayan insanlar, göç ettikleri yerlere uyum sağlamada fazla sorun yaşamamaktadırlar (Deniz & Etlan, 2009). Aynı zamanda uyum sorunlarını da daha hızlı çözerler. Göçmenler kendi kültürü ve

değerlerinden farklı bir kültüre ve değere sahip bir ülkeye göç etmiş iseler ciddi sorunlarla karşılaşabilmektedirler.

2.5 Göçmenlerin Gelecek Beklentisi

Beklenti, “gerçekleşmesi beklenen şey” ya da “Bireyin belli şart ve durumların alacağı biçimler veya kendisinden beklenenler konusundaki öngörüsü” (TDK, 2013) olarak tanımlanırken, psikolojik açıdan “ileriye bakma, beklentiyi geçmişe ve mevcut deneyimlere dayandırma” (Budak, 2009, 114) olarak en genel anlamıyla açıklanmıştır. Gelecek beklentisi ise, bireylerin gelecekle bağlantılı ilgi, görüş ve kaygılarını barındıran bilişsel haritalardır (Şimşek, 2012). Gelecek, daha gerçekleşmemiş, ama bireylerin arzuları doğrultusunda yaşamayı istediği, hayatın insanları hep ileriye yönelten bir bölümdür. Bu bağlamda gelecek beklentisi bireylerin, gelecekte nasıl, nerede, kimlerle vb. olmak istemelerine bağlı olarak, bireysel ve toplumsal yaşamdan istedikleridir (İkizoğlu, Önal-Dölek & Gökçearslan-Çifci, 2007).

Göçmenler göç ettikten sonra bir belirsizlik yaşayabilirler. Belirsizlik; “kurulu toplumsal dengenin bozulduğu dönemlerde, bireylerin, yaşamın türlü alanlarına ilişkin tutumlarında birbirinden ayrı, birbirine karşıt değerler arasında bocalamaları durumu”na yol açmaktadır (Ozankaya, 1995, 18). Göçle başlayan yeni hayatla beraber göç eden kişiler belirsizlik yaşamaktadır. Yeni ortam, yeni kültür ve yeni bireylerle karşılaşan göçmenler bocalarlar ve gelecekleri hakkında belirsizlik yaşarlar.

Gelecek beklentisi, göçmenlerin göç ettikleri ülkedeki hukuki durumlarına göre de farklılık arz etmektedir. Mülteciler sığınmacılara göre daha fazla haklara ve güvenceye sahip oldukları için daha olumlu bir gelecek beklentisine sahip olabilmektedirler. Sığınmacılar ise geri gönderilme riski ve sürgün hayatı yaşama gibi nedenlerle olumsuz gelecek beklentisine sahip olabilmektedirler (Berg, Iversen & Vaaler, 2010). Yasal statü, mülteci statüsü ya da ikamet izni almış sığınmacılar, hiçbir statüye sahip olmayanlara göre daha az streslidirler (Akt. Iversen et al. 2010). Bu bağlamda Türkiye’de ‘misafirlik’ statüsü dışında hiçbir statü alamayan Suriyeli

göçmenleri düşündüğümüzde sığınmacı ve mültecilere göre daha olumsuz gelecek beklentisine sahip olabilme durumlarını ifade edebiliriz.

Göç bazen hayatı olumlu yönde değiştiren bir hareket bazen de daha kötü bir sonun başlangıcı olabilir. Ancak, bütün göçmenlere ilham veren ortak hayal daha iyi bir gelecek beklentisidir (Deniz, 2009, 5). Göç-uyum sürecinde zor bir deneyim olmasına rağmen, aynı zamanda birçok kişi ve grup için daha iyi bir gelecek, umut ve güvenlik anlamına da gelebilir. Gerçekten de, bireyler ve gruplar uyum noktasında her zaman olumsuz şekilde yanıt vermeyebilir ve bunun yerine yeni bir kültüre dayalı sosyal sistemlere ve destek sistemlerine adapte olabilirler (Sonn, 2002). Göç eden bireyler göç ettikleri ülkeden can tehlikesi, daha iyi ekonomik fırsatlar yakalama vb. nedenlerle çıkmışlarsa, geldikleri ülkede geleceğe daha umutla bakabilmektedirler. Aynı şekilde bireylerin uyumu da daha kolay bir şekilde gerçekleşir.

Gelecek beklentisi kişinin yaşadığı ortam, karşılaştıkları güçlüklerle de alakalıdır. Bireylerin yaşı da gelecek beklentisini etkilemektedir. Savaşın içinden gelen ve savaşın yaşamları üzerindeki olumsuz etkilerini hisseden ergenler, geleceğe yönelik umutsuz ve olumsuz beklentiler geliştirebilir ya da gelecek planları yapmakta zorluk çekebilirler (Akt. Erden & Gürdil, 2009).

3. BULGULARIN YORUMU

3.1. Göçmenleri Tanıtıcı Bulgular

Suriyeli göçmenlerin tanıtıcı bulguları; sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerine ilişkin bulgular ve göç sürecine ilişkin bulgular olmak üzere iki alt başlıkta ele alınacaktır.

3.1.1 Sosyo-demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Bu bölümde yer alan bulgular; Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleri, yaşları, eğitim durumları, medeni durumları, evlerinde yaşadıkları kişi sayıları, ülkelerindeki meslekleri, Mardin’de çalışma durumları ve aylık gelir durumları, Suriye’ye kıyasla ekonomik durumlarını nasıl gördükleri, anadilleri, bildiği başka diller, etnik kökenleri, dini ve mezhepsel mensubiyetlerine ilişkin olup, Suriyeli göçmenleri sosyo-demografik ve ekonomik açıdan tanıtıcı nitelik taşıyan ve onlar hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan türdedir.

Tablo 3.1: Cinsiyet Durumları

Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	43	32,6
Erkek	89	67,4
Toplam	132	100.0

Katılımcıların büyük çoğunluğunu (% 67,4) erkekler oluşturmaktadır. Kadınlar ise % 32,6 oranındadır. Araştırma süresince kadınlar yaşadıkları toplumun özelliklerinden kaynaklı yabancı biri ile konuşmaktan çekinme ve çatışma ortamının yarattığı psikolojik etki nedenleriyle anket sorularına cevap verme konusunda çekingen davranmışlardır.

Göçmenlerin çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu bulgu, IOM (İçduygu, 2003, 30)’un “Türkiye’ye Düzensiz Göç” araştırmasının göçmenlerin yarısından fazlasının

(% 58,0) erkek olduğu bulgusu ve ‘Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması’ (USAK, 2013)’nin araştırmaya katılan Suriyelilerin çoğunluğunun (% 85,8) erkek olduğu bulgusu ile paralellik göstermektedir.

Tablo 3.2: Yaş Durumları

Yaş	Sayı	%
12-18	20	15,2
19-30	39	29,5
31-40	27	20,5
41-50	21	15,9
51-60	17	12,9
61-70	7	5,3
71 ve üzeri	1	0,8
Toplam	132	100.0

Araştırmaya katılanların % 29,5’inin 19-30 yaş arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Bunu sırasıyla 31-40 yaş grubu (% 20,5), 41-50 yaş grubu (% 15,9) ve 12-18 yaş grubu (% 15,2) takip etmektedir. Bulgulardan araştırma grubunun yarısından fazlasının (% 65,2), 40 yaşının altında olduğu görülmektedir. Bu durum ile araştırma grubunun en dinamik ve etkin yaş grubu zorunlu göçle başka bir ülkeye gitmek zorunda bırakılmıştır diyebiliriz.

“Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması” (USAK, 2013) bulgularına göre ise 40 yaşının altındaki Suriyeli göçmenler % 60,5 olarak saptanmıştır. “Türkiye’ye Düzensiz Göç” araştırmasında da 40 yaşın altındakilerin oranı % 83,0 olarak tespit edilmiştir (İçduygu, 2003, 30). Bu bulgular ile araştırmanın bulguları paralellik göstermektedir. Türkiye’ye doğru gerçekleşen Suriyeli genç nüfusun göçü ekonomik anlamda hem fırsat hem de dezavantaj olarak değerlendirilebilir. Türkiye’nin, yaşanan büyük göç akınlarını fırsata çevirmesinin bir yönü göçmenlerin, iş gücü piyasasına dahil edilerek milli ekonomiye katkısının olmasıdır. Suriyeli göçmenlerin

Türkiye'ye göçünün fırsata çevrilmesinin diğer bir yönü ise Türkiye'nin beyin göçünü etkili kullanabilmesidir. Bu fırsat belli alanlarda uzmanlaşmış, eğitim görmüş göçmenlerin etkili iş sahalarında veya üniversitelerde istihdam edilerek sağlanabilir.

Genç nüfusun Türkiye'ye göçünün dezavantaja dönüşebileceği de söylenebilir. Dezavantaja dönüşme büyük miktarda işsiz göçmenlerin Türkiye'de gelmeleri ve yoksulluk içerisinde hayatlarını sürdürmeleri olarak gerçekleşebilir. Diğer bir dezavantaj ise kayıt dışı istihdamın Türkiye'deki oranının artması olabilir. Göçmenlerin büyük bir kısmının Türkiye'de çalışma izinlerinin olmaması göçmenleri ve işverenleri kayıt dışı istihdam alanlarına itmektir

Tablo 3.3: Cinsiyete Göre Yaş Dağılımı

Cinsiyet		Yaş Durumu							Toplam
		12-18	19-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71 ve üzeri	
Kadın	F	7	17	8	4	3	4	-	43
	%	16,3	39,5	18,6	9,3	7,0	9,3	-	100,0
Erkek	F	13	22	19	17	14	3	1	89
	%	14,6	24,7	21,3	19,1	15,7	3,4	1,1	100,0
Toplam	F	20	39	27	21	17	7	1	132
	%	15,2	29,5	20,5	15,9	12,9	5,3	0,8	100,0

Kadın katılımcıların yarısından fazlası (% 55,8) 30 yaş altı bireylerden oluşmaktadır. Erkeklerde ise bu oran % 39,3'dür. Bu oranlara bakıldığında kadın katılımcıların erkeklere göre daha genç olduğu söylenebilir.

Tablo 3.4: Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	Sayı	%
Okur-yazar olmayan	18	13,6
İlkokul	26	19,7
Ortaokul	34	25,8
Lise	36	27,3
Üniversite	18	13,6
Toplam	132	100,0

Tabloya bakıldığında ‘lise’ mezunu göçmenlerin % 27,3 ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bunu sırasıyla ‘ortaokul’ (% 25,8), ‘ilkokul’ (% 19,7) ve ‘okur-yazar olmayan’ (% 13,6) kategorileri izlemektedir. Bu bulguya bakıldığında her eğitim grubunun birbirine yakın oranlarda dağıldığı görülüyor. Her eğitim grubunun birbirine yakın oranlarda çıkma bulgusu “Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması” (USAK, 2013) ile paralellik göstermektedir. Ayrıca göçmenlerin yarısından fazlasının (% 59,1) eğitim düzeyinin ortaokul ve aşağısı seviyesinde olması Türkiye’ye yönelik bir beyin göçünün olmadığını ve daha çok Türkiye’nin eğitim seviyesi düşük bir göçmen kitlesi ile karşı karşıya olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.5: Cinsiyete Göre Eğitim Durumları

Cinsiyet		Eğitim Durumu					Toplam
		Okuryazar Olmayan	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	
Kadın	F	12	5	10	8	8	43
	%	27,9	11,6	23,3	18,6	18,6	100,0
Erkek	F	6	21	24	28	10	89
	%	6,7	23,6	27,0	31,5	11,2	100,0
Toplam	F	18	26	34	36	18	132
	%	13,6	19,7	25,8	27,3	13,6	100,0

Erkek katılımcıların okuryazar olmayan oranları % 6,7 iken, kadın katılımcıların okuryazar olmayan oranları % 27,9 olduğu anlaşılmaktadır. Bu sayıyla kadınlarda okuma oranlarının düşük olduğu ve dolayısıyla cinsiyet değişkeninin eğitim durumu üzerinde belirleyici bir etken olduğu kabul edilebilir.

Tablo 3.6: Yaşa Göre Eğitim Durumları

		Yaş Durumu							Toplam
		12-18	19-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71 ve üzeri	
Eğitim Durumu									
Okuryazar olmayan	F	-	4	1	2	5	4	1	18
	%	-	10,3	3,7	19,0	29,4	57,1	-	13,6
İlkokul	F	3	8	7	5	5	-	-	26
	%	15,0	20,5	25,9	9,5	29,4	-	100,0	19,7
Ortaokul	F	8	8	7	9	3	3	-	34
	%	40,0	20,5	25,9	23,8	17,6	42,9	-	25,8
Lise	F	9	7	8	1	3	-	-	36
	%	45,0	17,9	29,6	42,9	17,6	-	-	27,3
Üniversite	F	-	12	4	21	1	-	-	18
	%	-	30,8	14,8	4,8	5,9	-	-	13,6
Toplam	F	20	39	27	21	17	7	1	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabloya bakıldığında katılımcıların yaş oranları arttıkça eğitim seviyelerinde azalma olduğu göze çarpmaktadır. Okuryazar olmayan kesimin büyük bir çoğunluğu (% 86,5) 50 yaş üstü bireylerden oluşmaktadır. Üniversite seviyesinin yaşın artmasıyla beraber azaldığı ve en yüksek olarak 19-30 yaş çağında % 30,8 olarak gözükmektedir. 12-18 yaş grubunun hepsinin okula devam ettiği ve % 45'inin lise düzeyinde olduğu ve savaş başlarken eğitimini yarıda bıraktığı tespit edilmiştir. Savaşın en büyük yükünü taşıyan çocuklar eğitim haklarından da mahrum bırakılmışlardır.

Tablo 3.7: Medeni Durumları

Medeni Hal	Sayı	%
Evli	91	68,9
Bekâr	33	25,0
Boşanmış-dul	8	6,1
Toplam	132	100,0

Araştırma grubunun % 68,9' u evli olduğunu, % 25,0'i bekâr olduğunu ve % 6,1'i ise boşanmış-dul olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre katılımcılar arasında evli olanlar ilk sırada gelmektedir. Buna göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu aileleriyle birlikte göç etmişlerdir diyebiliriz. “Türkiye’ye Düzensiz Göç” araştırmasında evli olan göçmenlerin oranı (% 47,0) bekâr ve boşanmış/dul olanlara oranla biraz daha fazladır (İçduygu, 2003, 30).

Katılımcıların dörtte birinin bekâr olması gelecekte göçmenlerle Türk vatandaşların evliliklerinin olması ihtimalini arttırmaktadır. Mardinli halktan evlilik talebi gelebileceği gibi Suriyeli göçmenlerden de evlenme istekleri gelebilecektir. Yapılan birebir görüşmelerde bekâr çocuklara sahip göçmen ebeveynlerin bir kısmı çocuklarını Mardinli halktan birileriyle evlendirmek istediklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedenlerini de Türk vatandaşlığı, belirsizliklerinin bitirilmesi ve çocuğunun evliliğiyle kendi hayatlarının daha rahata kavuşabileceklerini düşünmeleri ile açıklamaktadırlar.

Ayrıca Ceylan, evlenemeyen veya birden çok eşle evlenmek isteyen Mardinli halktan bir kısmının başlık parası karşılığı Suriyeli kadınlarla evlendiklerini belirtmiştir. Bu durumu Suriyeli ailelere sorduklarında ailelerin büyük bir kısmı ihtiyaçları oldukları için kızlarını evlendirdiklerini belirtmiştir (Abdurrahman Ceylan, kişisel görüşme, 30 Mayıs 2013). Buna göre göçmen ailelerin kızlarının başlık parası ile evlenmeleri ciddi tehditler oluşturabilir.

Tablo 3.8: Medeni Duruma Göre Yaş Dağılımı

		Yaş Durumu							Toplam
		12-18	19-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71 ve üzeri	
Medeni Durum	F								
	%								
Evli	F	1	23	26	19	15	6	1	91
	%	1,1	25,3	28,3	20,9	16,5	6,6	1,1	100,0
Bekâr	F	19	14	-	-	-	-	-	33
	%	57,6	42,4	-	-	-	-	-	100,0
Boşanmış-Dul	F	-	2	1	2	2	1	-	8
	%	-	25,0	12,5	25,0	25,0	12,5	-	100,0
Toplam	F	20	39	27	21	17	7	1	132
	%	15,2	29,5	20,5	15,9	12,9	5,3	0,8	100,0

Tabloya göre katılımcıların medeni durumu ‘bekâr’ olanların hemen hepsi 30 yaş altı grubu oluşturduğu tespit edilmiştir. 18 yaş altı grupta evliliklerin pek görülmediği (% 1,1) ve evli olanların üçte bire yakınının (% 28,3) ise yaş aralığını 31-40 yaş grubunun oluşturduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 3.9: Evlerde Kaç Kişi Yaşadıkları

Evde Yaşanılan Kişi Sayısı	Sayı	%
3 Kişi	8	6,0
4 Kişi	17	12,9
5 Kişi	25	18,9
6 Kişi	18	13,6
7 Kişi	13	9,8
8 ve üzeri kişi	51	38,6
Toplam	132	100,0

Araştırmaya katılanların % 38,6’sı ‘8 ve üzeri kişi’ sayısı ile barındığını belirtmiştir. Bunu sırasıyla ‘5 kişi’ (% 18,9), ‘6 kişi’ (% 13,6) ve ‘4 kişi’ (% 12,9) takip etmektedir. Araştırmaya katılanların yarısına yakını (% 48,4) evlerde 7 kişi ve üzerinde yaşadığı tespit edilmiştir.

TUİK (2009), 2008 yılında yaptığı araştırmada hanehalkı büyüklüğü 3 veya 4 kişi olan hanelerde bulunan fertlerin yoksulluk oranını % 8.48 olarak, 7 ve daha fazla olan hanelerde fertlerin yoksulluk oranını % 38,2 olarak hesaplamıştır. Hanehalkı büyüklüğü arttıkça yoksulluk riskinin arttığı açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya girenlerin büyük bir kısmının hanehalkı sayısının fazla olduğu ailelerde yaşadığı göze çarpmaktadır. Bu da araştırmaya giren Suriyeli göçmenlerin yoksulluk riskine daha fazla maruz kaldıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.10: Mesleği

Meslek Durumu	Sayı	%
İşçi	37	28,0
Memur	13	9,8
Çiftçi	7	5,3
Esnaf	24	18,2
Ev Hanımı	24	18,2
Öğrenci	21	15,9
İşsiz	2	1,5
Şoför	4	3,0
Toplam	132	100,0

Meslekler içinde ilk sırada ‘işçi’ (% 28,0) gelmektedir. ‘İşçi’ kategorisini ‘esnaf’ (% 18,2) ve ‘ev hanımı’ (% 18,2) kategorileri izlemektedir. Bu bulgu ile profesyonel meslek sahibi olanların oranı düşüktür diyebiliriz. “Türkiye’ye Düzensiz Göç” araştırmasında mülakata alınan göçmenlerin yaklaşık üçte ikisi, göç etmeden önce menşе ülkelerinde çalıştıklarını belirtmişlerdir (İçduygu, 2003, 35). Bu bulgu ile bizim araştırmamızın bulguları örtüşmektedir.

Tablo 3.11: Ücret Karşılığı Herhangi Bir İşte Çalışma Durumu

Çalışma Durumu	Sayı	%
İşsiz	85	64,4
İşçi	41	31,1
Esnaf	5	3,8
Şoför	1	0,8
Toplam	132	100,0

Araştırmamıza katılanların yarısından fazlasının işsiz (% 64,4) olduğu belirlenmiştir. Mardin’de ücret karşılığı çalışanların işleri içinde ilk sırada ‘işçi’ (% 31,1) mesleği gelmektedir. Göçün sonuçlarında biri de göçmenlerin işsiz kalmasıdır. İşsizlik, göç olayından sonra önemli bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır (Taşcı, 2009). Göçten sonra Türkiye’de Suriyeli göçmenlerin işsizlik oranı artmıştır.

Yapılan görüşmelerde Suriyeli göçmenler Türkiye’de genellikle ağır işlerde, düşük ücretli ve devamlılığı olmayan işlerde çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu göç eden birey ve aileler, göç ettikleri yerlerde çalışabilecek yeterli vasa sahip değillerse istihdam olanaklarının dışında kalmakta veya sosyal güvencesi olmayan, gününbirlik düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar (Çoban, 2011, 115).

Tablo 3.12: Yaş İle Çalışma Arasındaki İlişki

		Yaş Durumu							Toplam
		12-18	19-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71 ve üzeri	
İşsiz	F	14	25	11	14	14	6	1	85
	%	70,0	64,1	40,7	66,7	82,4	85,7	100	64,4
İşçi	F	5	12	14	6	3	1	-	41
	%	25,0	30,8	51,9	28,6	17,6	14,3	-	31,1
Esnaf	F	1	2	1	1	-	-	-	5
	%	5,0	5,1	3,7	4,8	-	-	-	3,8
Şoför	F	0	0	1	-	-	-	-	1
	%	0,0	0,0	3,7	-	-	-	-	0,8
Toplam	F	20	39	27	21	17	7	1	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabloya bakıldığında 12-18 yaş çocuk grubunun yaklaşık olarak üçte biri (% 30) bir işte çalışmaktadır. Çocuklar göçün en yoğun olarak etkilediği kesimdir. Göç eden çocuklar eğitim hakkı, sağlık hakkı, oyun hakkı vb. birçok çocuk hakkından mahrum olmaktadır. Ayrıca göç eden çocukların bir kısmı ailelerinin ekonomisine katkı sağlamak amacıyla ücret karşılığı işlerde çalışmaktadırlar. Çalışan çocuklar daha küçük yaşlarda çeşitli istismarlara maruz kalabilmektedirler. Elde ettiğimiz Mardin’de göçmen çocukların bir kısmının çalışmakta olduğu bulgusuna dayanarak,

çocukların istismara açık oldukları ve çocuk haklarından etkin bir şekilde faydalanamadıkları söylenilebilir.

Ayrıca, katılımcıların yoğun olarak 31-40 yaş aralığında ve genellikle işçi olarak çalıştıkları göze çarpmaktadır. Türkiye’de işçi olanların büyük bir kısmı Suriye’de işçi olarak çalıştıkları ve bu işlerine Türkiye’de de devam ettikleri söylenebilir. İşçi olmanın ağır şartlarda çalışma ve deneyimle ilişkili olduğu düşünülünce 31-40 yaş aralığı önemli olmaktadır.

Tablo 3.13: Aylık Gelir Durumu

Gelir Durumu	Sayı	%
Hiç gelirim yok	60	45,5
100-250 TL	6	4,5
251-500 TL	15	11,4
501-750 TL	31	23,5
751-1000 TL	15	11,4
1001-1250 TL	3	2,3
1251-1500 TL	1	1,0
1501 TL ve üzeri	1	0,8
Toplam	132	100,0

Suriyeli göçmenlerin arasında hiç geliri olmayanlar % 45,5 ile ilk sırada yer almaktadır. Bu oran yaklaşık olarak Suriyeli göçmenlerin yarısına yakındır. Aylık geliri 501 ile 750 TL arasında olanların oranı % 23,5’dir. 751 ile 1000 TL arası geliri olan göçmenlerin oran % 11,4’tür. 251 ile 500 TL arası gelire sahip göçmenlerin oranı ise % 11,4’tür. Araştırmaya katılanların yarısından fazlasının (% 56,9) 500 TL’nin altında bir gelire yaşamlarını sürdürdüğü belirlenmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı alt sosyo-ekonomik grupta yer almaktadır.

Yapılan görüşmelerde geliri yüksek olan göçmenlerin bir kısmı gelir durumlarını belirtirken ülkelerinden geldiklerinde yanında getirdikleri bir miktar para ile bir kısmı ise hala Suriye’den kendisine para geldiği durumuyla açıklamışlardır. Hiç geliri olmayanların sayıca fazlalığı (% 45,5) göçmenlerin ekonomik anlamda ne kadar kötü bir durumda olduklarını göstermektedir. Hiç geliri olmayanların çokluğunun çalışma izinlerinin olmaması ile de bir nedensellik bağı vardır. Çalışma izni olmayıp kaçak olarak çalışan göçmenlerin aldıkları ücretler ise minimum seviyede ve yoksulluk sınırının altında kalmaktadır.

Tablo 3.14: Suriye’ye Kıyasla Ekonomik Durumunu Nasıl Gördüğü

Suriye’ye Kıyasla Ekonomik Durumunu Görme	Sayı	%
Çok iyi	11	8,3
İyi	23	17,4
Aynı	18	13,6
Kötü	42	31,8
Çok kötü	38	28,8
Toplam	103	100,0

Katılımcıların yaklaşık olarak üçte ikisi (% 60,6) Suriye’ye kıyasla ekonomik durumunu ‘çok kötü’ (% 28,8) ve ‘kötü’ (% 31,8) olarak gördüğünü belirtmiştir. Ekonomi durumunu ‘iyi’ görenlerin oranı % 17,4, ‘aynı’ görenlerin oranı % 13,6 ve ‘çok iyi’ görenlerin oranı % 8,3 olarak belirlenmiştir. Göçmenlerin ekonomik anlamdaki memnuniyetsizliğinin uyum sorunlarını oluşturabileceği söylenebilir.

Yapılan görüşmelerde göçmenler, ülkelerinde her şeyin daha ucuz olduğunu Türkiye’de hayatın daha pahalı olduğunu, bu açıdan ekonomik anlamda rahat bir yaşam sürdüremediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, Türkiye’deki ekonomik durumunu ‘kötü’ ve ‘çok kötü’ olarak görenlerin oranının yüksek olmasının sebebinin göçmenlerin birçoğunun (% 60,2) Türkiye’de işsiz olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 3.15: Anadil Durumu

Anadili	Sayı	%
Arapça	67	50,8
Türkçe	1	0,8
Kürtçe	46	46,2
Süryanice	3	2,3
Toplam	132	100,0

Suriye Arap Cumhuriyeti'nin resmi dili Arapça'dır. Kürtçe, Ermenice ve Aramice yaygın olarak kullanılan ve anlaşılabilir dillerdir. İngilizce ve Fransızca pek yaygın olmayan ama varlığını Suriye'de az da olsa gösteren dillerdir (CIA, 2013).

Araştırmaya katılanların ana dilleri incelendiğinde % 50,8'inin anadilinin Arapça olduğu görülmektedir. Arapçayı % 44,7'i ile Kürtçe ve % 2,3 ile Süryanice takip etmektedir. Araştırma sonuçlarına göre anadili Türkçe olan göçmenlere pek rastlanılmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3.16: Bildiği Başka Dil/ler

Bildiği Başka Dil/ler	Sayı	%
Yok	40	30,3
Türkçe	2	1,5
Kürtçe	13	9,8
Arapça	63	47,7
İngilizce	12	9,1
Fransızca	1	0,8
Rusça	1	0,8
Toplam	132	100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğu (% 69,7) anadili dışında başka dil bilmektedir. Suriyeli göçmenlerin % 47,7'i Arapçayı anadili dışında bildiği başka dil olarak belirtmiştir. Katılımcıların % 44,7'sinin anadili Kürtçe olduğu halde Arapçayı da bildiklerini diler getirmişlerdir. Bu durum Suriye Devleti'nin resmi dilinin ve eğitim dilinin Arapça olmasıyla açıklanabilir.

% 9,8'i başka dil olarak Kürtçeyi ve % 9,1'i başka dil olarak İngilizceyi bildiğini söylemiştir. Ayrıca anadili dışında başka dil bilmeyenlerin oranı ise üçte bir (% 30,3) seviyesindedir. Mardin'de hem Arapçanın hem de Kürtçenin konuşuluyor olması her iki dili bilen göçmenlerin daha rahat iletişim kuracakları anlamına gelmektedir.

Tablo 3.17: Etnik Köken Durumu

Etnik Köken	Sayı	%
Arap	71	53,8
Türkmen	1	0,8
Kürt	60	45,5
Toplam	132	100,0

Suriye Arap Cumhuriyeti'nin nüfusunun yaklaşık % 90,3'ü Arap, % 9,7'si Kürt, Ermeni ve diğeri küçük etnik gruplardan oluşmaktadır (CIA, 2013).

Araştırmaya katılan Suriyeli göçmenlerin % 53,8'i kendisini 'Arap' ve % 45,5'i kendisini 'Kürt' olarak tanımlamıştır. Etnik köken bağlamında düşünüldüğünde Mardin ilinde de Kürt ve Arapların yoğun olarak yaşadıklarını söyleyebiliriz. Ayrıca katılımcıların Mardin'deki halkın bir bölümünün etnik kimliğini taşıdıkları için aidiyet ve kimlik sorununu pek yaşamayacakları düşünülmektedir.

Tablo 3.18: Dini Mensubiyet Durumu

Dini Mensubiyet	Sayı	%
Müslüman	129	97,7
Hıristiyan	3	2,3
Toplam	132	100,0

Suriye nüfusunun yaklaşık % 90'ı Müslüman'dır. Toplam nüfusun yaklaşık % 74'i Sünni, % 16'si Alevi (Nusayri) ve Dürzi ve % 10'u Hıristiyan'dır. Ülkede ayrıca küçük bir Yahudi ve Yezidi topluluğu da yaşamaktadır (CIA, 2013). Araştırmaya katılan Suriyeli göçmenlerin % 97,7'i Müslüman olduğunu belirtmiştir. % 2,3'ü ise Hıristiyan olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.19: Mezhep Durumu

Mezhebi	Sayı	%
Sünni	128	97,0
Alevi	1	0,8
Ortodoks	3	2,3
Toplam	132	100,0

Araştırmaya katılanların % 97'sinin Sünni olduğu tespit edilmiştir. Oranın bu kadar yüksek olmasının sebebi diğer din ve mezhep mensubu Suriyeli göçmenlerin Mardin dışında Türkiye'nin başka illerine gitmesidir. Alevilerin büyük çoğunluğunun Hatay gibi Alevi nüfusun yoğun olduğu yerlere gittiği, Mardin'e gelen Suriyelilerin hemen hemen hepsinin Sünni olduğu belirtilmiştir. Hıristiyan Süryanilerin ise Mardin'in belli bölgelerinde yaşadığı ancak genelini yurtdışına göç ettiği bilgisine ulaşılmıştır (Abdurrahman Ceylan, kişisel görüşme, 30 Mayıs 2013). Bu durum gösteriyor ki Suriyeli göçmen bireyler göç edecekleri bölgeyi seçerken “din ve mezhep” faktörünü göz önünde bulundurmaktadırlar.

3.1.2 Göç Sürecine İlişkin Bulgular

Bu bulgular; Mardin’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin göç ettiği şehirler, herhangi bir kampta kalma durumları, kampta kalıpta ayrılanların ayrılma nedenleri, göç etmede Mardin’in yakınlık durumu, Suriye’den göç etmesine neden olan faktörler, Türkiye’ye göç etme nedenleri, göç etmeden önce Türkiye’de ne kadar kalacağını düşünme durumları ve şu anda ne kadar kalmak istediklerine ilişkin olup, Suriyeli göçmenlerin göç sürecine ilişkin tanıtıcı nitelik taşıyan ve onlar hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan türdedir.

Tablo 3.20: Suriye’den Göç Ettiği Şehir

Göç Ettiği Şehir	Sayı	%
Şam	20	15,2
Halep	22	16,7
Rakka	7	5,3
Humus	6	4,5
Haseki	71	53,8
Deyrizor	6	4,5
Toplam	132	100,0

Suriyeli göçmenlerin geldikleri şehirler arasında ‘Haseki’ % 53,8 ile ilk sırada yer almaktadır. Ardından ‘Halep’ (% 16,7) ve ‘Şam’ (% 15,2) gelmektedir. Suriyeli göçmenlerin yarısından fazlasının (% 53,8) ‘Haseki’ şehrinden gelmesi göç eden kişilerin kendilerine yakın illeri seçmeleri ile açıklanabilir. Haseki şehri Mardin iline en yakın illerden biridir. Nitekim Tablo 3.21’de Suriyeli göçmenlerin % 39,4’ü Mardin’i göç edilen şehir olarak seçmede yakınlığın etkili olduğunu söylemiştir.

Tablo 3.21: Göç Etmesinde Mardin’i Seçmesinin Nedeni

Göç Etmede Yakınlık Durumu	Sayı	%
Evet	52	39,4
Kısmen	48	36,4
Hayır	32	24,2
Toplam	132	100,0

Katılımcıların % 39,4’ü Mardin’i göç edilen şehir olarak seçmede kendi şehrine coğrafi yakınlığın bir etken olduğunu belirtmiştir. Araştırma grubunun % 36,4’ü göç etmede şehrin yakınlığının etkililiğini ‘kısmen’ olarak belirtmiştir. Bu bulgu Ravenstein’in "Göç Kanunları"nda bahsettiği göçmenlerin büyük bir kısmı sadece kısa mesafeli bir yere göçer (Akt. Yalçın, 2004, 23-25) maddesi ile örtüşmektedir.

Tablo 3.22: Suriye’den Göç Etmesine Neden Olan Faktör/ler

Göç Etmesine Neden Olan Faktör	Sayı	%
Can Güvenliği	111	84,1
Çevresindekilerin göç etmesi	15	11,4
Ekonomik	87	65,9
Mezhepsel sorunlar	10	7,6
Etnik sorunlar	9	6,8
Askerlikten kaçmak	6	4,5

Not: Birden çok seçenikle yanıt verilmiştir.

Göçe neden olan faktörlerin başında can güvenliği endişesi (% 84,1) ve ekonomik sıkıntılar (% 65,9) gelmektedir. Bu faktörler dışında akraba ve dost çevresinin göç etmesi (% 11,4), mezhepsel sorunlar (% 7,6), etnik sorunlar (% 6,8) ve askerlikten kaçma isteği (% 4,5) göç nedeni olarak gösterilmiştir.

En önemli göç nedenlerinden biri savaşlardır. Tablolar bunu doğrulamaktadır. İç savaş durumu göçü tetikleyen en önemli unsurdur. Göç etme nedeninin en yüksek oranı can güvenliği endişesi yaşamaları olması da bu durumu göstermektedir. Ancak, ekonomik nedenler de azımsanmayacak düzeydedir. Ekonomik nedenler de aynı şekilde savaşın ve iç karışıklıkların bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.23: Türkiye’ye Göç Edilmesinde Etkili Olan Faktörler

Türkiye’ye Göç Etmesine Neden Olan Faktörler	Sayı	%
Yaşadığım yere yakın	71	53,8
Güvenli	80	60,6
İş olanakları fazla	34	25,8
Baskıcı ortamın olmaması	28	21,2
Akrabalarımın olması	45	34,1
Kültürel yakınlık	34	25,8
Aynı dini inanca mensup olma	17	12,9

Not: Birden çok seçenikle yanıt verilmiştir

Katılımcıların % 60,6’sı Türkiye’yi ‘güvenli’ bulduğu için, % 53,8’i yaşadığı yere yakın olduğu için Türkiye’yi tercih ettiğini belirtmiştir. % 34,1’lik kesim Türkiye’de akrabaları olduğu için, % 25,8’i Türkiye’yi kültürel olarak yakın gördüğü için ve % 25,8’i Türkiye’de iş olanakları fazla olduğu için Türkiye’ye göç ettiğini

ifade etmiştir. İnsanların en önemli ihtiyaçlarından biri güvenlik ihtiyacıdır. Ankete katılan Suriyeli göçmenlerin verdikleri cevaplar da bunu teyit etmişlerdir.

Katılımcıları göç edilebilecek Lübnan, Irak ve Ürdün gibi yakın ülkelere kıyasla Türkiye'yi seçme nedenleri anlamlıdır. Irak, Lübnan ve Ürdün'de ekonomik anlamda bir istikrarın olmaması, iş olanaklarının azlığı ve insanların güvenli bir şekilde yaşamalarının zor olması gibi etmenler göçte Türkiye'yi daha cazip bir noktaya getirmektedir.

Göçmenlerin Türkiye'yi göç ülkesi olarak seçmesinde etkili olan ülkenin yakın olması (% 53,8) bulgusu, "Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması (USAK, 2013) ve "Türkiye'ye Düzensiz Göç" (İçduygu, 2003, 33) araştırması bulguları ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca araştırmaya katılan göçmenlerin üçte birinden fazlası (% 34,1) akrabalarının Türkiye'de olması durumunu Türkiye'yi tercih nedeni olarak göstermiştir. Bu bulguya benzer olarak "Türkiye'ye Düzensiz Göç" araştırmasında da göçmenlerin yaklaşık beşte biri tercih nedeni olarak akrabalarının Türkiye'de olduğunu belirtmiştir (İçduygu, 2003, 33).

Katılımcıların göç etmesine neden olan faktörleri ve Türkiye'ye göç etme nedenlerini "itme-çekme teorisi" ile açıklayabiliriz. Lee'nin bahsettiği yaşanılan yerle ilgili faktörler, gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler, işe karışan engeller ve bireysel faktörler göç olayındaki 4 temel faktördür (Akt. Yalçın, 2004, 30). Bu 4 temel faktör bu araştırmanın bulguları ile de örtüşmektedir. Yaşanılan yer olan Suriye'deki can tehlikesi ve ekonomik sıkıntılar faktörü, gidilen yer olan Türkiye'nin güvenli olması faktörü, yakınlık ve akrabalarının Türkiye'de olması gibi bireysel faktörler, göç edilen yer ve göç etme nedenini açıklamaktadır.

Tablo 3.24: Göç Ederken Türkiye’de Ne Kadar Kalacağını Düşünme Durumu

Göç Öncesi Türkiye’de Ne Kadar Kalacağı	Sayı	%
1-6 Ay	71	53,8
6 Ay-1 yıl	10	7,6
Bir yıl veya daha fazla	19	14,4
Devamlı kalmayı düşünüyordum	22	16,6
Savaş bitene kadar	10	7,6
Toplam	132	100,0

Araştırmaya katılanların yarısından fazlası (% 53,8) göç etmeden önce Türkiye’de ‘1 ile 6 ay arası’ kalmayı düşündüğünü belirtmiştir. Bunu sırasıyla ‘devamlı kalmayı düşünüyordum’ (% 16,6), ‘bir yıl veya daha fazla’ (% 14,4), ‘savaş bitene kadar’ (% 7,6), ve ‘6 ay ile 1 yıl’ (% 7,6) kategorileri takip etmektedir. Bu durum Suriyeli göçmenlerin göç etmeden önce Türkiye’ye çok az kalmayı düşündüklerini ve bir an önce ülkelerine geri dönme beklentisi içinde olduklarını göstermektedir.

Tablo 3.25: Şu anda Türkiye’de Ne Kadar Kalacağını Düşünme Durumu

Şu Anda Türkiye’de Ne Kadar Kalacağı	Sayı	%
1-6 Ay	2	1,5
6 Ay-1 yıl	5	3,8
Bir yıl veya daha fazla	10	7,6
Devamlı kalmayı düşünüyor	37	28,0
Şartlar normalleşene kadar	77	58,3
Bilmiyor	1	0,8
Toplam	132	100,0

Şu anda Türkiye’de ne kadar kalmayı düşünüyorsunuz sorusuna yarısından fazlası (% 58,3) ‘şartlar normalleşe kadar’ cevabını vermiştir. Araştırma grubunun % 28’i ise devamlı kalmayı düşündüğünü belirtmiştir.

Araştırmaya katılanların % 53,8’i ‘1 ile 6 ay arası’ kalmayı düşündüğünü (Tablo: 3.24) söylemiştir. Şu anda ne kadar kalmayı düşünüyorsunuz sorusuna ise % 1,5’i ‘1 ile 6 ay arası’ cevabını vermiştir. Bu kadar farkın oluşmasının başlıca sebepleri savaşın uzaması, Suriyeli göçmenlerin aylardır göç içinde yaşaması ve durumlarının düzelmesinin uzun zaman alacağını düşünmeleridir. Ayrıca Türkiye’de devamlı kalmak isteyenlerin oranı % 11,4 artmıştır. Bu durum da savaş uzadıkça Türkiye’de sürekli kalmayı düşünen Suriyeli göçmenlerin artacağını göstermektedir.

Tablo 3.26: Herhangi Bir Kampta Kalma Durumu

Kampta Kalma Durumu	Sayı	%
Evet	10	7,6
Hayır	122	92,4
Toplam	132	100,0

Katılımcıların % 92,4’ü Türkiye’de herhangi bir kampta kalmadığını belirtmiştir. % 7,6’sı ise kampta kaldığını belirtmiştir. Göçmenlerin çoğunluğunun herhangi bir kampta kalmadığı bulgusu 28.10.2013 tarihinde Mardin İl Afet Müdürlüğü’nden alınan Suriyeli göçmenlerin çoğunluğunun (% 90,0) herhangi bir kampta kalmadığı bulgusu ile paralellik göstermektedir. Bu bulgu ile katılımcıların büyük bir çoğunluğunun Türkiye’ye geldikten sonra direk kampta kalmayı düşünmediklerini ve kamp dışındaki alternatifleri devreye soktuklarını söyleyebiliriz.

Türkiye’ye gelen göçmenlerin yoğun olarak göçmen ağlarını kullandığını ve birçoğunun kendisine yardımcı olacak akraba veya tanıdıkları olduğunu bildikleri için kamp dışındaki alternatiflere daha sıcak baktığını belirtebiliriz.

Tablo 3.27: Kamptan Ayrılma Nedeni

Kamptan Ayrılma Nedeni	Sayı	%
Kamp şartlarının zor olduğu	2	22,2
Özel hayatına müdahale	4	44,5
Ekonomik sebeplerden dolayı ayrılma	1	11,1
Akrabalarının yanına gitmek için	2	22,2

Katılımcıların % 7,6'sı göç ettikten sonra Türkiye'de kampta kaldığını belirtmiştir (Tablo 3.26). Kampta belli bir dönem kalıpta kamptan ayrılanların ayrılma nedenlerinin başında, özel hayatlarına müdahale olduğunu (% 44,5) düşünmeleri gelmektedir. Bunu sırasıyla 'kamp şartlarının zor olduğu' (% 22,2), 'akrabalarının yanına gitmek için' (% 22,2) ve 'kamptan ekonomik nedenlerle ayrılma' (% 11,1) cevapları izlemiştir.

3.2. Göçmelerin Uyum Durumları

Bu bölümde Suriyeli göçmenlerin; dini inançlarını rahatça yaşayabilme durumu, Suriye'deki tanıdıklarına göç etmelerini tavsiye durumu, Mardin'de akrabalarının bulunma durumu ve akrabalarının uyumlarına etkisi, ikamet ettikleri bölgenin etnik yapısı, bölge halkıyla iletişim kurma durumu, ayrımcılık-ırkçılığa uğrama durumu, kendilerini yabancı hissetme durumu, Mardin halkının göçmenlere yaklaşım durumu, Mardinlilerle kültürel yakınlık durumu ve çocuklarının Mardinli çocuklarla ilişki durumlarına ilişkin bulgularına yer verilecektir.

Tablo 3.28: Dini İnancını Rahat Yaşayabilme Durumu

Dini İnanıcı Rahat Yaşama Durumu	Sayı	%
Evet	118	89,4
Kısmen	9	6,8
Hayır	5	3,8
Toplam	132	100,0

‘Dini inancınızı rahatça yaşayabiliyor musunuz?’ sorusuna katılımcıların % 89,4’ü ‘evet’ cevabını vermiştir. Tablodaki bu büyük orana göre Suriyeli göçmenlerin dini inançlarını rahatça yaşamada hiçbir engelle karşılaşmadıkları söylenebilir. Hajiagha (2007, 110) yaptığı “Türkiye’deki İranlı Göçmenlerin Kimlik, Aidiyet ve Uyum Sorunları” araştırmasında İranlı göçmenlerin büyük bölümünün (% 70) Türkiye’de inançlarını yasayabildikleri bulgusunu tespit etmiştir.

Dini inancı rahat yaşama sorusuna evet cevabının % 90’a yakın bir oran çıkmasının bir nedeni araştırmaya katılanların Mardinli halk ile aynı dini inanca ve mezhebe sahip olmalarıdır (Tablo: 3.18 ve Tablo: 3.19). Göçmenler aynı dini yapıyı paylaşmayan bir ülkeye göç ettiklerinde din olgusuna sarılmakta ve benliklerini din çatısı altında tanımlamaktadırlar. Bunun tersine göçmenler aynı dini yapıyı paylaştıkları bir ülkeye göç ettikleri zaman ise uyum sorunu yaşamamaktadırlar (Özmen, 2012, 81). Bu bakımdan, Suriyeli göçmenlerin en önemli uyumsuzluk konularından biri olan dini inançların yaşanması konusunda hiçbir sorun yaşamamaları, Türkiye’ye uyumlarını kolaylaştırmaktadır.

Tablo 3.29: Mardin’de Akrabalarının Bulunma Durumu

Akrabalarının Bulunma Durumu	Sayı	%
Evet	72	54,5
Hayır	60	45,5
Toplam	132	100,0

Bu araştırmada katılımcıların yarısından fazlası (% 54,5) Mardin’de akrabalarının olduğunu belirtmişlerdir. Mardin’de akrabalarının olmadığını söyleyenlerin oranı ise % 45,5’dir. Ayrıca göçmenler Türkiye’yi g ülkesi olarak seemelerinde akrabalarının Türkiye’de olmasının etkili bir faktör (% 34,1) olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 3.23). Bu durum g etmede akrabaların göç edilen bölgede olmasıyla ne kadar ilişkili olduğunu göstermektedir. G etme kararları verilirken n bilgilenme kaynaklarına ve bağlarına (network) (Yalçın, 2004, 49) başvurma durumu, Suriyeli göçmenlerin de başvurmuş olduğu bir süreçtir diyebiliriz. Hajiagha (2007, 110) yaptığı ‘‘Türkiye’deki İranlı Göçmenlerin Kimlik, Aidiyet ve Uyum Sorunları’’ araştırmasında İranlı göçmenlerin büyük çoğunluğunun (% 79) Türkiye’de akrabalarının olduğunu tespit etmiştir. Bu bulgu ile araştırmamızın bulgusu benzerlik göstermektedir.

Tablo 3.30: Mardin’de Akrabalarının Olmasının Uyuma Etkisi

Akrabalarının Bulunmasının Uyuma Etkisi	Sayı	%
Evet	34	47,2
Kısmen	21	29,2
Hayır	17	23,6

Mardin’de akraba(ları)nızın olması uyumunuza etkide bulundu mu sorusuna % 47,2’si ‘evet’ cevabını vermiştir. Bunu sırasıyla ‘kısmen’ (% 29,2) ve ‘hayır’ (% 23,6) cevapları izlemiştir. Yapılan görüşmelerde katılımcıların ‘hayır’ cevabını vermelerinin nedenini, Mardinli akrabaları ile yıllar önce iletişimlerinin bittiği ve şimdilerde görüşmedikleri ile açıklamışlardır.

Göç edilen kentlerde özellikle, akraba veya aynı aşirete mensup tanıdıklarının bulunmasının, kentin benimsenmesi ve yerlilerle ilişki kurulmasında önemli bir rol oynadığı görülmektedir (Deniz & Etlan, 2009). Aynı şekilde göç etmeye karar verdikleri ülke veya kentlerde göçmenlerin kendilerine yardım edecek akraba ve tanıdıklar olduğunu bilmesi ile gideceği ülkede kendisine yardım edecek kimsesi olmayan başka bir göçmen arasında dramatik farklar vardır (Yalçın, 2004, 52). Mardin’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin birçoğunun akrabalarının Mardin’de olması uyumlarını kolaylaştırmaktadır.

Tablo 3.31: Mardin’de Yaşadığı Bölgenin Etnik Durumu

Yaşadığı Yerin Etnik Durumu	Sayı	%
Suriye’den göç edenler	5	3,8
Kürtler	74	56,1
Araplar	40	30,3
Türkler	13	9,8
Toplam	132	100,0

Tabloya bakıldığında göçmenlerin Mardin’de yoğun olarak (% 56,1) Kürtlerin yaşadığı bölgelerde ikamet ettikleri görülmektedir. Bunu sırasıyla ‘Araplar’ (% 30,3), ‘Türkler’ (% 9,8) ve ‘Suriye’den göç edenler’ (% 3,8) kategorileri izlemektedir. Bu durum gösteriyor ki Suriyeli göçmenler tek bir bölgede değil dağınık bir şekilde ikamet etmektedirler. Araştırmacının yaptığı birebir görüşmelerde göçmenler, ikamet edecekleri yerleri seçerken bölgenin etnik yapısına göre değil daha çok evin kirasının ucuzluğuna dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Fakat şu söylenebilir, Arap ve Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı yerlerde ikamet eden

göçmenlerin uyumları dil, etnik köken ve kültürel benzerlikler nedeniyle daha rahattır.

Tablo 3.32: İletişim Kurmakta Zorluk Çekme Durumu

İletişim Kurmakta Zorluk Çekme Durumu	Sayı	%
Hayır	79	59,8
Kısmen	38	28,8
Evet, dil faktörü	12	9,1
Evet, yabancı muamelesi görmesi	3	2,3
Toplam	132	100,0

Katılımcıların yarısından fazlası (% 59,8) bölge halkıyla iletişim kurmakta zorluk çekmediğini belirtmiştir. ‘Kısmen’ cevabını verenlerin oranı % 28,8 ve ‘evet’ diyenlerin oranı % 11,4’tür. Bölge halkıyla iletişim kurmakta zorluk çektiğini söyleyenler dil bilmediklerini (% 9,1) ve yabancı muamelesi gördüklerini (% 2,3) belirtmişlerdir.

Dil, her şeyden evvel anlamın kurulduğu kültürel bir unsurdur (Chambers, 2005, 37). İletişimin temel kaynağının dil olması ve katılımcıların kullandıkları dilin Mardin’de de konuşuluyor olması iletişim engellerini ortadan kaldırmaktadır.

Tablo 3.33: Ayrımcılık-Irkçılık İle Karşılaşma Durumu

Ayrımcılık-Irkçılık ile Karşılaşma Durumu	Sayı	%
Evet	14	10,6
Bazen	34	25,8
Hayır	84	63,6
Toplam	132	100,0

Araştırmada katılımcıların büyük çoğunluğu (% 63,6), Mardin’de ayrımcılık-ırkçılıkla karşılaşmadığını belirtmiştir. Araştırma grubunun % 25,8’i ‘bazen’ ayrımcılık-ırkçılıkla karşılaştığı, % 10,6’sı ise Mardin’de ayrımcılık-ırkçılığa uğramadığı tespit edilmiştir. Ayrımcılık-ırkçılığa uğradığını veya bazen uğradığını belirten Suriyeli göçmenlerin ayrımcılığı Suriyeli olmak üzerinden ifade etmektedirler. Şöyle ki:

“Bize ismimizle değil de Suriyeli diye sesleniyorlar. Benim bir ismim var diyorum ama beni dinlemiyorlar.”

“Siz Suriyeliler hepiniz pissiniz. Hepiniz dilencisiniz ve Mardin’e her türlü pisliği getirdiniz.”

Mardin’de yaşayan Suriyeli göçmelerin birçoğunun ayrımcılığa ve ırkçılığa uğramaması kuramsal yaklaşımda bahsedilen, Mardin’de ister etnik isterse dinsel çeşitlilik olsun Mardin’in her kimliğinin rahatlıkla kendisini ifade edebilmesine imkân tanıyan bir il olması bilgisiyle açıklanabilir (Çetin, 2007).

Tablo 3.34: Cinsiyete Göre Ayrımcılık Yaşama Durumları

		Ayrımcılığa Maruz Kalma			
		Evet	Bazen	Hayır	Toplam
Kadın	F	6	9	28	43
	%	14,0	20,9	65,1	100,0
Erkek	F	8	25	56	89
	%	9,0	28,1	62,9	100,0
Toplam	F	14	34	84	132
	%	10,6	25,8	63,6	100,0

Kadın katılımcıların % 34’ü ayrımcılığa uğrarken % 65,1’i uğramamıştır. Erkeklerin ise % 9’u ayrımcılığa maruz kalırken % 62,9’u maruz kalmamıştır. Erkeklerin (% 28,1) kadınlara (% 20,9) göre ayrımcılığa bazen uğramaları daha siktir. Bu bulgulara göre ayrımcılığın pek yaşanmadığını az da olsa kadınların ayrımcılığa daha fazla maruz kaldıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 3.35: Mardinlilerin Göçmenlere Yaklaşımı

Halkın Göçmenlere Yaklaşımı	Sayı	%
İyi	61	46,2
Normal	55	41,7
Kötü	16	12,1
Toplam	132	100,0

Katılımcıların % 46,2'si bölge halkının kendilerine yaklaşımlarını 'iyi' bulduğunu belirtmiştir. % 41,7'si bölge halkının Suriyeli göçmenlere yaklaşımını 'normal' olarak gördüğünü, % 12,1'i ise bölge halkının kendilerine yaklaşımını 'kötü' olarak tanımlamıştır.

Göçmenlerin şehri benimsemesi ve şehre uyum sağlamada kentte yaşayan yerlilerin onlara karşı yaklaşımı da çok önemlidir (Deniz & Etlan, 2009). Mardinli halkın Suriyeli göçmenlere iyi yaklaşım sergilemesi göçmelerin uyumlarını olumlu bir şekilde etkilemektedir. Kentte uyumsuzluktan daha çok birlikte yaşamın ve bütünleşmenin olduğundan söz edilebilir.

Tablo 3.36: Cinsiyete Göre Göçmenlere Yaklaşım

		Göçmenlere Yaklaşım			
		İyi	Normal	Kötü	Toplam
Cinsiyet	F	16	20	7	43
	%	37,2	46,5	16,3	100,0
Kadın	F	45	35	9	89
	%	50,6	39,3	10,1	100,0
Toplam	F	61	55	16	132
	%	46,2	41,7	12,1	100,0

Kadın katılımcılar (% 16,3) bölge halkının kendilerine yaklaşımını erkeklere (% 10,1) oranla daha kötü görmekte-dirler. Yapılan birebir görüşmelerde kadınlar bu durumu şöyle ifade etmişlerdir:

“Mardinli kadınlar bizim onların kocalarıyla evleneceğimizi düşündükleri için bize iyi bakmıyorlar.”

“ Mardinli kadınlar bizim Mardinli erkekleri baştan çıkaracağımızı düşünüyorlar.”

“ Erkekler bize bazen kötü teklifler gönderiyorlar.”

Tablo 3.37: Suriyeli Çocukların Mardinli Çocuklarla Sosyal İlişki Durumu

Çocuklarının İlişki Durumu	Sayı	%
İyi	51	38,6
Normal	29	22,0
Kötü	16	12,1
Çocuğum yok	36	27,3
Toplam	132	100,0

Araştırmaya katılanların % 38,6’sı çocuklarının Mardinli çocuklarla ilişkisinin ‘iyi’ olduğunu, % 22’si ‘normal’ olduğunu ve % 12,1’i ise çocuklarının Mardinli çocuklarla aralarının ‘kötü’ olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.38: Çocuklarının Türkiye’de Büyümesinin Yarattığı Endişe Durumu

Endişe Yaşaması ve Yaşamamasının Nedeni		Çocuklarının Türkiye’de Büyümesi Endişe Yaratıyor Mu?		
		Evet	Hayır	Toplam
Aynı dini inanca sahip olunması	F	-	1	1
	%	-	1,7	1,2
	Genele oranı	-	1,2	1,2
Belirsizlik durumu	F	2	-	2
	%	8,0	-	2,4
	Genele oranı	2,4	-	2,4
Türkiye Suriye’ye göre daha güvenli	F	-	27	27
	%	-	46,6	32,5
	Genele oranı	-	32,5	32,5
Ekonomik durumunun kötü olması	F	1	-	1
	%	4,0	-	1,2
	Genele oranı	1,2	-	1,2
İş imkânlarının fazla olması	F	-	1	1
	%	-	1,7	1,2
	Genele oranı	-	1,2	1,2
Çocuklarını iyi yaşatamayacağını düşünmeleri	F	1	-	1
	%	4,0	-	1,2
	Genele oranı	1,2	-	1,2
Çocuklarının Suriye’de (vatanlarında) büyümelerini istemeleri	F	7	-	7
	%	28,0	-	8,4
	Genele oranı	8,4	-	8,4
Çocuklarının okula gidememeleri	F	14	-	14
	%	56,0	-	16,9
	Genele oranı	16,9	-	16,9
Türkiye’yi refah seviyesi yüksek bir ülke olarak düşünmeleri	F	-	27	27
	%	-	46,6	32,5
	Genele oranı	-	32,5	32,5
Türkiye ile Suriye’ye aynı	F	-	2	2
	%	-	3,4	2,4
	Genele oranı	-	2,4	2,4
Toplam	F	25	58	83
	%	100,0	100,0	100,0
	Genele oranı	34,2	65,8	100,0

Araştırmaya katılanların % 43,9’u çocuklarının Türkiye’de büyümesinden endişe duymamaktadır. Suriyeli göçmenlerin beşte birine yakını (% 18,9) ise

çocuklarının Türkiye’de büyümesinden endişe duymaktadır. Endişe duymayanların % 46,6’sı Türkiye’yi refah seviyesi yüksek bir ülke olarak görmektedirler. Aynı şekilde % 46,6’sı ise Türkiye’yi Suriye’ye göre daha güvenli buldukları için çocuklarının Türkiye’de büyümesinden endişe duymamaktadırlar.

Katılımcıların 5’te 1’ine yakını çocuklarının Türkiye’de büyümesinden endişe duymaktadır. Endişe duyanların yarısından fazlası (% 56,0) çocuklarının eğitim hakkından faydalanmamalarını ve okula gidememelerini ana sebep olarak belirtmişlerdir. Endişe duyanların 3’te 1’ine yakın oranı (% 28,0) ise çocuklarının Suriye’de öz vatanlarında büyümelerini istedikleri için endişe duyduklarını belirtmiştir.

Tablo 3.39: Kendilerini Yabancı Hissetme Durumu

Kendilerini Yabancı Hissetme Durumu	Sayı	%
Evet	30	22,7
Kısmen	42	31,9
Hayır	60	45,5
Toplam	132	100,0

Katılımcılar “Mardin’de yabancı hissediyor musunuz” sorusuna % 45,5’i ‘hayır’ cevabını vermiştir. Bunu sırasıyla % 31,9’u ‘kısmen’ ve % 22,7’si ‘evet’ cevabı kategorileri takip etmektedir. Birçok göçmenin akrabasının Mardin’de olması, Mardin’i kültürel olarak yakın hissetme, aynı dili, dini, etnik kökeni paylaşma gibi unsurları düşündüğümüzde Suriyeli göçmenlerin yarısına yakınının kendilerini yabancı hissetmemesi bulgusu anlam kazanmaktadır.

Tablo 3.40: Mardinlilerle Kültürel Yakınlık Durumu

Kültürel Yakınlık Durumu	Sayı	%
Evet	59	44,6
Kısmen	51	38,7
Hayır	22	16,7
Toplam	132	100,0

Katılımcıların % 44,6'sı Mardinlileri kültürel olarak kendisine yakın hissetmektedir. Mardin'in kültürel olarak Suriye'ye yakın bir çizgide olması yakınlık duymada etkindir. Göçmenlerin kendilerini kültürel olarak yakın hissetmesi göçmenlerin uyumunu olumlu bir şekilde etkileyen bir olgudur.

Göçmenlerin % 38,7'i kendisine 'kısmen' yakın , % 16,7'si ise kültürel olarak Mardinlileri kendilerine yakın hissetmemektedirler. Yapılan birebir görüşmelerde kültürel yakınlığın olmadığını dile getiren göçmenlerin giyim, yemek gibi kültürün temel öğelerini ön plana çıkardıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 3.41: Cinsiyete Göre Mardinlilerle Kültürel Yakınlık Durumları

		Kültürel Yakınlık			
		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Kadın	F	17	20	6	43
	%	39,5	46,5	14,0	100,0
Erkek	F	42	31	16	89
	%	47,2	34,8	18,0	100,0
Toplam	F	59	51	22	132
	%	44,7	38,6	16,7	100,0

Katılımcıların % 44,6'sı Mardinlileri kültürel olarak kendine yakın hissetmektedir. Kadın katılımcıların % 39,5'i Mardinlileri kültürel olarak yakın görürken erkek katılımcıların ise % 47,2'si kendilerini kültürel olarak daha yakın

görmektedirler. Erkek göçmenler toplum içerisinde daha aktif yer alma, iş piyasasında daha görünür olma gibi nedenlerle Mardinlilerle kültürel olarak daha fazla temas kurmakta ve kültürü daha fazla tanımaktadırlar. Bu açıdan erkek katılımcılar kültürel anlamdaki bir yakınlığı daha fazla hissederler.

Tablo 3.42: Yaş İle Mardinlilerle Kültürel Yakınlık Durumları

Kültürel Yakınlık Durumu		Yaş Durumu							Toplam
		12-18	19-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71 ve üzeri	
Evet	F	8	17	11	10	9	4	-	59
	%	13,6	28,8	18,6	16,9	15,3	6,8	-	100,0
Kısmen	F	9	13	13	5	7	3	1	51
	%	17,6	25,5	25,5	9,8	13,7	5,9	2,0	100,0
Hayır	F	3	9	3	6	1	-	-	22
	%	13,6	40,9	13,6	27,3	4,5	-	-	100,0
Toplam	F	20	39	27	21	17	7	1	132
	%	15,2	29,5	20,5	15,9	12,9	5,3	0,8	100,0

Kültürel yakınlık kurmada yaş faktörünün etkili bir değişken olmadığı göze çarpmaktadır. Mardinlileri kültürel olarak yakın gören 40 yaş altı grubun % 61, yakın görmeyenlerin ise % 68,1'dir. Bu oranlara bakıldığında yaş değişkeninin kültürel yakınlıkta bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3.43: Anadil İle Mardinlilerle Kültürel Yakınlık Durumları

Kültürel Yakınlık Durumu		Anadil Durumu				Toplam
		Arapça	Türkçe	Kürtçe	Süryanice	
Evet	F	26	-	33	-	59
	%	44,1	-	55,9	-	100,0
Kısmen	F	28	-	20	3	51
	%	54,9	-	39,2	5,9	100,0
Hayır	F	13	1	8	-	22
	%	59,1	4,5	36,4	-	100,0
Toplam	F	67	1	61	3	132
	%	50,8	0,8	46,2	2,3	100,0

Mardin ili, içinde birçok etnik kökenin kültürünü ve konuşma dilini barındıran bir yapıdadır. Arapça, Türkçe, Kürtçe, Süryanice gibi diller Mardin içerisinde konuşulan diller arasında gösterilebilir. Suriye’de de Kürtçe ve Arapça etkili olarak konuşulan temel iki dildir.

Anadili Kürtçe olan katılımcılar (% 55,9), anadili Arapça olan katılımcılara (% 44,1) oranla Mardinli halkı kültürel olarak daha yakın bulmaktadırlar. Yapılan birebir görüşmelerde katılımcılar Suriye’deki anadili Arapça olanların kültürü ile Mardin’deki anadili Arapça olanların kültürünün tam anlamıyla benzer olmadığını fakat Suriye’deki Kürt kültürü ile Mardin’deki Kürt kültürünün benzer olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 3.44: Türkiye’ye Göçü Tavsiye Durumu

Tanıdıklarına Göç Etmelerini Tavsiye	Sayı	%
Evet	101	76,5
Hayır	11	8,3
Fikrim Yok	20	15,2
Toplam	132	100,0

Katılımcıların % 76,5'i Suriye'deki tanıdıklarına Türkiye'ye göç etmelerini tavsiye ettiğini söylemiştir. % 8,3'ü tanıdıklarına Türkiye'ye göç etmelerini tavsiye etmediklerini ve % 15,2'i ise bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir. Bir aile bireyi ya da arkadaş bir ülkeye göç ettiği zaman, menşe ülkesindeki kalan aile bireylerini veya arkadaşlarını göç etme kararını verme konusunda motive edebilir. Bu durum göç içinde yeni bir dinamik ve zincir göç gibi etkiler yaratır (Şenol-Sert, 2012). Araştırmamızdaki bulgu ile de şunu söyleyebiliriz ki Suriyeli göçmenlerin oluşturdukları ağlar sayesinde yeni göçler ve zincir göçler yaşanabilir. Şüphesiz iyi bir hayat sürdüremeyen ve bir bölgeye uyum sağlayamayan göçmenler tanıdıkları kişilere göç tavsiyesinde bulunmazlar. Bu bulgu Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye uyum sağladıkları ve iyi hayat yaşadıkları sonucuyla yorumlanabilir.

3.3. Gelecek Beklentisi

Bu kısımda göçmenlerin; çocuklarının Türkiye'de büyümesi ve yarattığı endişe durumuna, Türkiye'ye gelmeden önceki beklenti ve beklentilerinin karşılanma durumuna, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma isteklerine, Suriye'deki savaşın sona ermesine yönelik tahmin durumuna, geleceği nasıl gördüğü ve umutla bakama durumuna, gelecekte iyi fırsatlar yakalayacağını düşünme durumuna, şartlar el verirse hangi ülkede yaşama istediği durumuna, Türkiye'den ve Mardin halkından geleceğe yönelik beklenti durumuna ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 3.45: Türkiye'ye Gelmeden Önceki Beklenti Durumu

Türkiye'ye Gelmeden Önceki Beklenti	Sayı	%
Vatandaşlığa kabul etmesi	33	25,0
İş olanaklarının sunulması	52	39,4
Temel insani ihtiyaçlarının karşılanması	99	75,0
Başka ülkeye göç fırsatı	5	3,8
Hiçbir şey	9	6,8

Not: Birden çok seçenekle yanıt verilmiştir.

Araştırmaya katılanların % 75'i Türkiye'ye gelmeden önceki beklentisini 'eğitim, sağlık gibi temel insani ihtiyaçlarımızın karşılanması' olarak belirtmiştir. Araştırma grubunun % 39,4'ü 'bize iş olanaklarının sunulmasını' bekliyorduk derken % 25'i ise 'Türkiye'nin bizi vatandaşlığa kabul etmesini istiyorduk' diye belirtmiştir. Göç öncesi katılımcıların büyük çoğunluğunun bir beklenti içinde oldukları ve beklentilerinin sadece temel ihtiyaçlar olmadığı iş olanakları ve vatandaşlık gibi çekici beklentiler olduğu söylenebilir. Bu durum araştırma grubunun göçü sadece savaştan kurtuluş ve kaçış olarak değil aynı zamanda daha iyiye ulaşma fırsatı olarak değerlendirdikleri ile açıklanabilir.

Tablo 3.46: Türkiye'de Beklentilerinin Karşılama Durumu

Beklentilerinin Karşılama Durumları	Sayı	%
Hiçbir şey	9	6,8
Evet	36	27,3
Kısmen	65	49,2
Hayır	22	16,7
Toplam	132	100,0

Katılımcıların % 27,3'ü Türkiye'ye göç ettikten sonra beklentilerinin tam olarak karşılandığını düşünmektedir. % 49,2'si beklentilerin 'kısmen' karşılandığını, % 16,7 ise beklentilerinin karşılanmadığını belirtmektedir. Bu bulgu ile Suriyeli göçmenlerin beklentilerinin tam olarak karşılanmadığı ve hala bir beklenti içinde oldukları söylenebilir. Çalışma hakkı ve temel insani ihtiyaçların daha etkili bir şekilde karşılanmasıyla Suriyeli göçmenlerin beklentilerinin karşılanma oranının artacağı söylenebilir.

Tablo 3.47: Türk/İye Vatandaşı Olma İsteği

Türk/İye Vatandaşı Olma İsteği	Sayı	%
Evet	101	76,5
Hayır	22	16,7
Fikrim yok	9	6,8
Toplam	132	100,0

Mardin’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin üçte ikisinden fazlası (% 76,5) Türk/İye Cumhuriyeti vatandaşı olmak istemektedir. Suriyeli göçmenlerin % 16,7’si T.C. vatandaşı olmak istemediğini, % 6,8’i herhangi bir fikrinin olmadığını söylemiştir. Dolayısıyla Türkiye’nin orta ve uzun vadede ulusal ve uluslararası mevzuatı da dikkate alarak göçmenlerin kalıcı yerleşimleri ve vatandaşlığa ilişkin düzenlemeleri yapması yönünde şimdiden çalışmalar yapması gerekmekte olduğu düşünülmektedir.

Araştırmacının yaptığı birebir görüşmelerde Suriyeli göçmenlerin büyük çoğunluğunun vatandaş olma isteğinin nedenlerine başında; güvence elde etmek istemeleri, belirsizlik durumlarının bitirilmesi, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının haklarından faydalanmak istemeleri ve Suriye’deki savaşın akıbetinin ne olacağını tahmin edememeleri gelmektedir. Aynı şekilde Tablo 3.52’de Suriyeli göçmenlerin şartlar el verirse % 36,3’ü Türkiye’yi tercih edeceğini söylemesine rağmen % 76,5’inin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak istemesi yine bahsettiğimiz birebir görüşmelerde vatandaş olma isteğinin altında yatan nedenlerle örtüşmektedir.

Tablo 3.48: Cinsiyete Göre Türk/iye Vatandaşı Olmak İstemeleri

		Vatandaş Olma İsteği				
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam	
Cinsiyet						
	Kadın	F	30	10	3	43
		%	69,8	23,3	7,0	100,0
Erkek	F	71	12	6	89	
	%	79,8	13,5	6,7	100,0	
Toplam	F	101	22	9	132	
	%	76,5	16,7	6,8	100,0	

Kadın katılımcıların % 69,8'i Türkiye vatandaşı olmak isterken erkeklerde ise bu oran % 79,8 olmuştur. Erkekler vatandaş olmayı daha çok istemektedirler. Bu durum Tablo 3.52'de yer alan kadınların gelecekte Suriye'de yaşamayı isteme oranlarının daha yüksek, erkeklerin ise Türkiye'de yaşamayı istemelerinin oranlarının yüksek olma bulgusuyla örtüşmektedir.

Tablo 3.49: Eğitim Durumuna Göre Türk/iye Vatandaşı Olmak İstemeleri

		Vatandaş Olma İstekleri				
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam	
Eğitim Durumu						
	Okuryazar olmayan	F	18	-	-	18
		%	100,0	-	-	100,0
İlkokul	F	20	3	3	26	
	%	76,9	11,5	11,5	100,0	
Ortaokul	F	26	5	3	34	
	%	76,5	14,7	8,8	100,0	
Lise	F	26	8	2	36	
	%	72,2	22,2	5,6	100,0	
Üniversite	F	11	6	1	18	
	%	61,1	33,3	5,6	100,0	
Toplam	F	101	22	9	132	
	%	76,5	16,7	6,8	100,0	

Tabloya bakıldığında eğitim seviyesi yükseldikçe Türkiye vatandaşı olma arzusu daha da azaldığı görülmektedir. Eğitim seviyesi yüksek bireyler ya kendi

ülkelerini ya da batı ülkeleri gibi daha gelişmiş ülkeleri seçmektedirler. Yapılan birebir görüşmelerde katılımcıların Türkiye vatandaşlığının kendilerine batı vatandaşlığı gibi bir artışın olmayacağını veya kendi ülkelerine dönme avantajı gibi bir avantajının olmadığını dile getirmişlerdir. Ayrıca Suriye’yi tercih eden eğitim seviyesi yüksek bireyler Suriye’de kurulu düzenlerinin olması, eğitimleri ile bağlantılı iş olanaklarında çalıştıklarını ve Türk vatandaşlığını aldıklarında Suriye’deki gibi bir hayatlarının olmayacağını düşünmektedirler.

Türkiye, gelen eğitilmiş ve vasıflı göçmenlere tıpkı batı ülkelerinin beyin göçüne vermesi önem kadar değer verip bu tür göçmenlere daha fazla haklar tanımasıyla var olan göçün bir kısmını lehine çevirebileceği düşünülmektedir.

Tablo 3.50: Etnik Kökene Göre Türk/İye Vatandaşı Olmak İstemeleri

		Vatandaş Olma İsteği			
		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
Arap	F	49	18	4	71
	%	69,0	25,4	5,6	100,0
Türkmen	F	1	-	-	1
	%	100,0	-	-	100,0
Kürt	F	51	4	5	60
	%	85,0	6,7	8,3	100,0
Toplam	F	101	22	9	132
	%	76,5	16,7	6,8	100,0

Kürt katılımcılar (% 85,0) Arap katılımcılara (% 69,0) göre vatandaş olmayı daha fazla arzulamaktadırlar. Kürtlerde oranın daha yüksek olmasının temel sebebi Suriye’de vatandaşlık haklarından Araplar kadar faydalanamıyor olmalarıdır.

Yapılan görüşmelerde Kürt göçmenlerin birçoğunun yıllarca kimliksiz yaşadıklarını, vatandaşlık haklarından Araplar kadar faydalanmadıklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca Türkiye’de daha rahat ve temel haklardan Suriye’den daha fazla faydalanacaklarını düşündükleri için vatandaş olmayı istediklerini belirtmişlerdir. Görüşülen Kürt kökenli bir göçmenin kullandığı şu cümle durumu özetlemektedir:

“Türkiye yeter ki beni vatandaşlığa alsın ömrüm boyunca bu devlet için bedava çalışmaya hazırım. Yeter ki çocuklarım haklardan faydalanarak ve insan gibi yaşasınlar”.

Tablo 3.51: Suriye'nin Geleceğine Yönelik Tahminler

Savaşın Sona Ermesine Yönelik Tahmin	Sayı	%
Allah Bilir	57	43,2
1-6 Ay	4	3,0
6 Ay-1 yıl	4	3,0
1-3 yıl	12	9,1
3-5 yıl	10	7,6
5 yıl veya daha fazla	19	14,4
Hiç bitmez	26	19,7
Toplam	132	100,0

Katılımcılar, “sizce Suriye’deki savaş ne zaman sona erer” sorusuna, yarısına yakını (% 43,2) ‘Allah bilir’ cevabını vermiştir. Bunu sırasıyla % 19,7’si ‘hiç bitmez’ ve % 14,4’ü ‘5 yıl veya daha fazla sürer’ cevapları takip etmektedir. ‘Allah bilir’ söylemi savaşın bitişi için uzak bir geleceğe işaret etmektedir. Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması (USAK, 2013)’nda da savaş ne zaman sona erer sorusuna Suriyeli göçmenlerin % 56,0’sı ‘Allah bilir’ demiştir. Bu bulgu ile araştırmamızda tespit edilen bulgu paralellik göstermektedir.

Ortaya çıkan bulguda araştırma grubunun savaşın geleceğine dair belirsizliğini koruduğu görülmektedir. Savaş ‘hiç bitmez’ diye düşünen Suriyelilerin oranının % 19,7 olması bazı Suriyeli göçmenlerin Suriye’nin düzeleceği ve savaşın biteceği umudunun tükendiğini göstermektedir.

Tablo 3.52: Göçmenlerin Yaşamak İstedikleri Ülke/ler ve Nedenleri

Neden orada yaşamak istediğine ilişkin görüşü		Şartlar El Verirse Yaşamak İsteddiği Ülke?			Toplam
		Suriye	Türkiye	Daha gelişmiş bir ülkede	
Akrabaları ve ailesinin bulunması	F	3	3	4	10
	%	4,6	6,6	28,5	8,0
	Genele oranı %	2,4	2,4	3,2	8,0
Aynı dini inanca sahip olunması	F	-	3	-	3
	%	-	6,7	-	2,4
	Genele oranı %	-	2,4	-	2,4
Güvenli bir ülke olunması	F	-	4	-	4
	%	-	8,9	-	3,2
	Genele oranı %	-	3,2	-	3,2
Hakların daha fazla olması nedeniyle	F	-	-	2	2
	%	-	-	14,3	1,6
	Genele oranı %	-	-	1,6	1,6
İş imkânları nedeniyle	F	5	3	1	9
	%	7,7	6,7	7,1	7,2
	Genele oranı %	4,0	2,4	0,8	7,2
Rahat bir ülkede yaşamak istemeleri	F	-	21	7	28
	%	-	46,7	50,0	22,6
	Genele oranı %	-	16,9	5,6	22,6
Türkiye'yi seviyor olmaları	F	-	8	-	8
	%	-	17,8	-	6,5
	Genele oranı %	-	6,5	-	6,5
Suriye'nin eski haline gelemeyeceğini düşünmeleri	F	-	3	-	3
	%	-	6,7	-	2,4
	Genele oranı %	-	2,4	-	2,4
Vatanlarında yaşamak istemeleri	F	57	-	-	57
	%	87,7	-	-	46,0
	Genele oranı %	46,1	-	-	46,0
Toplam	F	65	45	14	124
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
	Genele oranı %	52,4	36,3	11,3	100,0

Katılımcıların yarısından fazlası (% 52,4) şartlar el verirse Suriye'de yaşama istediğini belirtmiştir. Şartlar el verirse % 36,3'ü Türkiye'yi tercih edeceğini, % 11,3'ü ise daha gelişmiş bir ülkeyi tercih edeceğini beyan etmiştir. Üçte birinden daha fazlası Türkiye'de kalmayı düşünmektedir. Bu durum bir kısım göçmenlerin yaşamlarının geri kalan kısmını Türkiye'de geçirmek istemeleriyle açıklanabilir. Suriye dışında başka bir ülkede yaşamayı düşünen katılımcıların nedenlerinden birisi savaşın biteceğine ve savaşın yaralarının sarılacağına olan inancın çok zayıf olmasıdır. Bu nedene rağmen şartlar düzelse yarısından fazlası tekrar Suriye'ye dönmeyi düşünmektedir.

Araştırmaya katılanların yarısından fazlası Suriye'ye dönmek istediğini; Suriye'de yaşamak istediğini belirtenlerin büyük çoğunluğu (% 87,7) vatanlarında yaşamayı istedikleri için dönmek istediği cevabını vermişlerdir. Zorunlu göçmenlerin bazıları ülkelerindeki çatışmaların sona ermesini beklerken bazıları da çatışmalar devam ederken ülkelerine geri dönmeyi tercih etmektedir (Şirin-Öner, 2012b). Bir an önce şartların düzelmesi ve Suriye'ye dönme istekleri olan göçmenlerin durumu vatan özlemi ve bu özlemin altında yatan birçok sebeple açıklanabilir. Kendi vatanlarından başka bir ülkeye göç etmek demek insanların köklerini, kimliklerini, kültürlerini, tarihlerini, evlerini, yaşamlarını, unutmak demek değildir. Bu durumun Suriyeli göçmenler için de geçerli olduğu söylenebilir.

Türkiye'yi seçenlerin yarısına yakını (% 46,7) ve daha gelişmiş bir ülkeyi seçenlerin yarısı (% 50,0) tercih nedenini refah seviyesi yüksek ve rahat bir ülke olması olarak belirtmiştir. Bu bulgu gösteriyor ki Suriye dışında bir ülkede yaşamak isteyen Suriyeli göçmenlerin istedikleri ülkeyi seçerken seçtikleri ülkenin rahat olmasına ve refah seviyesinin yüksek olmasına dikkat etmektedirler.

Tablo 3.53: Cinsiyete Göre Yaşamak İstedikleri Ülke

		Yaşamak İstedikleri Ülke				Toplam
		Suriye	Türkiye	Daha Gelişmiş Bir Ülke	Kararsız	
Kadın	F	23	12	5	3	43
	%	53,5	27,9	11,6	7,0	100,0
Erkek	F	42	33	9	5	89
	%	47,2	37,1	10,1	5,6	100,0
Toplam	F	65	45	14	8	132
	%	49,2	34,1	10,6	6,1	100,0

Tabloya bakıldığında erkek katılımcıların Suriye'de yaşama isteme oranları % 47,2 iken, bu sayının kadın katılımcılarda % 53,5 olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca erkek katılımcıların % 37'si Türkiye'de yaşamayı isterken kadın katılımcıların ise % 27,9'u Türkiye'yi seçmiştir. Bu sayıyla kadınlarda kendi vatanlarına dönme isteğinin daha fazla olduğu, erkeklerde ise Türkiye'de kalma isteğinin kadınlara göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.54: Geleceğe Bakış

Geleceğe Bakışı	Sayı	%
İyi olacak	73	55,3
Aynı olacak	15	11,4
Kötü olacak	20	15,2
Fikrim yok	24	18,2
Toplam	132	100,0

Katılımcıların yarısından fazlası “geleceği nasıl görüyorsunuz” sorusuna (% 55,3) ‘iyi olacak’, % 15,2’si ‘kötü olacak’ ve % 18,2’si ‘fikrim yok’ cevabını vermiştir. Bu bulgu ile Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentisinin iyi yönde yüksek olduğu söylenebilir. Buna rağmen geleceği iyi görmeyenlerin oranı ve fikir beyan etmeyenlerin oranı da azımsanmayacak seviyededir. Bir kısmı geleceğe kötü bakarken bir kısmı belirsizlik yaşamaktadır.

Gelecek algısı, beklentisi sığınmacıların içinde bulunduğu koşullar göz önüne alındığında en hassas noktayı oluşturmaktadır. Ankete katılan Suriyeli göçmenlerin büyük çoğunluğu geleceklerinin iyi olacağını düşünmektedir.

Tablo 3.55: Cinsiyete Göre Geleceği Nasıl Gördüğü

		Geleceğe Bakışı				
		İyi Olacak	Aynı Olacak	Kötü Olacak	Fikrim Yok	Toplam
Cinsiyet						
Kadın	F	22	3	7	11	43
	%	51,2	7,0	16,3	25,6	100,0
Erkek	F	51	12	13	13	89
	%	57,3	13,5	14,6	14,6	100,0
Toplam	F	73	15	20	24	132
	%	55,3	11,4	15,2	18,2	100,0

Geleceği nasıl görüyorsunuz sorusunu kadın katılımcıların % 51,2 ‘iyi olacak’ ve % 25,6’sı fikrim yok diye cevaplamıştır. Erkek katılımcıların ise % 57,3’ü ‘iyi olacak’ demiştir. Bu oran kadınlara oranla geleceğe daha iyi baktıklarını göstermektedir. Ayrıca erkeklerden ‘fikrim yok’ cevabını verenlerin oranı % 14,6 iken, bu rakam kadın katılımcılarda % 25,6 olmuştur. Bu bulgu gösteriyor ki kadın katılımcıların geleceğe bakışı erkeklere oranla daha belirsizdir. Dolayısıyla cinsiyet değişkeninin geleceğe bakış üzerinde belirleyici bir etken olduğu söylenebilir.

Tablo 3.56: Gelecekte İyi Fırsatlar Yakalayacağına Dair Beklentiler

İyi Fırsatlar Yakalama Düşüncesi	Sayı	%
Evet	86	65,2
Kısmen	36	27,2
Hayır	10	7,6
Toplam	132	100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğu (% 65,2) gelecekte iyi fırsatlar yakalayacağını düşünmektedir. % 27,2’si ‘kısmen’ cevabının verirken, % 7,6’sı ise gelecekte iyi fırsatlar yakalayamayacağını düşünmektedir. Katılımcıların ülkelerinde iç savaş devam ediyor ve çözüme dair bir gelişme ufukta görünmüyorsa da geleceğe dair beklentinin yüksek oluşu dikkat çekmektedir.

Tablo 3.57: Geleceğe Umutla Bakma Durumu ve Nedeni

Geleceğe Umutla Bakma Nedeni	Geleceğe Umutla Bakma Durumu			
	Evet	Hayır	Toplam	
Bilmiyorum	F	4	-	4
	%	4,5	-	4,5
	Genele oranı	3,8	-	3,8
Belirsizlik	F	-	2	2
	%	-	11,8	1,9
	Genele oranı	-	1,9	1,9
Çocuklarım için	F	4	-	4
	%	4,5	-	3,8
	Genele oranı	3,8	-	3,8
Ekonomik sebepler	F	3	2	5
	%	3,9	11,8	4,7
	Genele oranı	2,8	1,9	4,7
Güvende olduğum için	F	3	-	3
	%	3,4	-	2,8
	Genele oranı	2,8	-	2,8
Hayat gittikçe güzelleşiyor	F	6	-	6
	%	6,7	-	5,7
	Genele oranı	5,7	-	5,7
Müslüman olduğum için	F	21	-	21
	%	23,6	-	19,8
	Genele oranı	19,8	-	19,8
Savaş biteceği için	F	7	-	7
	%	7,9	-	6,6
	Genele oranı	6,6	-	6,6
Savaş olduğum için	F	-	9	9
	%	-	52,9	8,5
	Genele oranı	-	8,5	8,5
Sürekli kötüye gidiyor	F	-	3	3
	%	-	17,6	2,8
	Genele oranı	-	2,8	2,8
Türkiye’de yasayacağım için	F	15	-	15
	%	16,9	-	14,2
	Genele oranı	14,2	-	14,2
Umutsuz yaşanamaz	F	24	-	24
	%	27,0	-	22,6
	Genele oranı	22,6	-	22,6
Toplam	F	89	17	106
	%	100,0	100,0	100,0
	Genele oranı	84,0	16,0	100,0

Araştırmaya katılanların % 67,4'ü geleceğe umutla baktığını, % 12,9'u geleceğe umutla bakmadığını, % 19,7'si geleceğe kısmen umutla baktığını belirtmişlerdir. Geleceğe umutla bakanların % 23,6'sı Müslüman olduğu için her zaman umut taşıması gerektiği ve Allah'tan umudu kesemeyecekleri için, % 27'si ise umutsuz yaşanamayacağını ve umudunun olmadığı zaman yaşamının hiçbir anlam ifade etmediğini düşündükleri için geleceğe umutla baktıklarını ifade etmişlerdir. Geleceğe kısmen umutlu bakanların ise belirsizliklerini koruduğunu ve geleceğin daha iyiye gitmesiyle umut düzeylerinin artacağı söylenebilir.

Geleceğe umutla bakmayanların yarısından fazlası (% 52,9) savaştan dolayı umutsuz olduğunu söylemiştir. Savaş bireylerin ekonomi gibi maddi hayatlarına müdahale ettiği gibi umut düzeyleri gibi manevi hayatlarına da müdahale etmektedir. Tabloya genel olarak bakıldığında Suriyeli göçmelerin geleceğe yönelik umut düzeylerinin yüksek olduğu ve Suriye'deki savaşın bitmesiyle umut düzeyinin yükselebileceği söylenebilir.

Göç; uyum sürecinde zor bir deneyim olmasına rağmen, aynı zamanda birçok kişi ve grup için daha iyi bir gelecek, umut ve güvenlik anlamına da gelebilir. Gerçekten de, bireyler ve gruplar uyum noktasında her zaman olumsuz şekilde yanıt vermeyebilir ve bunun yerine yeni bir kültüre dayalı sosyal sistemlere ve destek sistemlerine adapte olabilirler (Sonn, 2002). Göç eden bireyler göç ettikleri ülkeden can tehlikesi, daha iyi ekonomik fırsatlar yakalama vb. nedenlerle çıkmışlarsa, geldikleri ülkede geleceğe daha umutla bakabilmektedirler. Aynı şekilde bireylerin uyumu da daha kolay bir şekilde gerçekleşir. Bu kuramsal bilgi ile Suriyeli göçmenlerin geleceğe umutla bakma (% 67,4), gelecekte iyi fırsatlar yakalayacaklarını düşünme (% 65,2) ve geleceğe bakışının iyi olması (% 55,3) bulgularını net olarak açıklamaya yardımcı olmaktadır.

Tablo 3.58: Türkiye’den Beklentiler

Hükümetten Beklentiler	Sayı	%
Hiçbir şey istememe	33	25,0
Vatandaşlık hakkının verilmesi	7	5,3
Eğitim hakkının verilmesi	12	9,1
Çalışma imkânının verilmesi	15	11,4
Maddi yardım yapılması	23	17,4
Güvenliklerinin sağlanması	9	6,8
Belirsizliğimizin bitirilmesi	17	12,9
Sağlık hakkının verilmesi	1	0,8
İyi bir hayatın sunulması	7	5,3
Şimdiki gibi aynı kalması	5	3,8
Suriye’ye geri gönderilmeme	2	1,5
Suriye’deki savaşı bitirme isteği	1	0,8
Toplam	132	100,0

Katılımcıların dörtte biri (% 25) Türkiye’den geleceğe yönelik hiçbir beklentisinin olmadığını belirtmiştir. Yapılan birebir görüşmelerde herhangi bir beklentisi bulunmayanlar verilen hizmetlerin yeterli olduğunu düşünmektedir.

% 17,4'ü maddi yardım talep ettiğini, % 12,9'u ise Türkiye'deki statülerinin belirlenmesi ve belirsizliklerinin bir an önce bitirilmesini talep ettiğini belirtmiştir. Türkiye'nin Suriyelilere misafirlik statüsü verilmesi beraberinde belirsizlikler ve haklara ulaşamamayı getirmektedir. Bu açıdan tabloda da görüleceği üzere çalışma imkânı (% 11,4), güvenlik (% 6,8), eğitim (% 9,1), iyi bir hayat (% 5,3) ve sağlık (% 0,8) gibi temel insani ihtiyaçları talep eden Suriyeli göçmenler bulunmaktadır. Bu istekler Tablo 3.45'deki Türkiye'ye gelmeden önceki beklentiler ile ilişkilidir. Katılımcılar gelmeden önceki beklentilerinin bir kısmını tekrar talep etmektedirler.

Tablo 3.59: Mardinlilerden Beklentiler

Mardinlilerden Beklentiler	Sayı	%
Hiçbir şey	70	53,0
Ayrımcılık uğramama isteği	12	9,1
Kabullenilme isteği	28	21,2
Maddi yardım	20	15,2
İş imkânı	2	1,5
Toplam	132	100,0

Katılımcıların yarısından fazlası (% 53) Mardinli halktan geleceğe yönelik bir beklentisinin olmadığını belirtmiştir. % 21,2'si beklenti olarak 'bizi kabullensinler' derken, % 15,2'si Mardinli halktan 'maddi yardım' istemiştir. Yapılan görüşmelerde göçmenler, Mardinli halktan geleceğe yönelik hiçbir şey talep etmiyorum cevabını vermelerinin nedeni olarak 'Mardinli halk üzerine düşen vazifeleri en iyi şekilde yerine getirdi' ve 'beklenilecek bir şey kalmadı' diye belirtmişlerdir. Bu durum Mardin halkının Suriyeli göçmenlere yardım ettiğini ve yardımsever olduğunu göstermektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1 Sonuç

2011 yılı Mart ayından itibaren Türkiye'ye doğru yoğun bir Suriyeli göçü dalgası yaşanmaktadır. Suriyeli göçmenlerin bir kısmı Türkiye hükümetinin oluşturduğu kamplar ve konteyner kentlerde kalırken büyük bir kısmı ise kampların dışında, Türkiye'nin birçok ilinde ikamet etmektedirler. Kamp dışında yaşayanlar yeni çevreye uyum, dil, yabancılara karşı tutum, yerli halk ile uyumsuzluk yabancılaşma hatta çatışma gibi toplumsal sorunlar yaşayabilmektedirler.

Ayrıca savaştan kaçan Suriyelilerin belirsizlik yaşamaları, hayatlarının bir anda değişmesi gibi nedenlerle gelecek beklentisi etkilenmektedir. Bu açıdan göçmenlerin gelecek beklentilerini araştırmak önemli bir mevzu olabilmektedir. Alan araştırmasından elde edilen bulgular, yaşanan uyum durumu ve göçmenlerin gelecek beklentisi hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Araştırmanın sonuçları, araştırmanın amaçları doğrultusunda aktarılmıştır. Mardin ilinde gerçekleştirilen alan araştırmasından elde edilen bulgular ışığında aşağıda belirtilen verilere ulaşılmıştır:

Suriyeli göçmenleri tanıtıcı bulgulara ilişkin tespitler sosyo-demografik ve ekonomik durumlarına ilişkin sonuçlar ile göç sürecine ilişkin sonuçlar olarak iki alt başlıkta toplanmıştır. Buna göre tanıtıcı bulgulara ilişkin sonuçlara bakılacak olursa;

Suriyeli göçmenlerin sosyo-demografik ve ekonomik durumlarına ilişkin sonuçlar;

Katılımcıların % 67,4'ü erkek, % 65,2'si 40 yaşının altında ve kadın göçmenlerin erkeklere göre daha genç olduğu, % 68,9'u evli olduğu ve bekâr olanların 30 yaş altı göçmenlerden oluştuğu tespit edilmiştir. Araştırma grubunun genç bir nüfusa sahip olduğu ve büyük çoğunluğunun evli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcıların yarısına yakınının evlerde 7 kişi ve üzerinde yaşadığı tespit edilmiştir. Bu durum göçmenlerin büyük bir kısmının hane halkı sayısının fazla olduğu ailelerde yaşadığını göstermektedir.

Araştırma grubu, eğitim düzeylerine göre farklılıklar sergilemektedir. Katılımcıların eğitim düzeyine bakıldığında, 'lise' mezunu göçmenlerin % 27,3 ile ilk sırada yer aldığı fakat her eğitim grubunun birbirine yakın oranlarda dağıldığı görülmektedir. Kadın katılımcılarda okuma oranlarının düşük olduğu ve dolayısıyla cinsiyet değişkeninin eğitim durumu üzerinde belirleyici bir etken olduğu kabul edilebilir. Ayrıca 12-18 yaş grubunun hepsinin Suriye'de okula devam ettiği ve % 45'inin lise düzeyinde olduğu ve savaş başlarken eğitimini yarıda bıraktığı tespit edilmiştir. Çocukların savaş ve göç sonrası eğitim haklarından mahrum olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların göçten önce mesleklerinin ne olduğu sorusuna 'işsiz' diyenlerin oranı % 1,5'dur. Göçün sonuçlarından biri olan işsizlik olgusu Suriyeli göçmenler için de geçerli bir olgudur. Göçten sonra Türkiye'de Suriyeli göçmenlerin işsizlik oranı artmıştır. Katılımcıların Suriye'deki meslekleri ve Mardin'deki meslekleri içinde ilk sırada 'işçi' mesleği gelmektedir. 12-18 yaş çocuk katılımcıların yaklaşık olarak üçte biri (% 30) bir işte çalışmaktadır. Elde ettiğimiz Mardin'de göçmen çocukların bir kısmının çalışmakta olduğu bulgusuna dayanarak, çocukların istismara açık oldukları ve çocuk haklarından etkin bir şekilde faydalanamadıkları söylenilebilir.

Suriyeli göçmenlerin yarısına yakınının hiçbir geliri yoktur. Araştırmaya katılanların yarısından fazlasının ise 500 TL'nin altında ekonomik gelir ile yaşamlarını sürdürdüğü belirlenmiştir. Katılımcıların yaklaşık olarak üçte ikisi Suriye'ye kıyasla ekonomik durumunu 'çok kötü' ve 'kötü' olarak gördüğü tespit edilmiştir. Hiç geliri olmayanların ve işsizlerin sayıca fazlalığı göçmenlerin ekonomik anlamda ne kadar kötü bir durumda olduklarını göstermektedir. Bu durumun çalışma izinlerinin olmaması ile de bir nedensellik bağı vardır.

Araştırma grubunun anadilleri arasında % 50,8 ile Arapça başta gelmektedir. Kürtçe bilenlerin oranı % 44,7'dir. Suriyeli göçmenlerin büyük çoğunluğu anadili dışında başka bir dil de bilmektedir. Suriye Arap Cumhuriyeti'nin resmi dili Arapça olmakla beraber Kürtçe de yaygın olarak kullanılan dillerden biridir. Suriyeli göçmenlerin % 53,8'i Arap ve % 45,5'i Kürt'tür. Suriye Arap Cumhuriyeti'nin en büyük etnik grubunu Araplar oluşturmasına rağmen Kürt nüfusun bu kadar yüksek

oranlarda çıkması Mardin'e göç eden göçmenlerin çoğunluğunun Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerden gelmesi ile açıklanabilmektedir.

Katılımcıların tamamına yakını Müslüman ve Sünni olduğu tespit edilmiştir. Bu durum diğer din ve mezhebe mensup göçmenlerin Türkiye içinde daha farklı illere göç ettikleri ile açıklanabilir. Alevi mezhebine mensup kişilerin Hatay gibi Alevi nüfusun yoğun olduğu bölgeleri, Sünni kesimin ise Mardin gibi Sünni kesimin yoğun olarak yaşadıkları yerleri tercih ettikleri söylenebilir.

Suriyeli göçmenlerin göç sürecine ilişkin sonuçlar;

Suriyeli göçmenlerin göç ettikleri şehir içinde Haseki ilk sırada yer almaktadır. Haseki ili Mardin'e yakın sınır illerinden biridir. Göç edilen bölgeyi seçmede göçmenler için coğrafi yakınlık önemlidir. Suriyeli göçmenlerin % 39,4'ünün Mardin'i göç edilen şehir olarak seçmede coğrafi yakınlığın etkili olduğu bulgusu da yakınlığın etkisini açıklamaktadır.

Katılımcıların göç etmesine neden olan faktörlerin başında can güvenliği endişesi ve ekonomik sıkıntılar gelmektedir. Uluslararası göç ve zorunlu göçün en önemli nedenlerinden görülen can güvenliği ve ekonomik sebepler bu araştırmada da göçün önemli bir sebebi olarak belirlenmiştir. Suriye'de savaşın neden olduğu ölümler, bireylerin evlerinin yıkılması, işsizliğin artması vb. nedenler bu sonuçları etkilemektedir. Suriyeli göçmenlerin Türkiye'yi göç ülkesi olarak seçmesindeki en önemli faktörler; % 60,6 ile Türkiye'yi 'güvenli' bulmaları ve % 53,8 ile yaşadıkları yere coğrafi yakınlık olmasıdır. Araştırma grubunun göç etme nedenleri ve Türkiye'yi seçme nedenlerini "ıtme-çekme teorisi" ile de açıklayabiliriz. Lee'nin teoride üzerinde durduğu yaşanılan yerle ilgili faktörler, gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler, işe karışan engeller ve bireysel faktörler göç olayındaki dört temel faktördür. Bu faktörler bizim araştırmamızın sonuçlarını da belirlemektedir.

Katılımcıların yarısından fazlası göç etmeden önce Türkiye'de '1 ile 6 ay arası' kalmayı düşündüğünü, bu durum Türkiye'ye göç etmeden önce Türkiye'de çok az kalmayı düşündüklerini ve bir an önce ülkelerine geri dönme beklentisi içinde olduklarını göstermektedir. Suriyeli göçmenlerin şu anda Türkiye'de "ne kadar kalmayı düşünüyorsunuz?" sorusuna yarısından fazlası 'şartlar normalleşene kadar'

cevabını vermiştir. Herhangi bir tarih belirtmekten çekinen göçmenlerin başlıca nedeni, savaşın uzaması olarak gösterilebilir. Ayrıca Türkiye’de devamlı kalmak isteyenlerin oranı % 11,4 artmıştır. Bu durum da savaş uzadıkça Türkiye’de sürekli kalmayı düşünen Suriyeli göçmenlerin artacağını göstermektedir.

Katılımcıların % 92,4’ü Türkiye’de herhangi bir kampta kalmadığı, % 7,6’sının ise kampta kaldığı tespit edilmiştir. Mardin’de kalan göçmenlerin Türkiye’ye göç ettikten sonra herhangi bir kampta kalmayı tercih etmedikleri, kampta belli bir dönem kalıpta kamptan ayrılanların ayrılma nedenlerinin başında, özel hayata müdahale etkisi sonucuna ulaşılmıştır.

Mardin’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin uyum durumlarına ilişkin sonuçlar şöyledir:

Araştırma bulgularının sonuçlarına göre, Suriyeli göçmenlerin Mardin’de uyum sağlamada zorluk yaşamadıkları ve uyumun kolaylaştırılmasını sağlayan birçok faktörün öne çıktığını söyleyebiliriz.

Araştırma grubunun % 89,4’ü Mardin’de dini inancını rahatça yaşayabilmektedir. Bu durum göç edilen Mardin’de yaşayan halkla aynı dini inancı ve mezhebi yaşamalarından kaynaklandığı söylenebilir. Göçmenlerin yaşayabileceği en önemli uyumsuzluk konularından biri olan dini inançların yaşanması konusunda Suriyeli göçmenlerin sorun yaşamamaları, Mardin’e uyumlarını kolaylaştırmaktadır.

Katılımcıların yarısından fazlasının Mardin’de akrabalarının olduğu ve % 47,2’sinin akrabalarının uyumlarına etkide bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Göç edilen bölgede akraba ve tanıdıkların olması göçmenin birçok sorunu yaşamasına engel olmaktadır.

Katılımcıların yoğun olarak Kürtlerin ve Arapların yaşadığı bölgelerde ikamet ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, göçmenler, ikamet edecekleri yerleri seçerken bölgenin etnik yapısına göre değil daha çok evin kirasının ucuzluğuna dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Araştırma grubunun % 59,8’inin bölge halkıyla iletişim kurmakta zorluk çekmediği, büyük çoğunluğunun Mardin’de ayrımcılık-ırkçılıkla karşılaşmadığı az da olsa kadınların ayrımcılığa daha fazla maruz kaldıkları, yarısına yakınının bölge halkının kendilerine yaklaşımlarını ‘iyi’ bulduğu ve kendisini

yabancı hissetmediği tespit edilmiştir. Bu durum Mardin ilinin ister etnik isterse dinsel çeşitlilik olsun her kimliğin rahatlıkla kendisini ifade edebilmesine imkân tanıyan bir il olmasıyla açıklanabilir.

Katılımcıların yarısına yakını (% 44,6) Mardinlileri kültürel olarak kendine yakın hissetmektedir. Erkek katılımcıların (% 47,2) kadın katılımcılara göre kendilerini kültürel olarak daha yakın görmektedirler. Kültürel yakınlık kurmada yaş faktörünün etkili bir değişken olmadığı, anadili Kürtçe olan katılımcıların (% 55,9), anadili Arapça olan katılımcılara (% 44,1) oranla Mardinli halkı kültürel olarak daha yakın buldukları tespit edilmiştir.

Araştırmamızda Suriyeli göçmenlerin üçte ikisinden fazlası Suriye'deki tanıdıklarına Türkiye'ye göç etmelerini tavsiye ettiğini söylemiştir. Bu bulgu ile şunu söyleyebiliriz; göç ettiği şehri beğenmeyen, göç ettiği şehirden hoşlanmayan ve göç ettiği şehirde zorluk çeken göçmenler tanıdıklarına göç etmelerini tavsiye etmezler. Bizim ulaştığımız bulgu ise bunun tam tersidir. Suriyeli göçmenler zorluk çekmedikleri ve uyum sağladıkları için tanıdıklarına Mardin'e göç etmelerini tavsiye etmişlerdir.

Katılımcıların % 38,6'sı çocuklarının Mardinli çocuklarla arasının 'iyi' olduğu tespit edilmiştir. Suriyeli göçmenlerin yarısına yakını ise bölge halkıyla iletişim kurmakta zorluk çekmediğini, ayrımcılığa uğramadığını yani 'iyi' olduğunu belirttiğini söyleyebiliriz. Bu durum gösteriyor ki Suriyeli göçmenlerin kendilerinin çocuklarına göre bölge halkıyla arasının daha iyi gördüğü, çocuklarının ise Mardinli çocuklarla arasının oran olarak daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Çocuklarının uyum sağlamada daha zorluk çektikleri söylenebilir.

Araştırma grubunun % 43,9'u çocuklarının Türkiye'de büyümesinden endişe duymadığını beşte birine yakını ise çocuklarının Türkiye'de büyümesinden endişe duyduğu tespit edilmiştir. Endişe duymayanların yarısına yakını Türkiye'yi refah seviyesi yüksek bir ülke olarak görmektedirler. Endişe duyanların yarısından fazlası ise çocuklarının eğitim hakkından faydalanmamalarını ve okula gidememelerini ana sebep olarak belirtmişlerdir.

Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentilerine ilişkin sonuçlar şu şekildedir:

Katılımcıların % 71,8'i Türkiye'ye gelmeden önceki beklentisini 'eğitim, sağlık gibi temel insani ihtiyaçlarımızın karşılanması' olduğunu ve % 49,2'sinin beklentilerin 'kısmen' karşılandığı tespit edilmiştir. Suriyeli göçmenlerin beklentilerinin tam olarak karşılanmadığı ve hala bir beklenti içinde oldukları söylenebilir.

Katılımcıların üçte ikisinden fazlasının Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak istediği, erkek katılımcıların (% 79,8) kadın katılımcılara oranla vatandaş olmayı daha fazla arzuladıkları ve katılımcılar arasında eğitim seviyesi yükseldikçe Türkiye vatandaşı olma arzusunda azalma olduğu, eğitim seviyesi yüksek bireylerin ya kendi ülkelerini ya da batı ülkeleri gibi daha gelişmiş ülkeleri seçtikleri tespit edilmiştir. Ayrıca Kürt katılımcıların (% 85,0) Arap katılımcılara (% 69,0) oranla vatandaş olmayı daha fazla istedikleri ortaya çıkmıştır. Kürtlerde oranın daha yüksek olmasının temel sebebi Suriye'de vatandaşlık haklarından Araplar kadar faydalanamıyor olmalarıdır. Hedef grubun sadece % 36,3'ü Türkiye'de yaşamayı düşünüyor olmasına rağmen % 76,5'inin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak istemektedir. Suriyeli göçmenlerin büyük çoğunluğunun vatandaş olma isteğinin nedenlerine baktığımızda; güvence elde etmek istemeleri, belirsizlik durumlarının bitirilmesi, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının haklarından faydalanmak istemeleri ve Suriye'deki savaşın akıbetinin ne olacağını tahmin edememeleri gelmektedir.

Araştırma grubunun savaşın geleceğine dair belirsizliğini koruduğu görölmektedir. Suriyeli göçmenlerin "sizce Suriye'deki savaş ne zaman sona erer" sorusuna, yarısına yakını (% 43,2) 'Allah bilir' cevabını vermiştir. Allah bilir' söylemi savaşın bitişi için uzak bir geleceğe işaret etmektedir. Savaş 'hiç bitmez' diye düşünün Suriyelilerin beşte birine yakının olması bazı Suriyeli göçmenlerin Suriye'nin düzeleceği ve savaşın biteceği umudunun tükendiğini göstermektedir.

Katılımcıların yarısına yakını (% 49,2) şartlar el verirse Suriye'de yaşama istediğini ve kadınlarda bu oranın erkeklere oranla daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Suriye'de yaşamak istediğini belirtenlerin büyük çoğunluğu kendi öz vatanlarında yaşamayı istedikleri için Suriye'ye dönmek istediği tespit edilmiştir. Suriyeli göçmenlerin vatan özlemini yaşadıkları ve geleceği Suriye'de geçirmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların “geleceği nasıl görüyorsunuz” sorusuna yarısından fazlası (% 55,3) ‘iyi olacak’ dediği, Erkek katılımcıların kadınlara oranla geleceğe daha iyi baktıkları ve kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla geleceğe bakışında belirsizliklerin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla cinsiyet değişkeninin geleceğe bakış üzerinde belirleyici bir etken olduğu söylenebilir.

Katılımcıların % 67,4’ü geleceğe umutla baktığını, geleceğe umutla bakmayanların % 27’si umutsuz yaşanamayacağını ve umudunun olmadığı zaman yaşamının hiçbir anlam ifade etmediğini düşündükleri için geleceğe umutla baktıkları bulgusu tespit edilmiştir. Geleceğe umutla bakmayanların yarısından fazlası (% 52,9) savaştan dolayı umutsuz olduğunu söylemiştir. Ayrıca katılımcıların büyük çoğunluğu (% 65,2) gelecekte iyi fırsatlar yakalayacağı tespit edilmiştir.

Katılımcıların yarısından fazlasının (% 53) Mardinli halktan geleceğe yönelik bir beklentisinin olmadığı belirlenmiştir. Bu araştırmada Suriyeli göçmenlerin dörtte biri Türkiye hükümetinden geleceğe yönelik hiçbir beklentisinin olmadığı; geri kalan kısmının ise maddi yardım, Türkiye’deki statülerinin belirlenmesi ve belirsizliklerinin bir an önce bitirilmesini talep ettiği sonucu çıkarılmıştır. Türkiye’nin Suriyelilere misafirlik statüsü vermesi ve bu statünün beraberinde belirsizlikler ve haklara ulaşamamayı getirmektedir. Bu açıdan Suriyeli göçmenlerin çalışma hakkı, güvenlik, eğitim, iyi bir hayat ve sağlık gibi temel insani ihtiyaçları talep eden bir durumda oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak; araştırma katılan Suriyeli göçmenlerin göç etmesine neden olan faktörlerin başında can güvenliği endişesi ve ekonomik sıkıntıların geldiği, Türkiye’yi göç ülkesi olarak seçmelerindeki en önemli faktörler ise, Türkiye’yi ‘güvenli’ bulmaları ve Türkiye’nin yaşadıkları yere coğrafi açıdan yakın olmasıdır.

Araştırmaya katılan Suriyeli göçmenlerin Mardin’e uyum sağlamada zorluk yaşamadıkları ve uyumun kolaylaştırılmasını sağlayan birçok faktörün öne çıktığı söylenebilir. Bu faktörlerin başında dil, din, etnik köken, ortak tarihi bağlar, akrabalık bağları ve ortak kültürel özellikler gelmektedir. Aynı dili konuşan, aynı dine inanan, aynı kültür ve geleneğe sahip ve benzer çevrelerden kopup gelen ve yine benzer çevrelerde yaşayan insanlar, yeni yerleşim alanlarına uyum sağlamada fazla

sorun yaşamazlar (Deniz & Etlan, 2009) bilgisi ile elde edilen göçmenlerin yarısına yakınının Mardin’i kültürel olarak kendilerine yakın hissetmeleri ve aynı şekilde yarısına yakınının kendisini yabancı gibi hissetmemesi ve ayrıca aynı din, mezhep ve dili paylaştıkları için şunu söyleyebiliriz ki Mardin’de yaşayan Suriyeli göçmenler uyum sağlamada fazla sorun yaşamazlar. Şüphesiz Suriyeli göçmenler Suriye-Türkiye sınırından uzak, Kürtçenin ve Arapçanın yoğun olarak konuşulmadığı bir şehre göç ettiklerinde uyum sağlama durumları Mardin iline oranla daha zor olacaktır.

Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentileri tam olarak karşılanmadığı ve hala beklenti içinde oldukları, Suriye’deki savaşın geleceğine dair belirsizliğin korunduğu ve birçok göçmen için kendi öz vatanlarının vazgeçilmez olduğu söylenebilir. Ayrıca Suriyeli göçmenlerin geleceğe umutla bakma, gelecekte iyi fırsatlar yakalayacaklarını düşünme ve geleceğe bakışının iyi olması sonuçları gösteriyor ki Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentileri yüksek ve olumludur.

4.2 Öneriler

1) Suriye’deki iç savaş ve çatışmaların devam etmesi, Türkiye’ye Suriyeli göçmen akınının artacağını göstermektedir. Türkiye, kamplar dışında yaşayan Suriyeli göçmenlere yönelik insani hizmet mekanizmalarını devreye sokmalıdır.

2) Göçmenlerin kayıt altına alınması bir gerekliliktir. Bu açıdan Türkiye’de yaşayan tüm Suriyeliler kayıt altına alınarak, istatistikleri tutulmalıdır.

3) Göçmenlerin ne tür haklara sahip oldukları ve haklardan nasıl faydalanacakları konusunda bilgilendirici çalışmalar yapılmalıdır.

4) Suriyelilere hizmet veren/verecek devlet kurumlarında Arapça ve Kürtçe bilen tercümanlar görevlendirilmelidir.

5) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Suriyeli göçmenlere çalışma izni verilmesi hususunda düzenleme yapmalıdır.

6) Savaştan kaçan göçmenler asla zorla geri gönderilmemelidir.

7) Çocukların eğitim hakkından faydalanmaları ve eğitimlerine devam etmeleri için adımlar atılmalıdır. Suriyeli çocukların okuyabileceği okullar açılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

8) Suriyeli göçmenlerin temel insani ihtiyaçlarının Türkiye hükümeti tarafından daha etkili bir şekilde karşılanmasıyla Suriyeli göçmenlerin beklentilerinin karşılanma oranının artacağı söylenebilir.

9) Mardin gibi Suriyeli göçmenlerin yaşadığı illerde STK'lar daha etkin rol oynamalıdır.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2006). *Bitmeyen göç/konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- AFAD. (2013, Eylül 26). *Barınma merkezlerinde son durum*. Ekim 15, 2013 tarihinde T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı: <https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?IcerikID=848&ID=16> adresinden alındı.
- Akan, Y., & Arslan, İ. (2008). *Göç ekonomisi: Türkiye üzerine bir uygulama*. Ankara: Ekin Yayınevi.
- Atasü-Topçuoğlu, R. (2012). Düzensiz göç: Küreselleşmede kısıtlanan insan hareketleri. S. G. Ihlamur-Öner, & N. A. Şirin-Öner (der.) içinde, *Küreselleşme çağında göç: Kavramlar, tartışmalar* (s. 501-518). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aydın, A. (2008). İktisadi açıdan bölgesel dengesizlik: Mardin ili örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(24), 304- 312.
- Aziz, A. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balcı, A. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bilgen, A. (2011). Komşudan gelen misafirler Suriyeli sığınmacılar. *Stratejik Düşünce Dergisi*. Aralık, 32-36.
- BMMYK. (1998). *Dünya mültecilerinin durumu 1997-1998 bir insanlık sorunu*. Cenevre: Oxford University Press Yayınları.
- Budak, S. (2009), *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Buz, S. (2004). *Zorunlu çıkış zorlu kabul- mültecilik*. Ankara: SGDD Yayınları.
- Buz, S. (2008). Türkiye'deki sığınmacıların sosyal profili. *Polis Bilimleri Dergisi*. 10(4), 1-14.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 67-91.
- Castles, S., & Miller, M.J. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. Çeviren: Bal, B.U. & Akbulut, İ. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Çetin, İ. (2007). Çokkültürlülük, etnisite ve dil: Midyat araştırması örneği. Özcoşar, İ. (ed.) içinde, *Makalelerle Mardin III eğitim- kültür- edebiyat*, 263-270. İstanbul.
- Çetin, A., & Uzman, N. (2013). Sığınmacılar çerçevesinde Suriye-Türkiye ilişkilerine bir bakış. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi*. 1(1), 3-18.
- Chambers, I. (2005). *Göç, kültür, kimlik*. Çeviren: İ. Türkmen & M. Beşikçi. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- CIA. (2013, Aralık 04). *The world factbook*. Aralık 23, 2013 tarihinde Centrel Intelligence Agency: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html> adresinden alındı
- Çoban-İçağasıoğlu, A. (2011). Göçmen ailelerin uyum süreci: Kaynaklar ve engeller. Y. Özkan (eds.) içinde, *Sosyal dışlanma ve aile: Sosyal hizmet müdahalelerinde güçlendirme yaklaşımı*, 107-122. Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Danış-Didem A. (2004). Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye. *Birikim Dergisi*. 184-185, 216-224, Ağustos-Eylül.
- Deniz, O. (2009). Mülteci hareketleri açısından Van kentinin durumu ve kentteki mültecilerin demografik profili. *Doğu Coğrafya Dergisi*. 22, 187-204.
- Deniz, O. (2009). *Uluslararası göçler ve Türkiye'ye yansımaları*. İstanbul: Çantay Yayınları
- Deniz, O., & Etlan, E. (2009). Kırdan kente göç ve göçmenlerin uyum süreci üzerine bir çalışma: Van örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 6(2), 472-498.
- Dizman, A. O. (2012, Ağustos). *Geçici koruma politikası ve Türkiye'ye sığınan Suriyeliler*. Kasım 11, 2013 tarihinde Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı: http://www.tepav.org.tr/upload/files/1346221434-0.Gecici_Koruma_Politikasi_ve_Turkiye_ye_Siginan_Suriyeliler.pdf adresinden alındı.
- Dönmezer, S. (1998). *Toplumbilim*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Erden, G., & Gürdil, G. (2009). Savaş yaşantılarının ardından çocuk ve ergenlerde gözlenen travma tepkileri ve psiko-sosyal yardım önerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12 (24), 1-13.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası göç ve ulusaşırı toplumsal alanlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. Çeviren: Güzel, C., İstanbul: Kırmızı Yayıncılık.

- Göçmez, E. (2008). *Afganistan'dan gelen göçmen Özbeklerin sosyo-kültürel ve dini hayatları üzerine sosyolojik bir araştırma(Hatay ili Ovakent beldesi örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güven, S. (1996). *Uluslararası işçi göçünün sosyal politika sorunları*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Haberimport. (2013, Mayıs 02). *Atalay: Türkiye'deki Suriyeli mülteci sayısı 400 bine ulaştı*. Mayıs 25, 2013 tarihinde <http://www.haberimport.com/haber/atalay-turkiyedeki-suriyeli-multeci-sayisi-400-bine-ulasti-224706.htm> adresinden alındı.
- Hajiagha, M. (2007). *Türkiye'deki İranlı göçmenlerin kimlik, aidiyet ve uyum sorunları: 1979 İran Devrimi sonrası*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Ankara
- Iversen, V.C., Berg, E.J., & Vaaler, A.E. (2010). Expectations of the future: Immigrant, asylum seeker, or refugee - does it matter?. *Journal of Psychiatric Intensive Care*. 6(1), 23-30.
- IOM. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Çiçekli, B. (ed.), Cenevre: IOM.
- IOM. (2011). *World migration report 2011*. Geneva: IOM.
- İçduygu, A. (2003). *Irregular migration in Turkey*, IOM Migration Research Series, Cenevre: IOM Publication.
- İçduygu, A. (2010). Türkiye'de uluslararası göçün siyasal arkaplanı: Küreselleşen dünyada ulus-devleti inşa etmek ve korumak. B. Pusch, & T. Wilkoszewski (eds) içinde, *Türkiye'ye uluslararası göç: Toplumsal koşullar-bireysel yaşamlar*. Çev: Özbatır Çomak, M , 17-40. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- İHH. (2012). *Suriye raporu (Mayıs 2011- Kasım 2012)*. Nisan 23, 2013 tarihinde <http://www.ihh.org.tr/uploads/2012/suriye-raporu-kasim-2012.pdf> adresinden alındı.
- İkizoğlu, M., Önal-Dölek, B. & Gökçearslan-Çifci, E. (2007). Çalışan çocukların sorunları ve geleceğe ilişkin beklentileri. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18(2), 21-36.
- İslamoğlu, A. H. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, K. (2003). Batı Avrupa'da yaşayan göçmen Türk ailelerinin uyum ve bütünleşme sorunları. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*. 14(1), 25-40.

- Kaya, İ. (2007) Azınlıklar, çokkültürlülük ve Mardin. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9, 44-55.
- Keser, İ. (2011). *Göç ve zor, Diyarbakır örneğinde göç ve zorunlu göç*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Kızılçelik, S., & Erjem, Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü*. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Küçükkaraca, N. (2001). *Göç ve çalışan çocuklar: Diyarbakır'da çalışan çocuklar*. Sosyal Hizmet Sempozyumu. 20-22 Ekim Diyarbakır, Ocak-Şubat-Mart 2001.
- MAZLUMDER. (2013). *Türkiye'de Suriyeli mülteciler -İstanbul örneği-: Tespitler, ihtiyaçlar ve öneriler*. Aralık 14, 2013 tarihinde http://istanbul.mazlumder.org/webimage/suriyeli_multeciler_raporu_2013.pdf adresinden alındı.
- Neuman, W. L. (2009). *Toplumsal araştırma yöntemleri*. Cilt: I. Çeviren: Özge, S. İstanbul: Yayınodası Yayınları
- Ozankaya, Ö. (1995). *Temel toplumbilim terimleri sözlüğü*, Cem Yayınevi.
- Özcan, Y. Z. (1998). İç göçün tanımı ve verileri ile ilgili bazı sorunlar, Türkiye'de İç Göç Konferansı (Bolu-Gerede Haziran 1997), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Özlem, K. (2008). Bulgaristan Türklerinin tarihsel süreç içerisinde dönüşümü, AB üyelik süreci ve Türk azınlığa etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 1(2), 341-371.
- Özmen, N. (2012). *Çokkültürlü toplumda sosyal entegrasyon ve din*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Özyakışır, D. (2013). *Göç, kuram ve bölgesel bir uygulama*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Poyraz-Tacoğlu, T., Arıkan, G., & Sağır, A. (2012). Boşnak Göçmenlerde göç ve kültürel kimlik ilişkisi: Fevziye köyü örneği. *Turkish Studies*. 7(1), 941-965.
- Poyraz, Y. (2012). Suriye vatandaşlarının geçici korunması ve uluslararası mülteci hukuku. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(2), 53-69.
- Taşcı, F. (2009). Bir sosyal politika sorunu olarak göç. *Kamu-İş*. 10(4), 177-204.
- Tatlıhoğlu, D. (2012). *Göç sosyolojisi açısından hicret*. İstanbul: Asitan Yayıncılık.
- Tekeli, İ. (2008). *Göç ve ötesi*. Ankara: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tezcan, M. (2000). *Dış göç ve eğitim*, Ankara: Anı Yayıncılık.

- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası emek göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- TÜİK. (2009). *2008 yoksulluk çalışması sonuçları*. Ankara: Haber Bülteni.
- Sarı, E. (2010). *Kültür, kimlik, politika: Mardin’de kültürlerarasılık*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye’de iç göç olgusu ve kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları*. 5, 33-44.
- Şenol-Ser, D. (2012). Uluslararası göç yazınında bütünlüyci bir kurama doğru. S. G. İhlamur-Öner, & N. A. Şirin-Öner (der.) içinde, *Küreselleşme çağında göç: Kavramlar, tartışmalar*, 29-47. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şimşek, H. (2012). Güneydoğu anadolu bölgesindeki lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ve gelecek beklentilerini etkileyen faktörler. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*. 5(1), 90-109.
- Şirin-Öner, N. A. (2012a). Göç çalışmalarında temel kavramlar. S. G. İhlamur-Öner, & N. A. Şirin-Öner (der.) içinde, *Küreselleşme çağında göç: Kavramlar, tartışmalar*, 13-29. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şirin-Öner, N. A. (2012b). Son mu, başlangıç mı? Göç çalışmalarında sosyal bir olgu olarak geri dönüş. S. G. İhlamur-Öner, & N. A. Şirin-Öner (der.) içinde, *Küreselleşme çağında göç: Kavramlar, tartışmalar*, 263-285. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sonn, C.C. (2002). Immigrant adaptation: Understanding the process through sense of community, A. T., Sonn, C.C., & Bishop, B.B. (Eds) içinde, *Sense of community research, applications and implications*. New York: Kluwer.
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. (2012). *Ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarının barındıkları çadırkentler hakkında inceleme raporu*. Haziran 22, 2013 tarihinde http://www.amnesty.org.tr/ai/system/files/TBMM_IHK_rapor.pdf adresinden alındı
- TDK. (2013). *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*. Ağustos 26, 2013 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK_GTS.52f0f8cdc5aa71.32240995 adresinden alındı.
- The Economist. (2013). Göçmenlerin emek piyasası üzerindeki etkisi. A. Giddens (ed.) içinde, *Sosyoloji başlangıç okumaları*, Çeviren: Altaylar, G., 523-527. Ankara: Say Yayınları.
- Ulukan- Ciğerci, N., & Ulukan, U. (2012). *Kriz ve göç: Türkiye Gürcistan nüfus hareketleri üzerine bir tartışma*. Discussion Paper, Turkish Economic Association, 97

<http://www.econstor.eu/bitstream/10419/81658/1/728683431.pdf> adresinden alındı

USAK. (2013). *Sınırlar arasında yaşam savaşı Suriyeli mülteciler alan araştırması*, Ankara: Karınca Ajans Yayıncılık

Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

EKLER

Suriyeli Göçmenlerin Uyum ve Gelecek Beklentileri Anketi

Sayın katılımcı,

Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans yapmaktayım. Mardin'e göç eden Suriyeli göçmenlerin uyum problemleri üzerine bir araştırma yapmaktayım. Çalışmanın güvenilir veriler üzerine inşa edilebilmesi için aşağıdaki sorulara samimi cevaplar vermeniz araştırmanın önemini arttıracaktır.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler bilimsel amaçlar dışında başka herhangi bir maksatla kullanılmayacaktır.

Katılımınızdan dolayı teşekkür ederim.

Arş. Gör. Hıdır APAK

1) Cinsiyetiniz?

a) Kadın b) Erkek

2) Yaşınız?

a) 12-18 b) 19-30 c) 31-40 d) 41-50 e) 51-60 f) 61-70 g) 71 ve üzeri

3) Eğitim düzeyiniz?

a) Okur-yazar değil b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Üniversite
f) Lisansüstü

4) Medeni durumunuz?

a) Evli b) Bekâr c) Boşanmış/Dul

5) Siz dâhil ailede kaç kişi yaşıyorsunuz?

a) 2 b) 3 c) 4 d) 5 e) 6 f) 7
g) 8 ve üzeri

6) Suriye'deki mesleğiniz?

- a) İşçi b) Memur c) Çiftçi d) Esnaf e) Ev hanımı f) Öğrenci g) İşsiz
h) Diğer

7) Anadiliniz?

- a) Arapça b) Türkçe c) Kürtçe d) Süryanice e) Diğer

8) Konuştuğunuz/bildiğiniz diğer diller hangileridir?

- a) Arapça b) Türkçe c) Kürtçe d) Süryanice e) İngilizce f) Diğer

9) Etnik kökeniniz?

- a) Arap b) Türkmen c) Kürt d) Diğer

10) Hangi dine mensupsunuz?

- a) Müslüman b) Hıristiyan c) Diğer

11) Hangi mezhebe mensupsunuz?

- a) Sünni b) Alevi c) Katolik f) Ortodoks

g) Diğer

12) Mardin'de dini inançlarınızı rahatça yaşayabiliyor musunuz?

- a) Evet b) Kısmen c) Hayır

13) Suriye'nin hangi şehirden göç ettiniz?

- a) Hama b) Şam c) Halep d) Rakka e) Humus f) Haseki g) Diğer

14) Mardin'in yaşadığınız şehre yakın olması göç etmenizde etkili oldu mu?

- a) Evet b) Kısmen c) Hayır

15) Suriye'den göç etmenize neden olan faktör ya da faktörler nelerdir? (Birden çok şık işaretlenebilir)

- a) Can güvenliği b) Çevremdekilerin/akrabalarımın göç etmesi
c) Ekonomik sıkıntılar d) Mezhepsel sorunlar

e) Etnik sorunlar

f) Diğer

16) Türkiye'ye göç etmenizdeki etkili olan faktör/faktörler nelerdir? (Birden çok şık işaretlenebilir)

a) Güvenli olması

b) İş olanaklarının fazla olması

c) Ülkeme ve yaşadığım şehre yakın olması

d) Baskıcı ortamın olmaması

e) Akrabalarımın olması

f) Kültürel olarak kendimi yakın hissetmem

g) Aynı dini inanca sahip olmam

e) Diğer

17) Göç ederken Türkiye'de ne kadar kalacağınızı düşünüyorsunuz?

a) 1- 6 ay kadar

b) 6 ay – 1 yıl kadar

c) 1 yıl veya daha fazla

d) Devamlı kalmak için geldim

18) Şu anda Türkiye'de ne kadar kalmayı düşünüyorsunuz?

a) 1-6 ay kadar

b) 6 ay-1 yıl kadar

c) 1 yıl veya daha fazla

d) Şartlar normalleşirse hemen dönmek isterim

e) Hep kalmak istiyorum

19) Buraya gelmeden önce Türkiye ile ilgili beklentileriniz neydi? (Birden çok şık işaretlenebilir)

a) Türkiye'nin bizi vatandaşlığa kabul etmesi

b) Türkiye üzerinden başka bir ülkeye göç fırsatı vermesi

c) Bize iş olanakları sunması

d) Eğitim, sağlık gibi temel insani ihtiyaçlarımızı karşılaması

e) Diğer

20) Türkiye'ye göç ettikten sonra beklentilerinizin tam olarak karşılandığını düşünüyor musunuz?

a) Evet

b) Kısmen

c) Hayır

21) Suriye'deki tanıdıklarınıza Türkiye'ye göç etmelerini tavsiye eder misiniz?

a) Evet

b) Hayır

c) Fikrim yok

31) Bölge halkının Suriyeli göçmenlere yönelik yaklaşımlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a) İyi   b) Normal   c) Kötü

32) Çocuklarınızın Mardinli çocuklarla ilişkileri nasıl?

- a) İyi   b) Normal   c) Kötü   d) Çocuğum yok

33) Çocuklarınızın Türkiye’de büyümesi sizi endişelendiriyor mu?

a) Evet (Neden.....)

b) Hayır (Neden.....)

c) Kısmen

d) Çocuğum yok

34) Mardinlileri kültürel olarak kendinize yakın hissediyor musunuz?

- a) Evet   b) Kısmen   c) Hayır

35) Mardin’de yaşayan bir Suriyeli olarak ayrımcılıkla-ırkçılıkla karşılaşılıyor musunuz?

- a) Evet   b) Bazen   c) Hayır

36) Mardin’de kendinizi bir yabancı gibi hissediyor musunuz?

- a) Evet   b) Kısmen   c) Hayır

37) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz?

- a) Evet   b) Hayır   c) Fikrim yok

38) Sizce savaş ne zaman sona erer?

39) Şartlar el verirse nerede yaşamak istersiniz?

a) Suriye’de (Neden.....)

b) Türkiye’de (Neden.....)

c) Daha gelişmiş bir ülkede (Neden.....)

d) Kararsızım

40) Geleceği nasıl görüyorsunuz?

- a) İyi olacak   b) Aynı olacak   c) Kötü olacak
d) Fikrim yok/Bilmiyorum

41) Geleceğe umutla bakıyor musunuz?

- a) Evet (Neden.....)
b) Hayır (Neden.....)
c) Kısmen

42) Gelecekte iyi fırsatlar yakalayacağınıza inanıyor musunuz?

- a) Evet   b) Kısmen   c) Hayır

43) Türkiye Cumhuriyeti hükümetinden geleceğe yönelik beklentileriniz nelerdir?

.....

44) Mardin'deki bölge halkından beklentileriniz nelerdir?

.....

ÖZGEÇMİŞ

1989 yılında Mardin’de doğdum. İlk ve orta öğrenimini Mardin’de tamamladım. 2012 yılında Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünden mezun oldum. Aynı yıl Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Sosyoloji Bölümünde Yüksek Lisansa başladım ve halen eğitimimi burada sürdürmekteyim. 2012 yılı içerisinde Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde araştırma görevlisi olarak göreve başladım ve halen bu görevimi sürdürmekteyim.